

FITRATIN TAHRİBATI CİNSİYETSİZLEŞTİRME

46

PROF. DR.
ÖZCAN HİDİR
İLE SÖYLEŞİ

14

DİJİTALLEŞME VE
CİNSİYETSİZLEŞME

20

ZULME KARŞI
DURMAK

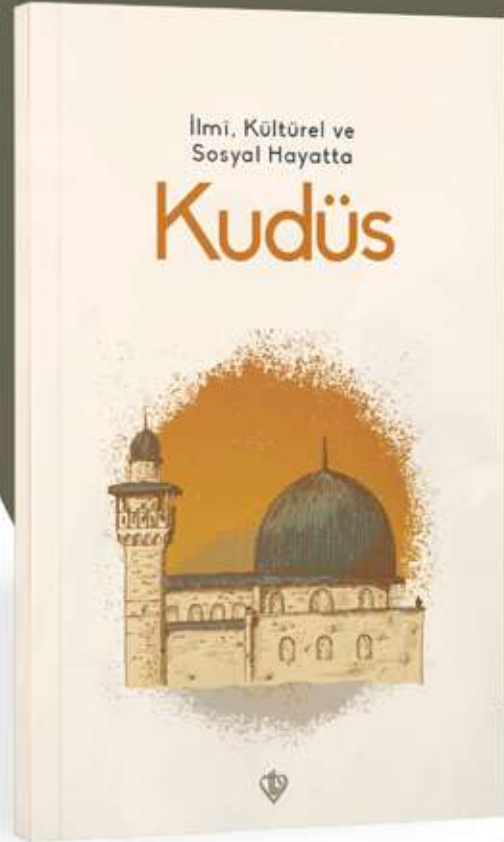
24

RAHMET NİŞANELERİ
ÜÇ AYLAR

60

BİR ACIYI
FOTOĞRAFLAMAK

Kudüs ve Mescid-i Aksa konusu klasik Türk edebiyatı, Türk İslam edebiyatı ve modern Türk edebiyatı başta olmak üzere İslam sanat ve edebiyatının birçok branşına konu olmuştur. Asr-ı Saadet'ten günümüze ulemanın ortaya koyduğu Mescid-i Aksa etrafında tartışılan ve incelenen tefsir, hadis ve fıkıh literatürüne yönelik zengin müktesebat, günümüzde bizler için değerli bir miras niteliğindedir. Hz. Ömer'in fethi ile bir İslam beldesi olan bu mukaddes şehir, Müslümanlar nezdinde aziz ve biricik konumuyla tarih boyunca teveccüh görmüş, birçok Müslüman âlime yurt olmuştur.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

CİNSİYETSİZLEŞTİRME İDEOLOJİSİ

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Allahu Teâlâ kadın ve erkeği aynı özden yaratmış, farklı özellikler donatarak birbirine eş kılmıştır. Böylece insanoğluna aile olma ve neslini devam ettirme nimetini bahşetmiştir. Kadın ve erkeğin fitraten sahip olduğu fiziki ve biyolojik özellikleri korumalarını emrederken fitrata müdahaleyi de yasaklamıştır: "Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabb'inize karşı gelmekten sakının..." (Nisâ, 4/1) Her iki cinsin arasında sınırlar koyan ve bu sınırları aşmayı yasaklayan Yüce Allah, ancak meşru bir nikâhla kadın ve erkeğin evlenmelerine izin vermiştir.

Günümüzde maalesef, dış kaynaklı ve dış destekli birtakım çevreler fitratta var olan biyolojik cinsiyeti inkâr etmekte ve bu amacı gerçekleştirmek için cinsiyetsizleştirme ideolojisini çeşitli araçlarla toplumda yaymaya çalışmaktadır. Özellikle bazı yabancı müzik grupları, ikonik karakterler, diziler, sosyal medya fenomenleri üzerinden gençlerin dimağlarına özgürlük adı altında sapkın fikirler empoze edilmektedir. Non-binary (ne erkek ne de kadın gibi davranma ve yaşama), agender, nongendered, genderfree (cinsiyetten bağımsız), genderfluid (akışkan cinsiyet) gibi terimleri gündeme getiren bu ideoloji, aile kurumunu ortadan kaldırmayı hedeflerken insan neslinin devamı açısından da büyük bir tehlike arz etmektedir.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosyamızda fitratin ve aile yapısının tahribatına yol açan cinsiyetsizleştirme ideolojisini ele aldık. Prof. Dr. Zeki Bayraktar, "Fitratin Tahribatı Cinsiyetsizleştirme" yazısıyla dosyamıza katkı sundu. Cinsiyet kimliğinden hoşnut olmayan bireylerin "cinsiyet değiştirme" ameliyatları ile gerçekten cinsiyetlerinin değişmediğini altını çizen yazar, transseksüellerin ameliyat öncesinde de sonrasında da ömür boyu yoğun psikiyatrik sorunlar yaşadıklarına ve yaşam sürelerinin azaldığına vurgu yaptı. Doç. Dr. Ahmet Dağ, "Dehümanizasyon Bir Kesişme Dijitalleşme ve Cinsiyetsizleşme" yazısıyla dergimizde yer aldı: "Dijitalleşme ile cinsiyetsizleşmenin kesiştiği bir durumda bize düşen görev; hem doğal cinsiyetlerin hem de hakiki hayat biçiminin varlığını devam ettirmemiz gerektiği üzerinde düşünmek ve bu konuda öneriler sunmak olmalıdır."

Dr. Hüseyin Arı, Bir Ayet Bir Yorum köşemizde Rûm suresi 30. ayet-i kerime ışığında fitratı tahrip etmenin, hem insanın biyolojik varlığına hem de o varlığı yaratan Yüce Allah'a savaş açmak olduğuna dikkat çekti. Bu ayki söyleşimizi, Prof. Dr. Özcan Hıdır ile "Kadim Şehir Kudüs" üzerine gerçekleştirdik. Elif Demirci, "Rahmet Nişaneleri Üç Aylar ve Kandiller" yazısıyla ailece rahmet iklimini nasıl değerlendireceğimize değindi.

Diyanet Aile Dergisi 2024 yılında da siz değerli okurlarını ilk günkü kadar güçlü bir heyecanla karşılıyor. Bu yıl aramıza katılan yeni köşe ve içeriklerle okurlarına farklı pencereler açıyor. "Köşedeki Sinema" bölümümüzde her ay ailece seyredebileceğiniz film önerilerimiz ve film dair değerlendirmelerimizi, "Hatırda Kalanlar" köşemizde unutulmuş hatıraları siz kıymetli okurlarımızla buluşturduğumuz sayfalarımız, bu yılın yenilikleri arasında yer alıyor.

Sizleri 2024 yılının ilk sayısıyla baş başa bırakırken, ilahi rahmet ve mağfiret ayı olan üç aylarınızı ve Regaip Kandili'nizi tebrik ediyor tüm dünyaya hayırlar getirmesini ve Filistin'de yaşanan soykırımın son bulmasını diliyoruz. Yeni sayımızda görüşmek üzere...

İNİ
TAKDİRİNİZİ

10. UZMANINA SORDUK

Mahmut KAYIŞ

18. FITRATIN VE AİLE YAPISININ TAHRİBATI: CİNSİYETSİZLEŞTİRME İDEOLOJİSİ

Dr. Hüseyin ARI

20. ZULME KARŞI DURMAK

Dr. Semih ACET

22. Bİ' KAHVE?

Gülsüm KARAPINAR

24. RAHMET NİŞANELERİ ÜÇ AYLAR VE KANDİLLER

Elif DEMİRCİ

28. ANNE BABA İLİŞKİSİ ÇOCUĞU NASIL ETKİLER?

Cihan ULUÇ

34. ÇOCUK KALBI

Nagihan AYDIN

04

FITRATIN TAHRİBATI CİNSİYETSİZLEŞTİRME

Prof. Dr. Zeki BAYRAKTAR

14

DEHÜMANİZASYON BİR KESİŞME DİJİTALLEŞME VE CİNSİYETSİZLEŞME

DOÇ. DR. AHMET DAĞ

32

HER İSTEDİĞİ YAPILAN ÇOCUKLAR

Fazilet SEYİTOĞLU

OCAK
2024

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör

Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri

Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Dudu ALKAN

Sosyal Medya

Asuman AYDIN

Dijital Medya

Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv

Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım

ARKETİP AJANS

www.arketipajans.com

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara

Tel : 0312 295 86 61 - 62

Faks: 0312 295 61 92

dergi.diyanet.gov.tr

ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları

Facebook: /dibailedergisi

Twitter: /diyanetailedergisi

Instagram: /diyanetailedergisi

54

ZENGİN MİRASIYLA EGE'DE BİR İNCİ

DENİZLİ

Zeynep KAYSERİ UZUN

38. BIRAK İYİLİKLER ÇOĞALSIN

Gülşen ÜNÜVAR

40. EVLİLİĞİ BESLEYEN DEĞERLER

Zehra TUNCEL

44. DÜNYA YUVARLAK MI?

Muhammed Kâmil YAYKAN

46. PROF. DR. ÖZCAN HİDİR İLE KADİM ŞEHİR KUDÜS ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

50. AĞAÇ İNSANDAN UZUN YAŞIYOR

Ayşe ÜNÜVAR

58. GEVHER NESİBE SULTAN

Meryem DALĞIÇ

60. BİR ACIYI FOTOĞRAFLAMAK

Ishak KOÇ

68. ÇEVRE SORUNLARININ BAŞ AKTÖRÜ: KAPİTALİZM

Şule TÜZÜN

70. LAMBALI RADYO

Seher MERİÇ

72. SAĞLIKLI BESLENİYOR MUYUZ?

Merve Bilge ATALAY

74. DOĞU'NUN KURTARICI FIGÜRÜ SELAHADDİN EYYUBİ VE KUDÜS ALGISİ

Doç. Dr. Derya COŞKUN

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

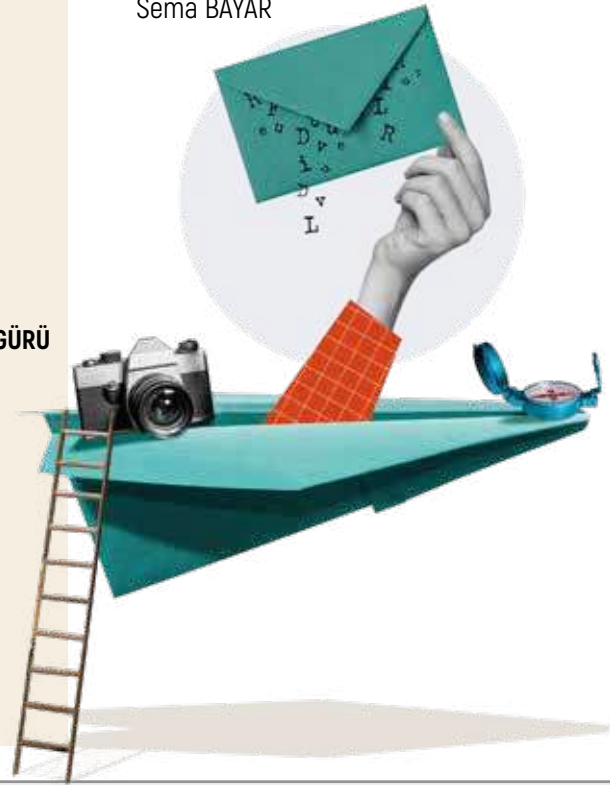
80. KİTAPLIK

Süreyya MERİÇ

64

HİKÂYELERİN İVİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Sema BAYAR

Abone İşlemleri

Tel: 0312 295 71 96 – 97
0312 295 72 05 – 06
Faks: 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr
dosabone@diyanet.gov.tr

Online Abonelik

dergiabone.diyanet.gov.tr
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Hesap No

Döner Sermaye Daire Başkanlığı
TC Ziraat Bankası, Mustafa Kemal
Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri,
Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 08.01.2024

Baskı

İhlas Gazetecilik A.Ş.
Merkez Mah. 29 Ekim Cad. İhlas
Plaza No: 11 A/41
Yenibosna Bahçelievler, İstanbul
Tel: 0 212 454 30 00

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yaygın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

FITRATIN TAHRİBATI CİNSİYETSİZLEŞTİRME

■ Prof. Dr. Zeki BAYRAKTAR

Transseksüalite, doğumsal biyolojik cinsiyetle psikososyal süreçte geliştirilen psikolojik cinsiyetin (cinsiyet kimliğinin) uyuşmaması, biyolojik bedenden ve özellikle de cinsiyete özgü organlardan hoşnutsuzluk duyulmasıdır. Cinsiyet kimlik bozukluğu (CKB) veya yeni adı ile cinsiyet hoşnutsuzluğunun (CH) en uç noktasıdır. Cinsiyet kimliği, bireyin kendi bedenini ve benliğini belirli

bir cinsiyet/cinsellik içinde algılaması ve duygu, tutum ve davranışlarında bu cinsiyete uygun rolleri tatbik etmesidir. Bunun gerçekleştirilemediği durumlarda CKB/CH ortaya çıkar. Cinsiyet hoşnutsuzluğu, bireyin biyolojik cinsiyeti veya bu cinsiyetin gerektirdiği cinsel rolleri ile ilgili olarak sürekli bir endişe ve huzursuzluk hâli içinde bulunmasıdır. CH, cinsel kimliğin biyolojik cinsiyetle uyumsuz olması hâlinde ortaya çıkan ve şemsiye kavram olarak transseksüelliği de içine alan [daha geniş bir yelpazeyi tanımlayan] bir ifadedir. (Berna Özsungur, Cinsel Kimlik Gelişimi ve Cinsel Kimlik Bozukluğunda Psikososyal Değişkenler: Gözden Geçirme, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, C:17, 2010, s.163-174.)

CKB/CH, kişinin kendisini karşı cinsiyette algılaması, biyolojik cinsiyeti ile ilişkili organ ve özelliklerden aşırı rahatsızlık duyması, bunları gizleme çabası içerisinde bulunması ve karşı cinsin birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerine sahip olmak istemesi ile karakterize bir cinsel kimlik problemidir.

Cinsiyet hoşnutsuzluğunda kişinin benimsediği cinsiyet kimliği ile o kişinin cinsiyeti arasında açık bir uyumsuzluk vardır ve o kişi karşı cinsin bir üyesi olarak yaşamayı ve öyle kabul edilmeyi ister. Bu tanıdaki kişi, bir yandan bu uyumsuzluk nedeniyle kendi bedenine ait birincil ve/veya ikincil cinsiyet özelliklerinden kurtulmayı amaçlarken öte yandan diğer cinsle ait birincil ve/veya ikincil cinsiyet özelliklerine sahip olmayı da ister. Bu nedenle “cinsel kimlik bozukluğu” veya “cinsiyet hoşnutsuzluğu” bulunan veya “transseksüel” olarak tanımlanan kişi, bedeninin kendi cinsiyet kimliğine uygun hâle gelmesi için hormonal ve cerrahi tedaviler görmeyi arzular. (Şenol Turan, Cana Poyraz Aksoy, Ezgi İnce, Ayşe Sakallı Kani, H. Murat Emül, Alaattin Duran, Cinsiyet Değiştirme Ameliyatı İçin Psikiyatri Kliniğine Başvuran Transseksüel Bireylerin Sosyodemografik ve Klinik Özellikleri, *Türk Psikiyatri Dergisi*, C: 26, S:3, 2015.) Yani biyolojik cinsiyetini ameliyatla ve hormonlarla değiştirmek ve karşı cinsin anatomik özelliklerine sahip olmak ister.

Bu tedavilere ulaşmak için girişimlerde bulunur. Gerekli yasal prosedürleri yerine getirdiğinde de ameliyat olur. Ameliyattan önce ve sonra geçmek istediği cinsiyete ait hormon (östrojen veya testosteron) kullanarak bedenini erkeksi/maskülen veya kadınsı/feminen hâle getirmeye çalışır.

Cinsiyet Ameliyatla Değiştirilebilir mi?

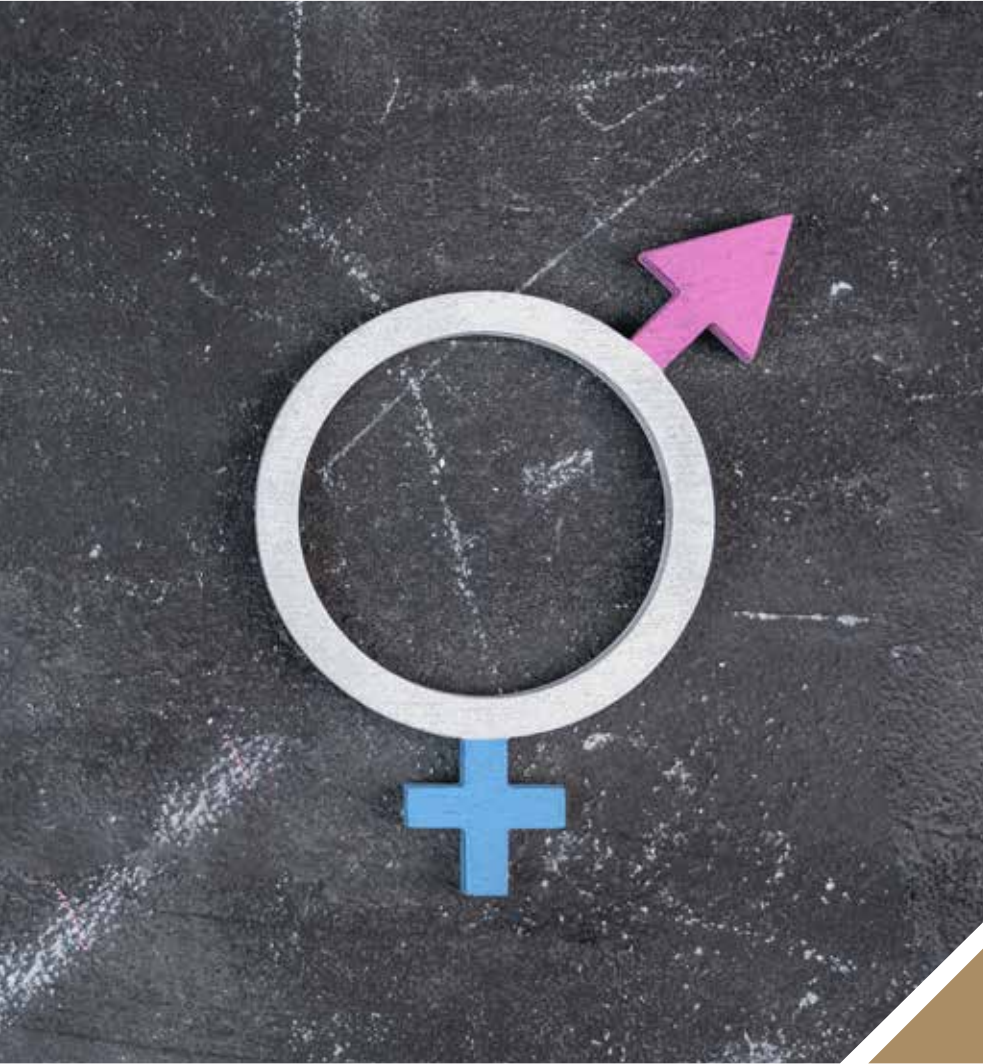
Trans bireyler için kullanılan “cinsiyet değiştirme” ifadesi, cinsiyetin gerçekten değiştirildiği anlamına gelmiyor. Çünkü cinsiyet ne hormonlar ne ameliyatlar

ne de başka bir müdahale ile değiştirilebilir. Moxon, cinsiyetin değiştirilemeyeceğini (trans terimi ve transseksüel operasyonlar üzerinden) şöyle izah ediyor:

Trans [terimi] yanlış bir terimdir, çünkü [burada] hiçbir şeye geçiş yoktur. Buradaki istek veya çaba, cinsel kimliği korumak ve bedende görünüşteki cinsel kimlikle uyumlu değişiklikler yapmak, bunu yapmayı arzulamaktır, ama bu imkânsızdır, çünkü hiç kimse [erkek veya kadın] asla ürettiği gamet türünü değiştiremez, dolayısıyla hiç kimse böyle bir değişim sürecinde [başarılı] olamaz. Herhangi bir sözde cinsiyet değişikliği, çok yüzeysel olmaktan başka bir anlam taşımaz. [...] Cinsiyete özgü herhangi bir fizyoloji de değişmez: örneğin, neredeyse tamamen cinsiyete dayalı olan stres tepkisi mekanizmasında olduğu gibi. Artık sporda “erkekten kadına transseksüeller” şeklinde adlandırılanlar üzerindeki popüler tartışmalarda görüldüğü gibi, fetal [ana rahmindeki] cinsiyet hormonları, bedende o kadar büyük değişiklikler yapar ki, doğum sonrası dönemde kullanılan karşı cinsiyet hormonlarının kullanımı dahil hiçbir şey bunları tersine çeviremez. (Steven P Moxon, Sex is not non-binary (or mutable), and neither is sexual identity or orientation, *New Male Studies*, 2022, 11, 1, 21-43.)

Transseksüeller daha kısa bir ömür yaşadıkları gibi, yaşarken de mutlu olamıyorlar, mutsuz ve huzursuz bir yaşam sürüyorlar. Tüm çalışmalar transseksüellerin ameliyat öncesinde de sonrasında da (ömür boyu) yoğun psikiyatrik sorunlar yaşadıklarını gösteriyor.

Demek ki ameliyat olan (transseksüel) bireyler cinsiyetlerini gerçekten değiştirmiş ve karşı cinse geçmiş olmuyorlar. Bunun bilinmesi lazım. Bu durumda “cinsiyet değiştirme ameliyatı” ifadesi yanıltıcı bir ifade olmaktadır. Ancak bu ifade hem literatürde hem pratikte yaygın olarak kullanıldığı için biz de bu ifadeyi mecburen kullanacağız, lakin bunun gerçek bir cinsiyet değişikliği olmadığını/olamayacağını tekrar belirtelim. Bir erkek

ameliyatla kadına, bir kadın ameliyatla erkeğe dönüştürülemez. Bu mümkün değildir. Örneğin kadın olmak isteyen bir erkeğin erkeklik organları ameliyata alınabilir, böylece bu erkeğin sperm üretme işlevi ve erkekliği (cinsiyeti) geriye dönüşümsüz olarak iptal edilmiş olur. Ancak bu, onun kadın olması için yeterli değildir, bir bireyin kadın olabilmesi için (genetik yapısının 46XX şeklinde olması gerektiği gibi, ki bu mümkün değildir) işlevsel bir rahme,

yumurtalıklara ve göğüslere de sahip olması gerekir. Peki bu mümkün mü? Tabii ki hayır. Tüm bu organlar işlevsel bir şekilde yapılamaz. Evet, silikon implantlar takılabilir ve görünürde kadın cinsine ait organlar oluşturulabilir, ancak bu tabii ki işlevsel olarak gerçek organlar değildir.

Benzer şey kadından erkeğe geçiş isteyen translar için de geçerlidir. Cinsiyetine ait organlarını ameliyatla aldırın bir kadın, kadınlığı/cinsiyetini geriye dönüşsüz bir şekilde iptal ettirmiş olur, artık o yumurta/ovum üretmez ve gebe kalmaz, ama tüm bunlar onun erkek olduğu anlamına gelmez, erkeklik organlarına ve işlevine sahip değildir, sperm üretecek bir testisi yoktur ve olmayacaktır. Evet, ameliyatla plastik veya silikon bir testis protezi takılabilir ama bu testis hiçbir zaman testosteron ve sperm üretmeyecektir. Keza kol ve bacak dokularından da -işlevi olmayan- sözde bir erkeklik organı yapılabilir ancak bunun da işlevi yoktur, sadece görüntü içindir.

Ameliyat olan transseksüeller geçmek istedikleri cinsiyetin hormonlarını kullanarak, örneğin erkekten kadına geçmek isteyen trans birey östrojen kullanarak bedenini kısmen feminize/kadını, kadından erkeğe geçmek isteyen trans birey de testosteron kullanarak bedenini kısmen maskülenize/erkeksi hâle getirebilir, ancak bunlar ikincil cinsiyet

özelliklerinin değişimidir, birincil cinsiyet özellikleri değişmez ve değiştirilemez. Bu hormonların çok ciddi yan etkileri vardır, başta kanserler olmak üzere akciğer ve kalp-damar hastalıklarına neden olur.

Transseksüeller Hangi Beklentilerle Ameliyat Oluyorlar?

Transseksüel ameliyatlar için ileri sürülen temel gerekçe doğumsal veya anatomik bir bozukluk/hastalık değil (ki böyle bir bozukluk yoktur), translardaki yoğun psikolojik sorunlardır. Translar yoğun ruhsal problemler yaşarlar ve bu problemlerin ameliyatla cinsiyetlerini değiştirince (!)

biteceğine inanırlar. İleri sürülen ve beklenen (hatta dayatılan) gerekçe hep bu olur; ruhsal sağlığın iyileşmesi. (Turan, 2015) Ruhsal sorunların iyileştirilmesi için cerrahi tedavi! Tıbbın hiçbir alanında ve hiçbir hastalık için önerilmeyen bu yöntem (ruhsal sorunlar için cerrahi tedavi) translar için öneriliyor. Niye? Çünkü lobinin etkisindeki psikiyatri bunu dikte ediyor. Yoğun ruhsal sorunlar yaşayan transseksüeller de buna inandırılmış olduklarından sabırsızlıkla bu ameliyatları talep ediyorlar. Çünkü bu ameliyatlardan sonra tüm sıkıntıları bitecektir! Öyle inandırılmışlardır. Bu nedenle

sabırsızlık ve acelecilik içinde ısrarla bu ameliyatları talep ederler. Yani “rıza mühendisliği” işletilir ve bu bireyler kendi talepleri ve rızaları ile ameliyat olmuş olurlar. Peki sonuç ne olur? Tabii ki beklendiği gibi olmaz. Transseksüellerin ruhsal sorunları ameliyattan sonra da -ömür boyu- devam eder. Bu durumu teyit eden birçok çalışma var. Bunların en kapsamlısı İsveç çalışmasıdır. Bu çalışma ile 1973 ile 2003 yılları arasında cinsiyet değiştirme ameliyatı yapılan (191’i erkekten kadına, 133’ü kadından erkeğe) toplam 314 transseksüel vaka takip edilmiş ve psikiyatrik

hastalıklar, intihar, ölüm ve suç nedeniyle mahkûmiyet gibi muhtelif durumlar incelenmiştir. Buna göre cinsiyet değiştiren transseksüel bireylerde psikiyatrik sorunlar ve intihar riski -topluma kıyasla- anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuş iken ölüm oranları da aynı şekilde daha yüksek bulunmuştur; ama ilginç olan şu ki, bu bireylerde sadece intihara bağlı ölümler değil kalp-damar hastalıkları ve kansere bağlı ölümler de yüksek bulunmuştur. Üstelik tespit edilen kanserler, bu bireylerde kullanılan hormonlara bağlı olarak gelişebilecek türden kanserler değildi. Demek ki kanserler bu bireylerde başka bir mekanizma üzerinden geliyor ve ölüm riskini iki kat artırıyordu. İlginç olan bir başka veri de cinsiyet değiştirme ameliyatı yapılan transseksüellerde herhangi bir suç veya şiddet içeren olay nedeniyle mahkûmiyet riski anlamlı bir şekilde artıyordu. Yani transseksüel bireyler daha çok suça karışıyor ve bu nedenle de daha çok mahkûmiyet cezası alıyorlardı. (Cecilia Dhejne, Paul Lichtenstein, Boman M et al. Long-Term Follow-Up of Transsexual Persons Undergoing Sex Reassignment Surgery: Cohort Study in Sweden. PLoS One. 2011; 6(2): e16885.) Demek ki transların ruhsal sorunları ameliyatla iyileşmiyor hatta bazı transseksüellerin ruhsal sorunları ameliyat sonrasında daha da kötüleşiyor.

Trans bireyler için kullanılan “cinsiyet değiştirme” ifadesi, cinsiyetin gerçekten değiştirildiği anlamına gelmiyor. Çünkü cinsiyet ne hormonlar ne ameliyatlara ne de başka bir müdahale ile değiştirilebilir.

Danimarka’da yapılan ve JAMA’da yayınlanan güncel bir çalışma da bu verileri teyit ediyor; nüfusa dayalı bu kohort çalışmasına göre “intihar girişimi”, “intihara bağlı ölüm”, “intihara bağlı olmayan ölüm” ve “tüm nedenlere bağlı ölüm” oranları transseksüellerde daha yüksek gözleniyor. (Annette Erlangsen, Anna Lund Jacobsen, Ranning A, et al. Transgender Identity and Suicide Attempts and Mortality in Denmark. JAMA. 2023 Jun 27;329(24):2145-53.)

Transseksüellerde Ömür 25-28 Yıl Kısılıyor

Transseksüellerin ömrü, yaşadıkları ruhsal ve fiziksel sorunlar nedeniyle ortalama 25-28 yıl kısılıyor. Bu durumu gösteren güncel bir Danimarka

çalışması var. Danimarka’da ortalama ömür kadınlarda 81.9, erkeklerde 78 iken, (ameliyat olan) translarda ortalama ömür 53.5 bulunmuştur. Yani ameliyat olan translar 25-28 yıl daha erken ölüyorlar. Neden? Çünkü kullandıkları hormonlara bağlı olarak başta kanser ve akciğer-kalp-damar hastalıkları olmak üzere pek çok ölümcül hastalık anlamlı düzeyde artıyor, buna ameliyatlara bağlı komplikasyonlar, enfeksiyonlar ve yoğun psikiyatrik sorunlarla birlikte intiharlar da eklenince sonuç böyle oluyor.

Transseksüeller daha kısa bir ömür yaşadıkları gibi, yaşarken de mutlu olamıyorlar, mutsuz ve huzursuz bir yaşam sürüyorlar. Tüm çalışmalar transseksüellerin ameliyat öncesinde de sonrasında da (ömür boyu) yoğun psikiyatrik sorunlar yaşadıklarını gösteriyor. Hatta bazı translarda ameliyattan sonra psikolojik sorunlar daha da artıyor. Üstelik bunlara ameliyatlara bağlı (idrar ve gaita kaçırma/yapamama, ağrılar, genital-cinsel sorunlar gibi) yaşam kalitesini bozan çok ciddi sorunlar ekleniyor. Ameliyat olan transların yarısı ile dörtte üçü başta idrar problemleri olmak üzere çok ciddi ürogenital sorunlar yaşıyorlar. Yaşadıkları bu fiziksel ve ruhsal sorunlar transların yaşam kalitesini anlamlı derecede düşürüyor. Kısaca translar daha kısa yaşadıkları gibi yaşarken de mutlu ve huzurlu olamıyorlar.

UZMANINA SORDUK

■ Mahmut KAYIŞ

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

İslam'da kadın ve erkek dışında bir cinsiyet var mıdır?

İnsanlar, erkek ve dişi olmak üzere iki sınıf olarak yaratılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şu şekilde ifade edilir: "Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan; ikisinden birçok erkek ve kadın (meydana getirip) yayan Rabb'inize karşı gelmekten sakının..." (Nisâ, 4/1) Yine Necm suresi, 45. ayette "Şüphesiz Allah iki eş, erkeği ve dişiyi yaratmıştır." Ayrıca Leyl suresi 3. ayette ise "Erkeği ve dişiyi yaratana andolsun." buyurulmaktadır. (Leyl, 92/3) Bu ayetler ve ilk insandan günümüze yaşanan insanlık tecrübesi, beşerin kadın erkek iki cinsiyet şeklinde yaratıldığını bize göstermektedir. Netice olarak İslam'da erkek ve kadının dışında üçüncü bir cinsiyet yoktur.

İslam hukukunda, kadın ve erkek olarak farklı cinsiyetlerde yaratılan insanın fitri özelliklerini koruyarak biyolojik cinsiyetlerine uyumlu davranması isteniyor. Peki, cinsiyet gelişim bozukluğu olan kişilerin, tıbbî müdahale ile tedavi

edilmelerinin dinî hükmü nedir?

Çeşitli sebeplerden ötürü bazı çocuklar cinsiyet gelişim bozukluğu (hünsa/interseks), yetersiz genital gelişim veya atipik/belirsiz genital görünümü gibi problemlerle doğabilmektedir. Günümüzde bu tür kişilerin cinsiyeti tıbben belirlenebilmekte ve tıbbi müdahaleler ile düzeltilenmektedir.

Bu tür biyolojik problem ve genetik hastalıkların, cinsiyet düzeltme operasyonu veya hormonal yöntemlerle tedavi edilmesinde dinen bir sakınca yoktur. Burada esas olan, tıbbi müdahalenin asli/baskın olan genetik ve biyolojik cinsiyet lehine yapılmasıdır. Dolayısıyla tıbbi müdahalenin asli/baskın olmayan cinsiyet lehine yapılması caiz değildir.

Kuran-ı Kerim'deki kadın erkek odaklı rollerin insanların yaşamları üzerindeki etkisi düşünüldüğünde biyolojik cinsiyetlerin dikkate alınmadığı durumlarda toplumda dinî açıdan ortaya çıkan potansiyel

çatışma ve tehditleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kur'an-ı Kerim, insan ve toplum hayatını en uygun biçimde düzenleyen son ilahi kitaptır. Hayatı, nesli, aklı, malı korumak ve bunlara yönelen tehditleri ortadan kaldırmak için temel kurallar getirmiştir. Kadın ve erkeğin Allah'ın kendilerini yarattığı fitrat yani biyolojik cinsiyete uygun davranması ve sosyal hayatta birbirlerine karşı mahremiyet ve tesettüre riayet etmeleri bu kurallardan bazılarıdır. Ayrıca cinsel hayatın, ancak evlenmeleri helal olan bir erkek ile bir kadın arasında ve geçerli bir nikâh akdinden sonra söz konusu olabileceğini bildirmiştir. Bu kuralların dışına çıkan ilişki ve yönelimler ise yasaklanmıştır.

Biyolojik cinsiyetin dikkate alınmadığı cinsel yönelim ve ilişkiler, bütün çeşitleriyle açıkça yasaklamıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu tarz ilişkinin çok çirkin bir fiil olduğu ve Allah'ın koyduğu sınırları çiğnemek anlamına geldiği açık ve kesin bir şekilde ortaya konmuştur. (Nisâ, 4/15-16; A'râf, 7/80-84; Şuarâ, 26/161-175) Kur'an'dan

önce indirilen kutsal kitaplarda da aynı hükümler yer almış ve bu eylemlerin büyük bir günah ve ahlaksızlık olduğu belirtilmiştir. (Levililer, 18/22; 20/13; Romalılara Mektup, 1/27; Korintoslulara Birinci Mektup, 6/9)

Toplumda biyolojik cinsiyetin dikkate alınmadığı cinsel yönelim ve ilişkilerin yaygınlaşması, dinin haram kıldığı hususların işlenmesine sebebiyet vermekte ve insanlardaki hayâ ve iffet duygusunu öldürmektedir. Ayrıca bu yönelim ve ilişkiler toplumsal düzeni bozmakta, kadın ve erkeğin bir araya gelerek oluşturduğu aile kurumunu ortadan kaldırarak insan neslinin devamı açısından büyük bir tehlike arz etmektedir. Çünkü toplumların varlığı ancak nesillerin devamıyla mümkündür. Bunun yanı sıra birçok hastalığın ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır.

Son yıllarda tüm dünyada LGBT aktivizmiyle eşcinsellik propagandalarıyla ve en önemlisi cinsiyetsizlik propagandasıyla âdeta kargaşa yaşanıyor. İnsanı değiştirmeye yönelik, onu cinsiyetsizliğe ve ne olduğu belli olmayan cinsel eğilimlere iten bu algılardan nasıl korunuruz?

İslam, insanın ilk yaratılış hâlini, temiz ve asli tabiatını korumasını ister. Buna da fitrat denir. Fitrat, insanların yaratılıştan getirdikleri biyolojik cinsiyeti ve buna uygun olarak gelişen cinsel

kimlikleridir. Bu hususta yapmamız gereken en önemli iş, yaratıldığımız fitratı korumaktır.

Her ne kadar reklamı yapılsa da farklı kelime ve kavramlarla sunulsa da Müslüman, İslam'ın yasakladığı davranış ve yönelimlere karşı katı tutumunu korumalı; dinen yasaklanmış, insan tabiatına aykırı ve nesilleri yok eden davranışların normalleştirilmesine izin vermemelidir. Kur'an-ı Kerim'de Lut (a.s.) kavminin yaptığı kötü fiilin sert bir şekilde reddedilmesinin altında bu davranışların normalleştirilmemesi amacı olduğunu düşünmekteyim. Bir başka ifadeyle insan neslini yok eden, toplumu mahveden ve dinen yasaklanmış davranışları doğal karşılamamak

İslam dini, hem anne babaya hem de çocuklara birtakım haklar verdiği gibi belli başlı bazı sorumluluklar da yüklemiştir. Bu sorumluluğun gereği olarak ebeveynler, evlatlarını biyolojik cinsiyetlerine uygun bir şekilde yetiştirmeye özen göstermelidir.

gerekir. Zaten her türlü iletişim vasıtası kullanılarak yapılan propagandanın gayesi, dinen yasaklanmış fiilleri Müslümanların ya da toplumların gözünde normalleştirmektir.

Zararlı cereyanlara karşı korunmada aile de çok önemlidir. Bu sebeple öncelikle evlenme çağına gelmiş genç kuşaklar, bir yuva kurmaya ve meşru bir evliliğe özendirilmelidir. Çünkü aile, dünden bugüne insanoğlunun neslini sağlıklı bir biçimde devam ettirebilmesi ve mutlu bir hayat sürdürebilmesi için bahşedilmiş en eski, en köklü ve en muhkem kaledir.

Son olarak dinen yasaklanmış davranışları yaymak için üretilen bilginin geçersiz ve yanlış olduğunu ortaya koymak ve bu bağlamda akademik çalışmalara önem vermek gerekmektedir.

Farklı cinsel kimlik ve yönelimleri savunan birey ve grupların kendilerini her platformda meşrulaştırma adına en çok müracaat ettikleri kavramların başında özgürlük gelmektedir. Özgürlük kavramı insanın bedene müdahalesini dinen meşru kılar mı?

İnsan iradeli yani özgür bir varlıktır. Bununla birlikte o sınırsız bir özgürlüğe sahip değildir. Çünkü sınırsız özgürlük, suistimalleri beraberinde getirmektedir. Soruda bahsi geçen durumda da bir suistimal mevcuttur.

Allah (c.c.) her şeyi güzel yaratmış, insanın yaratılışını

da “ahsen-i takvim” olarak nitelemiştir. (Tîn, 95/4) “Özgürlük” adı altında bedene yapılan müdahaleler ise insanın vücudunda geri dönüşü olmayan zararlara sebep olmaktadır. Beden, insana emanettir ve Kur’an-ı Kerim’de insanın kendi bedenine zarar vermesi yasaklanmıştır. (Nisâ, 4/29) Neticede insan “Beden bana aittir. İstedğim şekilde müdahale ederim, kimse karışamaz.” diyemez. Bu şekilde bir düşünce, hazcı özgürlük anlayışını savunmak olur. Yoksa ne dinin ne de akliselimin kabul ettiği bir gerekçe olmaz.

Cinsiyet değiştirme aile başta olmak üzere çevreyi ve toplumu da olumsuz yönde etkiliyor. Bunun önüne geçmek için ailelere büyük roller düştüğünü biliyoruz. Özellikle erken yaş çocukluk döneminde aile farkındalığının öneminden yola çıkarak cinsel kimlik bozukluğu yaşanmaması açısından ne gibi önlemler alınabilir?

İslam dini, hem anne babaya hem de çocuklara birtakım haklar verdiği gibi belli başlı bazı sorumluluklar da yüklemiştir. Bu sorumluluğun gereği olarak ebeveynler, evlatlarını biyolojik cinsiyetlerine uygun bir şekilde yetiştirmeye özen göstermelidir. Çocukların cinsel kimliklerini benimsemeleri, biyolojik cinsiyetlerine uygun davranış sergilemeleri ve şehvi duygularını kontrol altına almaları için anne babaların şu hususlara dikkat

etmesi faydalı olacaktır: “Cinsiyet” ve “cinsellik” konusunda sorulara kızmadan net, anlaşılabilir ve kısa cevaplar vermek suretiyle konuyla ilgili bilgilendirme sağlanmalıdır. Mahremiyet bilincinin kazandırılması gerekir. Televizyon, sosyal medya, internet ve benzeri yayınlardaki cinsel kimliği bozan ve cinselliği tahrik edici unsurlardan çocukları koruyucu tedbirler alınmalıdır. Cinsiyetlerine ve fitratlarına uygun düşmeyen söz ve davranışlara maruz kalmamalarına dikkat edilmelidir. Anneler, kız çocuklarına babalar da erkek çocuklara güzel bir rol model olma gayreti içinde olmalıdır. Özellikle çocukların özdeşim kurduğu dönemde buna dikkat edilmelidir. Ebeveynlerden biri, çocukların gözünde diğerinin rolünü zayıflatmamalıdır. Cinsiyetlerine ve yaşlarına uygun düşmeyen kıyafetler giydirilmemelidir. Neticede çocukların biyolojik cinsiyetlerine karşı onlarda olumsuz duygular uyandırabilecek her türlü davranıştan uzak durmak gerekir.

Cinsiyet değiştirmenin şahıs üzerindeki psikolojik baskıyı ve krizi ortadan kaldırmadığı gibi aksine daha da içinden çıkılmaz bir hâle getirdiğini ve söz konusu kişinin ciddi bir kimlik sorunu yaşamasına yol açabileceğini söylüyor uzmanlar. Bu noktada cinsel kimlik problemi yaşayan insanlara manen nasıl yardımcı olabiliriz?

Öncelikle kişi, İslam’ın karşı cinse benzemeyi ve bu temayülün/özentinin önünü açacak bütün tutum ve fiilleri yasakladığını bilmelidir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), kadına benzemeye çalışan erkeklerin ve erkeklere benzemeye çalışan kadınların Allah’ın rahmetinden uzak kalacağını bildirmiştir. (Buhari, Libas, 61-62) Aynı şekilde erkek ayakkabısı giyen bir kadına Hz. Peygamber’in (s.a.s.) benzer bir tavır gösterdiği nakledilmektedir. (Ebu Davud, Libas, 31)

İkinci aşamada ise problemin tedavi edilmesine çalışılmalıdır. Çünkü İslam tedavi olmayı, hastalıklara çare aramayı emretmektedir. (Buhari, Tıb, 1; Müslim, Selam, 26) Burada psikolojik tedavi yollarına devam edilmeli, bedene veya biyolojik cinsiyete müdahalede bulunulmamalıdır. Ayrıca kişi, bu duygusunun bir hâl olduğunu ve zamanla zihninde soğuyacağını, en sonunda Allah’ın izniyle tamamen kaybolacağını kendine devamlı surette hatırlatmalıdır. En önemlisi bu sıkıntısını gidermesi için Allah’a içten dua edip onun yardımını istemelidir. Ayrıca kendisinin yaşadığı bu problemi istismar etmek isteyen kişi, kurum ve kuruluşlara da itibar etmemelidir.

Sonuç olarak, kişi biyolojik cinsiyeti yönünde yaşamını sürdürmeli, psikolojik tedavi süreçlerine devam etmeli ve biyolojik cinsiyetine aykırı davranışlar içerisine de girmemelidir.

DEHÜMANİZASYON BİR KESİŞME DİJİTALLEŞME VE CİNSİYETSİZLEŞME

■ Doç. Dr. Ahmet DAÇ

İnsanın biyolojik ve doğal yönünün en büyük göstergesi, kadın-erkek biçiminde ayrılmış bir cinsiyete sahip olmasıdır. Bu ikici durum; zaman-mekân, gök-yer, iyi-kötü vs. kadar hakikidir. Kadın-erkek birlikteliğine çocuğun dâhil olması, aileyi oluşturur. Aile; dindarlığın, geleneğin ve terbiyenin öğrenildiği bir düzen olarak sağlıklı fertleri dolayısıyla cemiyeti oluşturur. Kapitalizmin aşındırıcı yapısı, sadece aile ve cemiyeti çözüyor aynı zamanda cinsiyetleri de aşındırmak istiyor. Başta TV ve internet olmak üzere kitle iletişim araçları (dergi, gazete vs.), cinselliği kışkırtıcı bir karaktere sahip. Cinselliği daha da radikal bir sürece taşıyan enformasyon teknolojileri ve alanları (TV, internet, müzik, dizi, sinema vb.), cinsiyetin dönüştürülmesi ve sapkın ilişkilerin teşvik edilmesi yönünde kışkırtıcı, ayartıcı ve propagandist bir düzlemde

seyretmektedir. Baudrillard'ın ifade ettiği gibi cinsel bakımından "özgürleştirilerek" radikal uçlara savrulan insan kadın-erkek cinselliğinden kurtulmaya çalışarak ilişki biçimini *trans*, *lezbiyen*, *gay*, *nonbinary*, *queer* cinsiyet tipleri arasında sapkın ilişki biçimine dönüştürmektedir.

Özellikle internet algoritmasına dayalı reklam ve içeriklerde sonrasında dizi ve filmlerde kadın-erkek ilişki biçimine değil partnerliğe (kadın-kadın, erkek-erkek) üzerine dayalı cinsel tercihlerin görünürlüğü artmıştır. Başta futbol olmak üzere uluslararası organizasyonlarda bu ilişki biçimlerinin propagandisti ve örgütü olan LGBTQ hareketine tanınan imtiyazlar, bunların küresel şirketler tarafından finanse edilmesi, cinsiyetsizleşmenin politik-ekonomik yönü olduğunu gösterir. Zira cinsiyetsizleşme veya ailesizleşme, tasarrufun yerine sınırsız tüketimi

sağlamaya müsait bir zemine sahiptir. Ailede bir veya iki kişinin çalışmasıyla 5-6 kişilik ailenin geçinmesi mümkünken partner (kadın-kadın, erkek-erkek) ilişkisine dayalı birliktelikler, iki kişinin de çalıştığı birbirini geçindirdiği birliktelik türüdür.

Cinsiyetsizleşmenin veya queer hareketlerinin taraftarı olan kesimler veya yapılar, yine nesillerin çoğalmasını, geleneğin ve dinin aktarılmasını sağlayan ailenin gereksizliğini hatta daha ötesi insanlık için zararlı olduğunu dahi iddia etmektedir. İlk olarak yaşanılan mekânın-coğrafyanın, gıdanın, suyun, havanın/iklimin artık insanlara yetmediği dolayısıyla ailenin insan nüfusunu artırıcı bir faktör olarak var olan durumu daha da kötüye götürdüğü söylenmektedir. Cinsiyetsizleşme veya LGBTQ hareketlerinin savunucuları, "eskimiş" olarak gördükleri dinin ve geleneğin; ilerlemenin, özgürlüklerin ve cinsel tercihlerin önünde bir engel olduğu söyleminde bulunurlar. İlerlemenin önünde "engel" olan ailenin yerine partnerliğe dayanan özgürlüğü ve güya ilerlemeciliği sağlayan birlikteliklerin daha doğru olduğu iddia edilir.

Enformasyon teknolojisine ilaveten biyoteknoloji, moleküler biyoloji ve genetik alanında yapılan çalışmalar da ailesizleşmeye ve cinsiyetsizleşmeye destek verici bilimsel arayışlar vardır. Başta klonlama çalışmaları olmak üzere yapay rahim vb. cinsel uzuvlar üretilmeye çalışılması, cinsiyet farklılıklarına son

verme çabasını içermektedir. Eşeyli canlıların farklılaşmasını teknolojilerle radikal sürece taşınmak istenmesi, “cinsel özgürleşme” adına kadın-erkek gerçekliğine son vermek anlamına gelen taleptir. Daha yararlı olduğu zannıyla yapılmak istenen şeyler -Baudrillard'ın ifadesiyle- “sapkın karşı-etkileriyle öylesine iç içe girdi ki artık işin içinden çıkmak da imkânsızlaşmaktadır.”

Özellikle filmlerde, dizilerde ve müzik gruplarında (K-pop) “erkeklerin cinsiyetsizleştirilmesi” veya “erkek cinsiyetinin tüketilmesi/azaltılması” söz konusudur. Söz konusu bu platformlarda 14-25 yaşları arasında narın, ince ve güzel görümlü bir bedene sahip erkekler kadınımsı bir yapıda sunulmaktadır Zira cinsiyetsizleşme politikalarının bir yansıması olarak dizi, film ve müzik gruplarında cinsiyetsizleşmenin propaganda aracı olarak kullanılmasının en büyük saiklerinden biri; imajın, popülerliğin ve tüketimin daha da kışkırtılmasıdır.

Tek cinsiyet talebi, tek toplum veya tek devlet talebiyle eş değerdir. İnsanlığın cinsiyetten “kurtulması”nın onu daha “mutlu” ve “ileri” kılacağını düşünen transgenderist, postgenderist ve queer hareketler, başta insan olmak üzere tüm canlıların durumunu değiştirmek istemektedir. Söz konusu bu teşebbüs; fitri ve doğal olan canlılık, hayat ve cemiyet düzlemine zarar verecek dejenerasyondur. Böylesi

öngörülen “evrimleştirme” ve “farklılaştırma” çabası, neslin ve hayat biçiminin fesadını doğuracak insanlığın parçalanma durumudur. Kadın-erkek ikilemi yani başkalık ve farklılık, bir zenginlik olup evrenin ve hayatın gerçeklikleri olan diğer dualiteleri gibi (yer-gök, zaman-mekân, dünya-ahiret vb.) birbirlerinin tamamlayıcısıdır. Zira kadın-erkek düzlemi; fiziksel, bilişsel ve psişik bakımdan çiftleri zenginleştiren bir düzlemdir. Her şeyi dönüştürmeye çalışan bir çağın ruhu ile karşı karşıyayız. Yalnızca insanı değil insanın dışında olan -başta hayvanlar ve bitkileri- her şeyi dönüştürme güdüsü ve ihtirası içinde olan bir uygarlık (!) durumu söz konusu. Bir cinsiyetin başka bir cinsiyete dönüştürme isteği bile belli başlı sorundur. Zira bu müdahaleler insanlığın geri dönemeyeceği bir boyuta girilmesine yol açabilir.

Cinsiyetsizleşmenin veya queer hareketlerinin taraftarı olan kesimler veya yapılar, yine nesillerin çoğalmasını, geleneğin ve dinin aktarılmasını sağlayan ailenin gereksizliğini hatta daha ötesi insanlık için zararlı olduğunu dahi iddia etmektedir.

Uygarlaşma veya hümanistleşme adına mananın, hayatın ve ölümün anlamını dönüştürme isteği yeterli görülmemiştir. Mevcut teknolojilerin gücünden faydalanılarak insanın ve insan-dışının (doğa ve çevre) dönüştürülmesi, bir cinsiyetin başka bir cinsiyete dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Böylesi bir dönüştürme düzleminde iyilik-kötülük, erdem-erdemlilik, adalet-adaletsizlik gibi birçok değer de mevcut doğasını yitirecektir. Ekini bozma teşebbüsünün (Bakara, 2/205) bedeli, çok ağır olacak görünüyor. Zira insan doğasını yitirdiği zaman, aynada görüntüsünü kaybeden veya göremeyen kişinin durumunu yaşayacaktır. Kendi görüntüsünü kaybeden insanın durumu trajiktir. Burada mevzu, erkeğin veya kadının nesneleştirilerek onlara olduğundan farklı bir cinsiyet tayin edilebileceğini ifade etmek, kadının veya erkeğin nesneleştirmektir. Erkeğin kadınlaştırılması, kadının erkekleştirilmesi çabaları, insan özü üzerinde olan bir dayatma yani müstebitlik. Nitekim *What is a Woman?/Kadın Nedir?* adlı belgesel filmde, cinsiyet değiştirenlerin psikolojik acılarının ve nasıl dönülmez bir yola girdiğine de değinilir.

Cinsiyetsizleşme ve LGBTQ söylem ve hareketleri, 14-25'li yaşları hedef almaktadır. Bu yaş aralığının hedef kitlesi olmasının nedeni, bu dönemdeki insanların farklı olma ve kendini gerçekleştirme isteğidir. Aristoteles'in dediği gibi bu yaşlarda hazlarının

ve duygularının peşinde olan kişilerin yine sonraki süreçlerde neler yaşayacaklarını göz önünde bulundurmayacak durumda olmalarıdır. Cinsellik, biyolojik bir durum veya gerçeklik olup mevcut gerçekliği reddederek farklı bir cinsel kimlik edinme çabası fantazyadır. Kişinin iç dünyasında cinsiyetsizliği idealize etmesi veya fantastik bir kurgu peşinde olması, insan için sıkıntı doğuracak bir zemindir. Gerçeklikten koparılmış idealistlik ve fantazyaların kendisine en uygun bulacağı zemin enformasyon teknolojisi. Reklamlar, diziler, filmler ve internetin diğer içeriklerinde cinsiyetsizleşmenin meşrulaştırıldığı hatta dayatıldığı düzlemde maruz kalınan bir enformasyon karşısında korunma dinamikleri ve siperleri oluşturmak zorundayız. Hele ki bunlara yapay zekânın yani algoritmanın âdeta dayattığı bu tür içeriklerin zemini olan interneti en çok kullanan nesillerin maruz kalması söz konusu riskleri daha da artırmaktadır.

Egsiztanyalist/varoluşçu felsefenin “İnsan kendi özünü belirler.” ifadesini âdeta mottalaştıran queer teori ve LGBT savunucuları, insanın doğuştan biyolojik cinsiyetinin olmadığını kendi cinsiyetini kendisinin belirleyebileceğini ifade etmektedirler. Biyolojik cinsiyetin dayatma olduğunu söyleyerek onun yerine tercih ve özgürlüğe dayalı bir cinsiyet kabulünü teklife açarak yeni nesillerdeki “özgürlük” ve “iradilik” söylemlerinden

istifade etmek istemektedirler. Özgürlük adına “marjinal” ve “haz” içeren şeylerin peşinde olmak, cinsel farklılıklarının eritilmesi yani yapay fitrata mahkûm olmaktır.

İnsanın metafizik düşünüş biçiminden kopuşuyla birlikte mekanik düşünüş biçiminin tek gerçeklik olduğu tezi, insanı dogmatikliğe itti. Önce makineleşme, daha sonra yeni teknolojiler ve sibernetik uygulamalar, yeni ve marjinal bir antropolojik yaklaşımın ortaya çıkmasını sağladı. Sibernetik, nano-teknolojik ve enformatik teknolojilerin sınırsızlık ve belirsizlik içeren yapısı, cinsel belirsizliği yani androjenliği (erkek mi-kadın mı) doğurdu. Söz konusu bu androjenlik, toplumsal belirsizlikleri ve anomiyi ortaya çıkardı.

Sanallaşmanın meydana getirdiği yabancılaşma, yeni teknolojilerle daha radikal biçimde iç seviyeye taşınmaktadır. İnsanimsı varlık (cyborg, android ve humanoid) arayışı kendine dair tuhaf bir memnuniyetsizliği ifade ederken insan aklı karşısında yapay aklın başarısına ümit bağlamak, insanın kendi aklına karşı yetersizlik duygusu içerisinde olduğunu gösterir. İnsanlığın kendi zekâsının yetersiz olduğunu ve organik beden yerine protez veya biyonik beden düşünmesi düzlemi, cinsellik modelinin de cinsiyetsiz olması düzlemiyle eş değerdir. Nitekim Baudrillard, böylesi bir modeli biyolojik süreç olarak olmasa da simgesel olarak transseksüellik olarak görür. Yapay ve dezonformatif bir yazgıyı talep etmek,

insanın kötü bir eşığe doğru savrulmasıdır.

Böylesi bir savrulma içerisine girilmiş olan düzlemde başta yazılı ve görsel medya olarak internet, dizi, film ve müziklerde yüksek düzeyde transgenderizm, postgenderizm, cinsiyetsizleşme veya queer propagandaları söz konusudur. Bu propogandaların olduğu düzlemde özgürlüğün, tercih veya irade olmayıp hazzın, tüketimin, insan neslini azaltmanın esas amacı olarak görüldüğünün farkında olmalıyız. Böylesi bir düzlemin içinde olduğunun farkında olmak insanlığı cinsiyetsizlik girdabından kurtarabilir. “Cinsel özgürleşme veya tercih” söylemleri, kendisine uygun ortam olarak dijital ortamı bulmaktadır. Zira dijital ortamın “sanal”, “belirsiz”, “ölçüsüz” ve “sınırsız” bir yapısının olması cinsiyetsizleşmenin bu ortamda varlık bulmasını sağlamaktadır. Hem imgelemde hem dijital zeminlerde -ekseriyetle erkeğin kadınlaştırıldığı, cinsiyetlerin birbirine dönüştürülmenin normal ve gerekli olduğu bir düzlem bulunmaktadır. Dijital zeminler veya internet vazgeçilmez bir zemin hâline gelmiştir. Cinsiyetsizleşmeye dair anlatımlar kendisine dijital zeminlerde yer bulmaktadır. Dijitalleşme ile cinsiyetsizleşmenin kesiştiği bir durumda bize düşen görev; hem doğal cinsiyetlerin hem de hakiki hayat biçiminin varlığını devam ettirmemiz gerektiği üzerinde düşünmek ve bu konuda öneriler sunmak olmalıdır.

FITRATIN VE AİLE YAPISININ TAHRİBATI CİNSİYETSİZLEŞTİRME İDEOLOJİSİ

Dr. Hüseyin ARI

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ
النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“O hâlde sen hanif olarak bütün varlığıyla dine, Allah insanları hangi fitrat üzere yaratmışsa ona yönel! Allah'ın yaratmasında değişme olmaz. İşte doğru din budur; fakat insanların çoğu bilmezler.”

(Rûm, 30/30)

Kur'an-ı Kerim'in önemli kavramlarından biri olan fitrat; "bir şeyi ilk defa yaratma, yaratılıştan sahip olunan fiziki ve biyolojik özellikler, karakter, mizaç, Allah'ı tanıma yeteneği vb." anlamlara gelmektedir. Fitrat ilk yaratılış anında Allah tarafından belirlenen varlıkların yaratılış kodlarını ve henüz dış tesirlerden etkilenmemiş olan ilk durumlarını belirtir. (Hökelekli, "Fitrat", *DiA*, 13/47) Bu ayetin tefsiri sadedinde müfessirler fitrat kelimesini açıklarken daha ziyade insanın Allah'ı tanıma kabiliyetiyle yaratılması ve Allah'ın gönderdiği din ile insanda yarattığı fitratın birebir uyumu üzerinde dururlar. Ancak fitrat bağlamında özellikle günümüzde dikkat çekilmesi

gereken bir konu da kişinin fitrat olarak erkek veya kadın cinsiyetinde yaratılmasıdır. Anne karnındayken "xx" ve "xy" kromozomlarının oluşmasıyla insanın erkek veya kadın cinsiyetinde olacağı Allah tarafından belirlenmektedir. Kur'an-ı Kerim'de biyolojik cinsiyet gibi Allah'ın yarattığı özellikleri değiştirme çabalarının şeytanın telkini olduğu ifade edilmektedir: "Allah şeytanı lanetlemiştir, o da 'Kullarımdan belli bir pay alacağım, onları mutlaka saptıracağım, onları boş kuruntulara kaptıracağım, kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar, emredeceğim de Allah'ın yarattığını bozacaklar.' demiştir." (Nisâ, 4/119) Dolayısıyla fitratı bozmak,

yaratılışı değiştirmeye çalışmak dinimizde sonuçları ve vebali ağır bir sapma olarak değerlendirilmiştir.

Fitratın bozulmaması gerektiği hususunu, dinimizin, dünya ve ahiret saadeti için korunmasını emrettiği beş değerden biri olan "canı korumak" ilkesiyle de açıklamak mümkündür. Bu emrin, ilk planda bir insanın haksız yere öldürülmemesi, bedenine zarar verilmemesi gibi hükümleri içerdiği akla gelir. Ancak bunun ötesinde bu emir, kişinin psikolojik sağlığının muhafaza edilmesi, tedavi dışında bedenine müdahale edilmemesi gibi hükümleri de kapsar. Bu bağlamda biyolojik cinsiyet, dinimizin korunmasını emrettiği hususlar kapsamında ele alınmalıdır.

Günümüzde maalesef, inancımıza, geleneğimize, töremize ait olmayan dış kaynaklı ve dış destekli birtakım çevreler biyolojik cinsiyeti inkar etmekte ve bu amacı gerçekleştirmek için cinsiyetsizleştirme ideolojisini çeşitli araçlarla toplumda yaymaya çalışmaktadır. Bu ideoloji, özellikle bazı yabancı müzik grupları, ikonik karakterler, diziler, sosyal medya fenomenleri üzerinden gençlerin dimağlarına pompalanmaktadır. Bu ideolojinin dünyada yapmak istediği şey, biyolojik cinsiyetin önemsizleştirildiği, tamamen kişinin kendini tanımladığı cinsiyete göre yaşadığı bir toplum inşa etmektir. Bu düşüncede olanlara göre inanç ilkeleri, gelenek-görenekler, kültürler insana dayatma ve baskı olarak nitelendirilir. Kişi hangi cinsiyette doğarsa doğsun cinsiyet seçiminin, insanın kendisine bırakılması gerektiği savunulur. Bu nedenle çocukların biyolojik cinsiyetlerine göre yetiştirilmesi yanlış görülür. Bu ideoloji sayesinde toplumlardaki kadın-erkek eşitsizliğinin ortadan kalkacağı iddia edilir. Hâlbuki geçmişte yapılan yanlışlar daha büyük yanlışlar yapılarak telafi edilemez. Batı, Orta Çağ'da kadınları şeytani varlıklar olarak görerek ikinci sınıf insan muamelesi yapmasının diyetini bugün sözde özgürlük ve eşitlik sloganıyla fitratı bozma ve kadının fizyolojik özelliklerini inkar etme gibi daha büyük yanlışlar yaparak ödemeye çalışmaktadır.

Bu ideoloji birçok yeni terimi gündeme sokmuştur. Non-binary (ne erkek ne de kadın gibi davranma ve yaşama), agender, nongendered, genderfree (cinsiyetten bağımsız), genderfluid (akışkan cinsiyet) terimleri bunlardan bazılarıdır. Bunların hepsi temelde biyolojik cinsiyeti inkâr etme ve cinsellik konusunda kadın-erkek ayrımı yapmama temeline dayanır. Böyle bir düşünce ve yaklaşım, sınırları olmayan, inanca dayalı değerlerin ve ahlaki ilkelerin yok sayıldığı bir toplum oluşturma amacına matuftur. Burada özellikle şu hususa dikkat çekmek gerekir ki bu yaklaşımların hedef aldığı kurumların başında aile gelmektedir. Çünkü bu tür bir hayat tarzını benimseyen kişilerin sağlıklı bir aile hayatı sürdürmesi mümkün değildir. Dolayısıyla toplumda bu tür sapkın akımları yaygınlaştırmak aslında toplumun çekirdeği olan aile kurumunu çökertmeye yöneliktir.

Dinimizin bu konuya bakışı nettir: Allah insanı erkek ve kadın olarak yaratmış ve yaratıldığı biyolojik cinsiyetine göre yaşamasını istemiştir. Kadın-erkek ilişkilerinde sınırlar koymuş ve bu sınırları aşmayı yasaklamış; cinsellik konusunda erkeğin kadını, kadının da erkekle cinsel ilişkisine ancak meşru bir nikâhla izin vermiştir. Kişinin hemcinsiyeli cinsel ilişki yaşaması ise sapkınlık ve büyük günah sayılmıştır. Allah'ın koyduğu tüm emir ve yasaklar, kişinin fitratıyla uyumlu olduğu için fitratı bozmaya yönelik girişimler, kötülüklerin ve

günahların kapısını aralamak olarak tanımlanmıştır.

Serlevha yaptığımız ayetten hareketle bu vahim meseleye baktığımızda verilmesi gereken en önemli mesaj, insanın fitratını muhafaza etmesi ve onu bozacak sosyal ortamlardan ve ideolojik çevrelerden uzak durmasıdır. Fitratı tahrip edilmiş, genetik kodlarıyla oynanmış, psikolojisi bozulmuş bir insanın Hakk'ın hakikatini duyması ve ona yönelmesi mümkün değildir. Belki de bu yüzden İslam'ı en büyük tehdit olarak gören kötücül çevreler, fitratı tahrip etmeyi en büyük ödev bilmekte ve fitrata aykırı sapkın yönelimleri yayma gayreti içinde olmaktadır. Bu çevreler aslında hem insanın biyolojik varlığına hem de o varlığı yaratan Yüce Allah'a savaş açmaktadır. Ancak şu bilinmelidir ki Allah'a karşı girişilen savaştan galip çıkılmaz.

Günümüzde maalesef, inancımıza, geleneğimize, töremize ait olmayan dış kaynaklı ve dış destekli birtakım çevreler biyolojik cinsiyeti inkar etmekte ve bu amacı gerçekleştirmek için cinsiyetsizleştirme ideolojisini çeşitli araçlarla toplumda yaymaya çalışmaktadır.

ZULME KARŞI DURMAK

Dr. Semih ACET

Atabey İlçe Müftüsü

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ أَنَّهُ قَالَ: ... وَإِنِّي سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ
" إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا ظَالِمًا فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ
أَوْشَكَ أَنْ يَعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ. "

Hız. Ebu Bekir es-Sıddık'ın işittiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "İnsanlar bir zalimi görürler de onun zulmüne engel olmazlarsa Allah'ın onları genel bir azaba uğratması kaçınılmazdır."

(Tirmizi, Tefsîru'l-Kur'an, 5)

"Bir grup insan aynı gemide yolculuk etmek üzere bir araya gelmişti. Kimin nerede seyahat edeceğine karar vermek için kuraya başvurmaları neticesinde bir kısmı üst kata yerleşirken diğer bir kısmı alt katta yolculuğa razı oldu. Aşağıda oturanlar su ihtiyaçlarını geminin üst katından karşıladılar. Zaman geçtikçe her defasında yukarı çıkmanın oradakileri rahatsız edeceğini düşünen alt katın sakinleri geminin tabanında bir delik açarak su ihtiyaçlarını temin etmeye girişti." Allah Resulü, anlatmış olduğu bu temsilin sonunda şu uyarıda bulunur: "Eğer üsttekiler, alt katta gidenleri yapacakları bu işten vazgeçirmezlerse hepsi birden helak olur. Fakat onlara engel olurlarsa hepsi birden kurtulur." (Buhari, Şirket, 6) Allah Resulü gemi sakinlerine yapmış olduğu bu hatırlatma ile iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma vazifesini deruhte edecek bir topluluğun mevcudiyetinin o toplumun selameti adına ne derece önemli olduğunu ifade etmiştir. Nitekim bir toplumda işlenen bir kötülüğün bireysel planda kalmayarak zamanla birçok kişiye rahatsızlık vereceği ve işlenen cürmün etkisinin nihayetinde bütün topluma sirayet edeceği aşikârdır. Bu minvalde Efendimiz "İnsanlar bir zalimi görürler de onun zulmüne engel olmazlarsa, Allah'ın onları genel bir azaba uğratması kaçınılmazdır." (Tirmizi, Tefsîru'l-Kur'an, 5) buyurarak neşet edecek bir kötülüğün cezasının toplumsal bir duyarsızlaşma hâlinde umumu etkileyebileceğini vurgulamıştır. Efendimizin bahsini ettiği azabı, bütün toplumu derinden sarsacak bir takım sıkıntılar şeklinde anlamak mümkün olduğu gibi tepkisizlik nedeni ile kötülüğün zamanla kanıksanması, ardından kabul bulması ve neticede bu olumsuz eylemin toplumun her yanını sarması şeklinde düşünmek de kabildir. Böylesi bir toplumun zalimi mağrur, mazlumu mağdur, geri kalanları ise

suskundur. Hakının teslimini bekleyenleri sukutuhayale sürükleyen bu sükûnet hâli maalesef zalimleri daha bir cesaretlendirecek ve keyfî davranışlarını meziyetmiş gibi sergilemelerine fırsat verecektir. Buna meydan vermeme adına yapılması gereken ise kötülük karşısında gereken tavır koymak, zulme karşı durmak, mazlumun yanında olmak, haddini ve hududunu aşanlara engel olmaktır. Nitekim “Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem.” diye haykıran millî şairimiz Mehmet Akif, haksızlıklar karşısında yaşanan sessizliğe inat “*Adam aldırma da geç git, diyemem, aldırırım. / Çiğnerim, çiğnenirim, hakkı tutar kaldırım.*” dizeleri ile insanlığı zulüm karşısında harekete geçmeye davet etmiştir. Darıbekaya irtihalinin yaklaştığı bir dönemde Veda Hutbesi ile Müslümanların kardeşliğini bir kez daha ilan eden Allah Resulü ise can, mal ve namusun mukaddesliğine binaen her türlü tecavülden korunması gerektiğini nasihat etmiş ve ardından “Ne zulmedin, ne de zulme uğrayın.” (Bakara, 2/279) ilkesi minvalinde uyarılarını yinelemiştir.

Kimsesiz zannedilen, bundan cesaretle de canı, malı, onuru veya namusu çiğnenen mazlumun sahibinin aslında Allah olduğunu ve Rabb'i ile mazlumun niyazi arasında perde olmadığını birçok hadisinde dile getiren Efendimiz, mazlumun bedduasından sakınılması gerektiğini hatırlatmıştır. (Buhari, Zekât, 63) Buna

mukabil duasının da bir o kadar makbul olduğunu düşündüğümüzde mağdurun elinden tutanın Allah katında ve kul yanında nice güzel konumlara nail olacağı açıktır. Her bir köşeden böylesi niyazların arşa yükselmesi hâlinde ise yapılan o duaların duyarlı bir toplumun kubbesinde belalara kalkan olacağı aşikârdır.

Allah Resulü, “Bir kötülük gören kişi, eliyle değiştirmeye gücü yetiyorsa onu eliyle değiştirsin. Buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin. Buna da gücü yetmezse kalbiyle tavır koysun. Ve bu da imanın asgari gereğidir.” (Müslim, İman, 78) beyanı ile yaşanan bir kötülük karşısında kudreti mukabili tepki göstermesinin imanın bir tezahürü olduğunu bildirmiştir. Mesela İsrail'in Filistin topraklarına yönelik yıllardır süregelen işgal girişimleri, yaşlı, kadın, çocuk ayırt etmeden tarifi imkânsız katliamları, mahremiyet ve mukaddesata

Bir toplumda işlenen bir kötülüğün bireysel planda kalmayarak zamanla birçok kişiye rahatsızlık vereceği ve işlenen cürmün etkisinin nihayetinde bütün topluma sirayet edeceği aşikârdır.

uzanan müteceviz saldırıları karşısında suskun kalmak insanlığın fitratına terstir. Emsali görülmemiş bu zulüm karşısında herkes imkânı nisbetinde gerekli tepkiyi göstermelidir. İnsani duygularını kaybetmemiş vicdan sahibi her bir ferdin masumiyete kasteden bu cinayetler karşısında -en azından- Nemrud'un yaktığı ateşi söndürmeye giden karınca misali bir tavır sergilemeliyiz. “Bundan ne çıkar ki!” demeden zulmü destekleyen firmaların ürünlerini devamlı ve kararlı bir şekilde boykot etmeliyiz.

İnsanlığın haysiyetinin çiğnendiği bir esnada uyarı ve irşat sorumluluğunu ihmal eden, hadiselerle kayıtsız kalan, kalben dahi olsa herhangi bir tavır izhar edemeyen bir toplumun bu sessizliğinin nihai sığınağımız olan icabet kapısını bile kapatabileceğini hatırlatan Efendimiz (Tirmizi, Fiten 9), gösterilmesi gereken tavrın ilkesel bir duruşla belli zaman ve mekâna münhasır kalmadan ve haddi aşmadan her koşulda sergilenmesi gerektiğini bildirmiştir. (Tirmizi, Birr, 63)

Bu prensipler doğrultusunda hareket edildiği takdirde zalim zulmüne cesaret edemeyecek ve yapılan kötülük toplumsal boyuta evrilmeyecektir. Zaman zaman yapılan eylemin yapanın yanında kâr olarak kaldığı zannedilse de nihayetinde zulüm ile abat olunmayacağı gerçeği kendisini gösterecek ve Cenab-ı Hakk'ın zalimlerin yaptıklarından asla habersiz olmayıp o büyük güne tehir ettiği hakikati tecelli edecektir.

Gülsüm KARAPINAR

Bi' BİLGİ

Tost Peyniri ile Kaşar Peyniri Aynı Şey Değil!

Son yıllarda yöresel peynirlerin yanı sıra market raflarında “tost peyniri” adıyla satılan ve görüntüsü kaşar peynirine çok benzeyen ürünler görmeye başladık. Özellikle sosyal medyada tartışmalara konu olan tost peynirleri; farklı tür peynirlerin ısıtma işlem ve eritici tuzlar yardımıyla eritilmesiyle elde ediliyor. Kaşar peynirin ham maddesi sütken tost peynirinin ham maddesi daha önce üretilen peynirlerdir. Yani tost peyniri ile kaşar peynirin pek de alakası yoktur. Tost peyniri eritici tuzlar ile üretilen “eritme peynir” çeşididir. Ortalama 1 kg kaşar peyniri elde etmek için 10-12 kilogram süt kullanılması gerekirken 1 kg tost peyniri elde etmek içinse yaklaşık 5-6 kg süt ve/veya daha önce üretilmiş peynir yeterlidir. Bu nedenle kaşar peynirine kıyasla tost peynirinin besin değeri ve maliyeti daha düşüktür.

Türk Gıda Kodeksi yönetmeliğine göre kaşar peyniri üretiminde emülsifiye edici tuz kullanmak yasaktır. Bu nedenle aldığımız peynirin etiketine mutlaka bakmalıyız.

Bi' KELİME

Diorama, gerçek veya kurgu bir olayın, anın ya da sahnenin detaylı bir şekilde küçük ölçekte tasarlanmasıyla oluşan bir sanat formudur. “Fransızca “aydınlık” veya “gösteri” anlamına gelen *diorama* sözcüğünden gelmektedir. İlk olarak 1822 yılında Fransız sanatçı Louis Daguerre tarafından kullanılmıştır. Daguerre, resimlerin gerçeklik etkisini yaratmak için ışık ve gölge oyunlarını kullanarak Paris'te bir sergi açar. Serginin popülaritesi zamanla artar ve diorama terimi diğer sanatçılar tarafından da kullanılmaya başlanır. Bazen eski bir sokak bazen tarihî bir olay bazen fantastik bir dünya... Diorama ile her türlü olayı, manzarayı sahnelemeniz mümkün. Önemli olan, detaylara odaklanmak, titiz çalışmak ve izleyiciye gerçek bir deneyim sunmak.

Bİ' SORU

Yılanlar Büyük Canlıları Nasıl Sindirir?

Söz konusu aslanlar ya da kaplanlar olunca boyut olarak kendilerinden büyük bir canlıyı sindirmelerine şaşırıyoruz. Ama konu yılanlar olunca hayrete düşüyoruz. Çünkü yılanlar avlarını ufak parçalara ayırabilecekleri pençelere ya da dişlere sahip değil. Peki o zaman kocaman canlıları sindirmeyi nasıl başarıyorlar?

Yılanlar avlarını yutarken vücutlarını ileri doğru iterler ve bu sırada av da yılanın midesine doğru yol alır. Pitonlar ve boa yılanları gibi türlerde av yutulduktan sonra yeni kalp, mide dokuları ve yeni damarlar üretilerek kalp, mide ve dolaşım sistemleri büyür. Böylece avlarını daha hızlı sindirmeleri mümkün olur. Sindirim tamamlandıktan sonra fazla dokular yeniden parçalanıp sindirilir. Böylece yılanlar fazlalıklarından kurtulup daha az enerjiye ihtiyaç duyar.

Ayrıca yılanların sindirim sistemleri o kadar gelişmiş ki avlarının neredeyse tamamını -kemikler de dâhil olmak üzere- sindirebiliyorlar. Çoğu zaman geriye sadece tırnaklar ve tüyler kalıyor.

Bİ' ALINTI

Teşhircilik toplumunda her özne kendi reklam nesnesidir. Her şey sergi değeriyle ölçülür. Teşhircilik toplumu pornografik bir toplumdur. Her şey dışa çevrilmiş, ifşa edilmiş, çıplaklaştırılmış, soyulmuş, ortaya serilmiş durumdadır. Teşhir etmenin aşırılığı her şeyi "tüm sırlarından arınmış olarak tekrar tüketilmeye açık" bir meta hâline getirir.

Şeffaflık Toplumu,
Byung-Chul Han

Rahmet Nişaneleri Üç Aylar ve Kandiller

■ Elif DEMİRCİ
Uzman Vaiz

Kullara kendilerini muhasebe etme, yenileme, hata ve kusurlarından arınma, kulluğun tadına varma imkânını veren üç aylar, birbiri ardınca gelen recep, şaban ve ramazan aylarından oluşur. Peygamber Efendimizin bu ayların saygınlığından bahseden rivayetleri nedeniyle ecdadımız da üç aylara çok kıymet vermiş, ayların yanına “şerif” ismini ekleyerek “receb-i şerif, şaban-ı şerif, ramazan-ı şerif olarak zikretmişlerdir.

Üç ayların ilki olan recep ayı, Kuran-ı Kerim’de “haram aylar” olarak ifade edilen dört aydan biridir. Haram aylar; zilkade, zilhicce, muharrem ve recep aylarıdır. “Şüphesiz Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu, Allah’ın dosdoğru kanunudur. Öyleyse o aylarda kendinize zulmetmeyin...” (Tevbe, 9/36)

Recep ayı girdiğinde Resûlullah (s.a.s.), “Allah’ım! Recep ve şabanı hakkımızda mübarek eyle, bizi ramazana ulaştır.” (Taberani, el-Mucemu’l-evsat, 4, 189) diye dua ederek üç ayları karşılamıştır. Recep ayında Regaip ve Miraç Kandili olarak bilinen iki kandil vardır. Tarihimizde Osmanlı padişahı II. Selim Dönemi’nde (1566-1574) camiler aydınlatılıp minarelerde kandiller yakılarak ihya edildiği için bu gecelere kandil geceleri denilmiştir. (Nebi Bozkurt, *TDV İslam Ansiklopedisi*, “kandil” mad.) Regaip Kandili, Recep ayının ilk cuma gecesidir. Regaip

kelimesi, “herhangi bir şeyi istemek, arzulamak, ona karşı meyletmek” anlamlarına gelir ki Regaip Kandili’nde de kullar, bu geceye meyledip hürmet gösterdiğinden aslında Allah’ın affına rağbet etmiş olurlar. Bu gecede dua etmek, tövbe ve istiğfarda bulunmak, namaz kılip gündüzünü oruçlu geçirmek Allah katındaki rağbetimizi göstermek adına çok önemlidir.

Recep ayının diğer bir mübarek gecesi de Miraç Kandili’dir. Bu mübarek gece isra ve miraç olarak iki bölümden oluşur. İsrâ, istilahta; “Hz. Peygamber’in (s.a.s.) bir gecede Burak isimli bir binitle Mekke’den Kudüs’teki Beyt-i Makdis’e götürülmesi hadisesidir. Kur’an-ı Kerim’le sabittir ki Yüce Rabb’imiz, “Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulumu (Muhammed’i) bir gece Mescid-i Haram’dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa’ya götüren Allah’ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla iştiridir, hakkıyla görendir.” (İsrâ, 17/1) buyurur.

Miraç ise Arapça bir kelime olarak “merdiven, yukarı çıkmak, yükselmek” anlamlarına gelir ve Peygamber’in (s.a.s.) göğe yükselerek Allah’ın huzuruna çıkarılması mucizesidir. Hiçbir peygambere nasip olmamış bu muhteşem olay, Peygamberimize recep ayında yaşatıldığından bu ayın şerefli olmasına neden olmuştur. Miraçta bahsedilen beş vakit namaz, Bakara suresinin son on ayeti ve

“Allah’a şirk koşmayanların büyük günahlarının bağışlanabileceği” (Müslim, İmân, 279) müjdesi recep ayının bereketlerindedir.

Üç ayların ikincisi olan şaban ayı da Peygamberimizin ibadetler açısından değerlendirdiği bir aydır. Recep ayında olduğu gibi şaban ayında da orucunu artırmış fakat ramazan haricinde hiçbir ayı tamamen oruçlu geçirmemiştir. Hz. Aişe’den gelen bir rivayet bu yöndedir. (Nesai, Sıyam, 35.) Peygamberimizin uygulamasından da yola çıkarak bu ayların tamamını oruçlu geçirmek yerine belli aralıklarla oruç tutarak beden ve ruhun ramazana hazırlanması önemsenmelidir. Zeyd b.Üsame (r.a.), şaban ayında oruç tutan Peygamber Efendimize bunun sebebini sorduğunda ondan, “Şaban, receb ile ramazan arasında insanların gafil bulunduğu ve amellerin, âlemlerin Rabb’i olan Allah azze ve celleye yükseldiği aydır. Ben de amelimin (Allah Teâlâ’ya) oruçlu olduğum hâlde yükselmesini seviyorum.” (Nesai, Sıyam,70) cevabını almıştır.

Şaban ayı içerisinde de bizleri mübarek bir gece karşılar ki on beşinci gecesi olan Berat Kandili’dir. Berat, Arapça *beraet* kelimesinin Türkçeleşmiş hâlidir. Berat, kişinin herhangi bir yükümlülükten kurtulması anlamına gelir ve bu gecede kullar Allah tarafından affedildiğinden geceye Berat Kandili denir. Peygamberimiz

bu gecede Allah’a çok ibadet edilmesini, gündüzünde de oruç tutulmasını tavsiye ederdi. Hatta bu gece ile ilgili olarak Allah’ın gün batımından fecre kadar “Bağışlanmak dileyen yok mu, onu bağışlayayım! Rızık isteyen yok mu, ona rızık vereyim! Belaya düşar olan yok mu, ona afiyet vereyim!...” (İbn Mace, İkamet, 191) buyurduğunu müjdeler.

Berat Gecesi, Allah’ın rahmetinin o kadar geniş olduğu bir gecedir ki Allah Resulü, “Şaban ayının yarısına denk gelen bu gece Allah dünya semasına iner ve Kelb kabilesinin koyunlarının kıllarından daha çok sayıda günahkârı bağışlar.” (Tirmizi, Savm, 39) buyurmuştur. Allah’ın rahmetinin sağanak sağanak indiği, affın bol olduğu bu gecede günahlarımıza tövbe ederek, tüm insanlık için Allah’a dua etmeliyiz.

Üç ayların sonuncusu da belki de kendisine en affedilmiş, en arınmış, en sağlıklı bir biçimde ulaşmayı murat ettiğimiz ramazan-ı şeriftir. Ramazan, bittiği gün tekrar kavuşmak için gün saydığımız bir rahmet ayıdır. Başı rahmet, ortası mağfiret, sonu da cehennem ateşinden kurtuluştur.

Ramazan kelimesi, yaz sonunda yağıp yeryüzünü tozdan temizleyen yağmur manasındaki ramda kelimesinden türetilmiştir. Bu yağmurun yeryüzünü temizlediği gibi ramazan da inananların günahlarını öylece temizler. Kur’an-ı Kerim’de

adı geçen tek ay ramazandır. Bakara suresi 183-184. ayetlerde orucun farzietinden bahsedilerek 185. ayette de Kur’an-ı Kerim’in indirildiği ay olduğu açıklanır. “(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur’an’ın kendisinde indirildiği ramazan ayıdır.” buyrulur.

Peygamber Efendimiz, Ramazan ayı girdiğinde cennet kapılarının açılıp cehennem kapılarının kapandığını ve şeytanların bağlandığını (Nesai, Sıyâm, 5) müjdeleyerek kulluk yolunda müminlerin ayaklarına takılan en önemli

Allah’ın kullarına en büyük ikramı olarak verilen zaman, kıymeti bilinmediğinde eriyip giden koskoca bir sermayedir. Cenab-ı Hak, kullarına mübarek ay ve geceler bahşederek onlara verdiği zamanın da ötesinde sevaplar kazanmalarını murat eder.

çelmenin kalktığını haber verir. Ayrıca "Yüce Allah ramazan ayında oruç tutmayı size farz kıldı. Ramazan gecelerini namazla geçirmek de benim sünnetimdir. Kim inanarak ve sevabını Allah'tan umarak ramazan ayında oruç tutup geceleri de namaz (teravih) kılsa, annesinden doğduğu günkü gibi günahlarından arınmış olur." (Nesai, Sıyam, 40) buyurarak bu mübarek ayı ibadetlerle ihya etmemizi tavsiye eder.

O nedenledir ki bu ayda Müslümanlar itikâfa girerek Peygamberimizin Hira günlerini yâd ederler, mukabeleler okuyarak Cebrail ve Peygamberimiz arasındaki Kur'an diyalogunu canlandırırılar, oruçlulara iftar vererek kardeşlik duygularını pekiştirirler, zekât ve sadakalar dağıtarak toplumsal dayanışmayı canlandırıp

fakirlerin ihtiyaçlarını görürler.

Ramazan ayının mübarekliği Kadir Gecesi'nin bu ay içinde olmasıdır. Peygamber Efendimiz "...Bu ayda öyle bir gece vardır ki, bin aydan daha hayırlıdır. Bu gecenin hayrından mahrum kalan, bin ayın hayrından mahrum kalmış gibidir." (Nesai, Sıyam, 5) buyurarak Kadir Gecesi'nin önemini anlatır. Kadir Gecesi'nin bu kadar önemli olması da Kur'an-ı Kerim'in bu gecede indirilmiş olmasındandır. "Şüphesiz biz onu (Kur'an'ı) Kadir Gecesi'nde indirdik. Kadir Gecesi'nin ne olduğu sen nereden bileceksin! Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Melekler ve ruh (Cebrail) o gecede Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir." (Kadir, 97/1-5)

Kadir Gecesi, ramazan ayında gizlenmiş ve Peygamberimiz tarafından son on gününde tekli günlerinde aramızda tavsiye edilmiştir. (Buhari, Ezân, 135) Kadir Gecesi'ni ihya etmenin en güzel yolu da Kur'an'ın indiği bu gecede Kur'an-ı okumak, anlamaya çalışmak ve yaşantımıza katmaktır. Eğer böyle olursa Kur'an'ın bu geceyi yücelttiği gibi, Kur'an'la hemhâl olan mümin de Allah katında yücelecektir. Peygamberimiz (s.a.s.) bu gecede nasıl dua etmemiz gerektiğini soran Hz. Aişe'ye, "Allah'ım! Sen affedicisin, ikram sahibisin, affetmeyi seversin, beni de affet!" (Tirmizi, Deavat, 84) duasını öğretmiştir.

Ramazanla birlikte bağışlanmış, günahlarından arınmış, kardeşlik ruhunu pekiştirmiş bir Müslüman'ın mükâfatı da Ramazan Bayramı'dır.

Sözün özü, Allah'ın kullarına en büyük ikramı olarak verilen zaman, kıymeti bilinmediğinde eriyip giden koskoca bir sermayedir. Cenab-ı Hak, kullarına mübarek ay ve geceler bahşederek onlara verdiği zamanın da ötesinde sevaplar kazanmalarını murat eder. Bu ikramların farkına vararak en güzel biçimde değerlendiren kullara ne mutlu! Üç aylarımız, dünyanın bitip tükenmez hırslarından soyunarak nefis muhasebesini yapmamıza ve Rabb'imizin rızasını kazanmamıza vesile olsun...

ANNE BABA İLİŞKİSİ ÇOCUĞU NASIL ETKİLER?

■ Cihan ULUÇ
Psikolog

Aile sistemli bir yapıdır. Birimlerden oluşur ve bu birimler sürekli etkileşim halindedir.

Çocuk, bir ailenin yetişkin adayı, Doğan Cüceloğlu'nun deyimiyle küçük insandır. Dünyaya gelir ve kadını anneye, erkeği babaya her ikisinin ilişkisini de aileye dönüştürür.

Çocuklar, anne karnından başlamak suretiyle yaşamının ilk yıllarında güven ve istikrar arayışı içerisindeydirler. Daha kırılğan ve etkiye açıktırlar. Daha savunmasız ve korunmaya ihtiyaç duyarlar. Yaşamın ilk yılları çocuk için erken çocukluk evresi olarak adlandırılır ve bu dönemde gördükleri, duydukları, yaşadıkları ne varsa olumlu/olumsuz etkilenirler ve dış dünyaya karşı bir algı geliştirirler. Çocukları bir kayıt cihazına benzetmek hiç yanlış olmayacaktır. Dünyaya geldiği andan itibaren kayıt yapmaya başlarlar. Çocuk sahibi ebeveynler zaman zaman bu kayıt cihazının ayrıntıcılığı karşısında şaşkınlığa kapılabilirler. Çocuk; annenin mimiklerini, ses tonunu, çağrısına ne kadar sürede yanıt aldığını, sütünün tadını, teninin sıcaklığını, kendisine nasıl davrandığını izler. Babasının mimiklerini, ona temasını, cümlelerindeki tınıyı, ilgisini, zaman ayırırken onunla nasıl ilgilendiğini gözler. Sadece bunları değil anne baba birbirine nasıl davranıyorlar? Ortamda tehlikeli bir durum var mı, gerginlik hissediliyor mu? Baba, arkadaşlarıyla

nasıl iletişim kuruyor? Anne dış dünyayla nasıl iletişim kuruyor ve olanları nasıl anlamlandırıyor? Tüm bunları kaydeder ve hem kendisi ile ilgili hem de dış dünya ile ilgili bir izlenim oluşturur. Eğer süreçler olumlu ve ilgili bir anne baba tutumuyla devam etmişse dış dünyayla ilişkiler, "Dünya güvenli yerdir.", "Yaşanılabilir bir yerdir.", "Varolmamda hiçbir sakınca yoktur." gibi olumlu inançları pekişir. Bu inançlar, bireyin kendisini "sevilen, korunan, değerli ve önemli biri" olarak hissetmesine yardımcı olur. Eğer işler ters gidiyorsa birey "Dünya tehlikeli bir yerdir, her zaman tetikte olmalıyım."

gibi inançlarla beslenebilir. "İhtiyaçlarım görülmez ve karşılanmaz, bu yüzden yalnızım ve ne yaparsam yapayım kendim hâletmek zorundayım. İhtiyaçlarım görülmediği içinde değersizim ve önemseneni biri değilim." Ancak bu inançlar kişinin kendisini değersiz ve önemsenmeyen biri olarak hissetmesine neden olabilir. Yaşadığı olumlu veya olumsuz inançlar, çocuğun psikolojik olarak sağlıklı birey olmasında, yaşama ve topluma uyum sağlamasında, sağlıklı ilişkiler kurmasında, kendisiyle barışık ve mutlu olmasında etkili olabilir.

Üçüncü Ebeveyn Olarak Anne Baba İlişkisi

Bir metaforla devam edecek olursak, çocuğun anne ve babanın yanında üçüncü ebeveyni vardır: Anne babanın oluşturduğu ilişki. Çocuk, bu ilişkiyel alandan sürekli beslenir. Sadece güncel yaşantısını ve duygularını da etkilemez üstelik. Geleceğe, ilişkilere, evliliğe ve seçeceği eşe dair de bir izlenim oluşturur. Zaman zaman kaotik ve belirsizliğin olduğu ailelerde büyüyen, böyle bir ilişki içinde yetişen çocukların yetişkinliklerinde benzer bir ortamı oluşturabilecekleri eşleri seçtiklerine ve benzer aile yapıları kurduklarına şahit oluruz.

Yine anne babalar, biraz dikkat kesildiklerinde özellikle araları kötüyken, bir kavganın sonrasında çocuklarını

Çocukların algıları, insanın geri kalan yaşam dönemlerine göre en açık evrededir. Kelimeleri değil, daha çok duyguları yakalarlar ve hissederler. Anne baba olarak, çocukların önünde eşimizle nasıl konuştuğumuza, nasıl ilişki kurduğumuza dikkat etmeliyiz.

gözlemlediklerinde, onların şaşırtıcı ve anlaması güç, ilgi çekici davranışlar sergileyebilecekleri durumlarla karşılaşabilirler. Bu durum bebeklerde de gözlemlenebilir. Bu günlerde bebekler, herhangi bir biçimde fiziksel rahatsızlık ya da hastalık olmaksızın uykuya dalmakta zorlanma, huzursuzluk, sakinleşememe gibi semptomlar gösterebilir. Dolayısıyla çocuklarını psikologlara getiren ailelere genelde öncelikle aralarındaki ilişkiyi düzenlemeye ve güvenli ve stabil bir ortam oluşturmaya yönelik çalışmalar yapılır. Anne baba stabil, sakin ve kontrollü olmadığı sürece, çocukların bunu gerçekleştirmesi zorlaşabilir.

Yaşamın İlk Yıllarındaki Çocukların Dünya Algısı

Hayatın ilk yıllarındaki çocuklar dünyayı ve olan biteni daha benmerkezci bir yerden yorumlarlar. Yani olan biten her şeyi kendileri üzerinden, kendileri için ve kendilerinin sorumluluğunda olarak anlamlandırırılar. Anne baba tartıştığında, çatışmalı bir birliktelik sürdürdüklerinde ya da bir biçimde ayrılık noktasına geldiklerinde, yaşamın ilk yıllarındaki bir çocuk durumun, olan bitenin sorumlusu olduğunu ve onun suçu olduğunu düşünebilir. Zaman zaman yoğun aile içi tartışmaların olduğu ailelerde büyüyen bir çocuk, anne babasının ilişkisinden kendisini sorumlu hissedebilir. Eğer iyi

Çocuklarımızın her şeyin farkında olduğunu, bunları kelimelere dökemeseler dahi duygu düzeyinde her şeyi hissedebileceklerini aklımızdan çıkarmamız gerekir. Unutmayalım, ebeveynlik hem en büyük sorumluluklardan biridir hem de becerilerimizi geliştirebileceğimiz, büyüten ve olgunlaştıran süreçlerden biridir.

ve uslu bir çocuk olursa anne babasının evliliğinde bir sorun olmayacağını düşünebilir. Bu yüzden bazen şirinlikler, iyi çocuğu oynamalar, erken olgunlaşma gibi durumlar görülebilir. Elbette 12 yaşındaki bir çocuğun bu tartışmaları ve boşanmayı anlamlandırması ile 6-7 yaş ve öncesindeki anlamlandırma farklılık gösterebilir. Özellikle daha erken yaşlarda daha hassas olmakta fayda var.

Araştırmalar Ne Söylüyor?

Yapılan araştırmalar, aile içi tartışmaların sıkça yaşandığı

ailelerde yetişen çocuklarda uyumsuzluk davranışlarının arttığını gösteriyor. Özellikle şiddet davranışı varsa, bu risk daha da yükseliyor. Çocuk, bu tartışmalarda korunmuyorsa ve durum ona açıklanmıyorsa, bazı fiziksel semptomlarla kendisini ifade edebiliyor. Bunlardan en sık görülenleri tırnak yeme, alt ıslatma, çeşitli korkular, aşırı kaygılı olma gibi durumlar olabiliyor.

Etki cinsiyete göre de değişebiliyor. Bir araştırma, aile içi tartışmalarda kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla etkilendiğini ortaya koyuyor. Kız çocuklarında kaygı bozuklukları, depresyon gibi duygu durumu ile bağlantılı bozuklukların görülme riski daha yüksek olabiliyor.

Burada önemli bir husus da süreklilik. Bu tartışmaların ve çatışmaların devam etmesi, çocuk üzerindeki etkiyi derinleştiriyor ve sadece çocukluk dönemini değil yetişkinlikteki akademik, sosyal becerileri, ilişki kurma kapasitesini ve hayat başarısını doğrudan etkileyebiliyor.

Aile İçi Tartışmalarda Çocuk Nasıl Korunabilir?

Öncelikle anne baba olmanın büyük bir sorumluluk olduğunu belirterek başlamakta fayda var. Bu sorumluluk, zaman zaman gayret, kendini tanıma, kontrolde olabilme, iyi ilişkileri yürütebilme yeteneğini de içerir. Anne ve baba olarak, çift ve eş rolümüze yatırım yaptığımızda, aramızdaki

ilişkiyi güvenli hâle getirdiğimizde, problemleri konuşabilir ve çözebilir hâle geldiğimizde, aslında çocuklarımız için en önemli şeyi yapmış oluruz ve onlara harika bir miras bırakmış oluruz. Bir çiçeğin solmadan büyüebilmesi için uygun bir toprak, su, hava ve uygun ortam sıcaklığı gerekir. İlişkiniz buradaki hava ve ortam sıcaklığıdır, gelişmesi için uygun bir habitat oluşturur.

Anne babalar bazen çocukların, gerginliklerini ve huzursuzluklarını anlamayacaklarını ve bundan etkilenmeyeceklerini varsayarlar. Onlara göre sözler yeterlidir; “İyiyiz, sıkıntı yok.” demek yeterlidir. Ancak, çocukların algıları, insanın geri kalan yaşam dönemlerine göre en açık evrededir. Kelimeleri değil, daha çok duyguları yakalarlar ve hissederler. Anne baba olarak, çocukların önünde eşimizle nasıl konuştuğumuza, nasıl ilişki kurduğumuza dikkat etmeliyiz. Sadece burada değil; trafikte yersiz hareketler yapan sürücülere öfkelenirken, alışveriş yaparken kasiyerle konuşurken, üzgün ya da gergin olduğunuzda buna bağlı yüksek tepkiler verirken, eşinize sinirlenip sonra onu affederken, yanlış yola girdiğiniz için kendinizi eleştirirken vs. dikkat etmek önemlidir.

Önemli hususlardan birisi de zaman zaman aile içi tartışmalar kaçınılmaz bir hâl alabilir ve bir şekilde zuhur etmiş olabilir. Bu durumlarda çocuğa bir açıklama yapılmalı,

durum izah edilmelidir. Özellikle çocukta kendinden kaynaklı kavga ettiğinize dair bir eğilim fark edilirse şu anki kavgalarının çocukla ilgili olmadığı, bazen anne babaların tartışabileceği ama sonradan bunu çözüp yeniden aralarını düzeltebilecekleri belirtilmelidir. Çocuk şunu öğrenme fırsatı yakalar: Bazen işler kötüye gidebilir ama iyiye de gidebilir, işler düzelebilir. Umudu artar, kaygısı azalır. Tam da bu noktada kavga durumlarından sonra yapılan ama çocuklarda kafa karışıklığı oluşturan bir davranış kalıbından bahsetmekte fayda var. Anne babanın tartışmasına çocuk şahit olur, üzerinden bir gece geçer ve sabah kahvaltısına uyandığında anne babasının hiçbir şey olmamış gibi hayatlarına devam ettiklerini gözlemler. Burada çocuk gerçeklik algısını sorgulayabilir: Acaba dün akşam tartışan anne babam mı gerçektir? Yoksa şu anda gördüklerim mi? Hikâyenin eksik parçası vardır. Nasıl barıştıklarını, nasıl yatıştıklarını ve nasıl normale döndüklerini görememiştir ve o eksik parçayı doldurmaya çalışır. Bu sebeple herhangi bir kavga yaşandığında çocukların nasıl çözümlendiğine şahit olmaları da öğretici olabilir.

Yine sıklıkla görülen davranış kalıplarından biri çocukları tartışmanın bir parçası haline getirmektir. “Söyle oğlum Ahmet, baban şunu yapmıyor mu? Söyle kızım sen söyle ki baban bir duysun.”

gibi ifadelerle çocukları anne baba arasından birini seçmek zorunda bırakacak durumlardan kaçınmak gerekir. Çocuk için anne de baba da çok ehemmiyetlidir. Birinden birini ‘kaybettirmeye’ hakkımız yoktur. Ayrıca, yine anne baba olarak çocuklardan güç devşirmek, sizi, çocuğunuzun gözünde, desteğe muhtaç, kendini savunamayan ve güçsüz olarak algılanmanıza yol açabilir. Bu da hayatının geri kalanında ailesinin ve çevresinin kurtarıcısı olacak yetişkinler yetiştirmeye dönük eğilimleri ortaya çıkarabilir.

Çocukla ilgili sorunların ve sorumlulukların çocuk yanında tartışılması da yine çiftlerin sıklıkla karşı karşıya geldikleri durumlardan biridir. Çocuk, bu tartışmalardan kendisiyle ilgili gerçekçi olmayan; ‘İstenmeyen bir çocuğum, sevilmiyorum, yalnızım, korunmayan biriyim’ gibi çıkarımlarda bulunabilir. Bu yüzden ilkesel olarak çocukların yanında, onlarla ilgili meseleleri tartışmamakta fayda vardır.

Özetle, çocuklarımızın her şeyin farkında olduğunu, bunları kelimelere dökemeseler dahi duygu düzeyinde her şeyi hissedebileceklerini aklımızdan çıkarmamız gerekir. Unutmayalım, ebeveynlik hem en büyük sorumluluklardan biridir hem de becerilerimizi geliştirebileceğimiz, büyüten ve olgunlaştıran süreçlerden biridir. Anne baba olduğumuz için bu kaynak içimizde mevcuttur.

HER İSTEDİĞİ YAPILAN ÇOCUKLAR

■ **Fazilet SEYİTOĞLU**
Uzm. Klinik Psikolog

Her istediği yerine getirilen çocuklar yetişkinlikte narsist, aşırı bencil, mutsuz ve doyumsuz oluyorlar!

Sadece kendini düşünen, kendini seven nesiller mi yetiştiriyoruz? Minik narsistler mi büyüyor? Bir anne anlatıyor: “O mutlu olsun diye her istediğini yaptık ve yapıyoruz.” Böyle mi inanıyor anne babalar? Her istediği olunca çocuk çok mutlu olacak! Ama yanılıyorlar. Araştırmalar; aşırı hoşgörülü, kural koymayan, ebeveynlere sahip çocukların yetişkinlikte narsistik kişilik geliştirdiğini, mutsuz ve doyumsuz olduklarını gösteriyor. Tüm kanıtlar narsisizmin yeni nesillerde çok daha yaygın olduğunu ortaya koyuyor.

Aşırı Hoşgörülü Ailelerin Çocukları Narsist Oluyor!

Aşırı hoşgörülü ailelerde anne babalar çocuklarının bakımlarıyla ihtiyaçlarıyla yüksek düzeyde ilgilenir, onlara sıcak davranır, kural ve sınır koymaz, çocuklarının her istediğini yapma eğilimindedirler. Onları sevgi ve şefkate boğar, haddinden fazla şımartır. “Sen bir tanesin, istersen her şeyi yapabilirsin!” şeklinde severek de çocuğun benliğini keşfetme yolculuğunda yanıltıcı bir benlik algısı geliştirmesine ve ego kabarmasına sebep olurlar. Dünya, anne babası tarafından çocuğun etrafında döndürülür âdeta. Çocuk o evin “prensi” veya “prensisi”

olmuştur. Sürekli aldığı için veremez. Bencilce tavırlar sergiler. Sorumluluk almak çok zor gelir çünkü her şey ona hazır gelmiştir. Arkadaş edinmekte zorlanır zira paylaşmayı bilmez. Gerçek hayatla karşılaştığında da bu yanılmalı dünya ve benlik algısını korumaya çalışır. Gerçek dünya ve üzerindeki insanların de kendi etrafında dönmesini bekler. Böyle olamadığı için de kendi erişilmez dünyasında, hayalleriyle birlikte tek başına yaşamaya başlar. Kendinden başkasını düşünemez ve sevemez olur. Hayallerinde o hâlâ bir prens veya prensesdir. Diğerlerinden özel, üstün, başarılı ve değerlidir. Ailesinin ona küçükken sunduğu gibi.

11 yaşında tedaviye gelen kızımız da böyle büyümüştü. Ondan resim çizmesini istediğimde bana çok güzel bir genç kız resmi çizdi. Resimdeki kız pop starmış.

“Hayatta en çok istediğin şey nedir?” diye sorduğumda da “Ünlü olmak!” dedi. “Ayakkabılarım olacak. Rengârenk. Kocaman da bir villam. Sonra kocaman da bir elbise dolabım ve kıyafetlerim...” diye de ekledi.

Anne ve babası onun her istediğini çaresizce yapıyordu. İlk çocuklukta başlamıştı onun istekleri yapılmaya. Şu an 11 yaşındaydı ve istediği olmayınca avazı çıktığı kadar bağırp, “Bana bu iğrenç şeyi nasıl alırsınız!” diye anne babasına hakaret

edebiliyordu. Hiçbir şeyi beğenmiyordu. Babasının ona aldığı doğum günü hediyesini de beğenmemişti. “Ben bunu giymem!” demiş ve öfke nöbeti geçirmişti. Anne ve babası iyi niyetle, belki aşırı merhametten çocuklarının her istediğine “evet” demişlerdi ama çocuklarının ruh sağlığı bozulmuştu.

Çocuklarımızın, Ruh Sağlıkları İçin Kurallara ve Terbiyeye İhtiyaçları Var!

Çocuklar benmerkezcidir. Anlık düşünür ve anlık davranırlar. Onlara iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışını öğretmek anne babanın görevidir. Bu da ancak sağlıklı disiplin yöntemleriyle olabilir. Anne baba çocuğun yaşına uygun kurallar koymalı ve çocuktan bu kurallara uymasını beklemelidir. Çocuk, anne ve babasının terbiyesiyle ancak iyiyi, kötüyü, doğruyu ve yanlışını, moral ahlaki değerleri öğrenebilir. Başkalarının duygularını önemser ve toplum içinde gerekli yaşam becerilerini geliştirir. Yalnız aile bu kuralları koyarken sıcak ve duygusal bir ilişki geliştirmelidir de. Yani çocuğunuzu narsisizmden korumak istiyorsanız ebeveynlik tarzınız kuralları öğreten, açıklayıcı, sevecen tutumda olmalıdır.

Çocuğunuzun Narsist Olmasını İstiyorsanız Bunları Bire Bir Uygulayın:

- Bireyselliğini ve benliğini çok erken dönemden itibaren ortaya çıkartın ve ona sınırsız seçenekler sunun, isteklerini

abartın. 1-2 yaşından itibaren “Hangisini giymek istersin?” veya “Hangisini yemek istersin?” veya “Hangisini alalım?” diye sormak gibi.

- Kendisi için neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilme yetisinden yoksun zamanlarda kararı ona bırakın. Gideceği anaokulunu kendisi seçsin, bezini istediği zaman çıkarsın veya o isterse kardeşi olsun. Muhtemelen bezini beş yaşından önce bırakamaz, kardeş de istemeyecektir.
- Tüm işlerini onun yerine siz yapın. Ona hiç iş bırakmayın. Yeter ki o sadece ders çalışsın. Sorumluluk almayan çocuk ders çalışmakta da zorlanacaktır.
- Sürekli onun haklı olduğunu savunun. Öz güveni zedelenmesin diye sınavdan kötü not aldığına suçu öğretmene ya da sorulara bağlayarak hayatta hep başkalarını suçlamasını öğretin. Hatta çocuğum bu notu hak etmiyor diye öğretmeniyle kavga edin.
- “Başkalarının düşünceleri, duyguları önemli değil, sen kendini nasıl iyi hissediyorsan öyle davran.” diyerek sınırsız davranmasına izin verin. Muhtemelen sadece kendini düşündüğü için yetişkinlikte toplum kurallarına uymakta zorluk çekecek ve hatta anti sosyal ve saldırgan davranışlar geliştirebilecektir.

ÇOCUK KALBI

■ Nagihan AYDIN

Akşam serinliği çökünce balkonda arkadaşıyla sohbet edip saatin nasıl geçtiğini anlamadı. Yatmadan önce telaşlanıp namaz kılmak için hazırlık yapmaya koyuldu. Açık balkon kapısından perdeleri yoklayan ve odanın içindeki nazende seyrini tamamlayan rüzgâr Kevser Nine'nin yüzüne değdi. Namazda selam verince bir müddet seccadesinde oturup nefes alışverişlerinin düzelmesini bekledi. Ardından derin bir nefes alıp tekrar kıyama durdu.

Sabah namazından sonra uyumaz, kahvaltı saatine kadar Kur'an-ı Kerim okurdu. O gün de alışkanlığını bozmadı. Odada tek başına kalıyordu. Zaman zaman yanına arkadaşını davet edip balkonda oturuyor, çay içip sohbet ediyorlardı. Katlarda bulunan televizyon odasına pek uğramıyordu. Ona ait olmasa bile yeni hayal kırıklıkları için yer kalmamıştı ömründe. Hem ilk fırsatta herkes çocuklarından bahsediyordu. Eşini ve

çocuğunu kazada kaybettiği için bu konuların bahsi açıldığı zaman hüzne gömülüyordu. Aile fertleri tarafından ziyaretine gelenlerin sevinçli gözlerine bakmaya takati de bulamıyordu artık kendinde. Dört başı mamur bu yalnızlığı hakkını vererek yaşamaya çalışıyordu ömrü nihayet sona ulaşana kadar.

Masanın üstünde duran çalar saate baktı. Saat 09:00'u gösteriyordu. Üzerine yatağın yanındaki tahta sandalyeye bıraktığı el örgüsü yeleğini alıp kahvaltı salonuna gitmek için odadan ayrıldı. Koridorun karanlık ve kasvetli görünmesine sebep olan kalın perdeleri bir kez daha çaresizce süzdükten sonra alt kattaki yemekhaneye indi. Diğerleri gibi tabağını alıp yerine oturdu. Çay servisi için gezen görevliden bir bardak çay vermesini rica etti. Şekersiz çayından bir yudum aldı ve yanına sessizce oturan yan odadaki arkadaşına göz işaretiyle hoş geldin dedi. Birlikte ettikleri kahvaltının ardından ikinci katta bulunan kat görevlisinin toplanma

odasına yaptığı davete katılmak için arkadaşıyla yemekhaneden ayrıldılar.

Toplantı, huzurevine yeni gelen bakım elemanı ile huzurevi sakinlerini tanıştırmak için yapıyordu. Kevser Nine içeri girip oturunca o yokken diğerleriyle tanıştıran bakım elemanı göz göze geldi. Çok geçmeden kendisine yöneltilen, teyzeciğim nasılsınız, sorusuna her zamanki nezaketiyle; "Çok şükür iyiyim kızım, sen nasılsın?" cevabını verdi. Toplantının sonunda odada bulunan huzurevi sakinlerini bu kez gitmek için tekrar selamlayan Nurten, utangaç tavrı ve yüzündeki yarım tebessümüyle kızının elinden tutup çıkmak için kapıya yöneldi. Tam o sırada kızı "Anne bayramda bana da bayramlık alacaksınız değil mi?" diye sordu. Huzurevine gelirken onca tembihine rağmen kızının ısrarcı sorusuna cevap vermek zorunda kalan Nurten, "Teyzenin memleketten gönderdiği kıyafetlerden birini giyersin." deyiverdi. Cevabı duyan küçük kız birden ağlamaya başladı ve annesine, "Hani işe başlayınca alacaktın!" dedi. Annesinin elini bırakıp yere oturdu ve yeni bayramlık isteğini yineledi. Kızının gönlünü etmeye çalışan Nurten, tekrar elinden tutup "Gitmemiz gerekiyor, bunu yolda konuşuruz, hem ablanlar eve çoktan gelmiştir, geç kalmayalım, ablana söyleriz sevdiğin o elbiseyi bayramda belki sana verir." dedi. Kimse ortamın gürültüsünden mi,

yeni tanışmanın verdiği özensizlikten midir bilinmez anne kızın arasında geçen konuşmayı işitmedi. Bir kişi hariç: Kevser Nine.

İnsan iyileşmeye yüz tutmuş, kabuk bağlamış yarasını yine o ilk sebeple kanatır. Kan, katmerlenmiş sargıların altından yayılır bütün akışkanlığıyla. Sana ait olmayan ama benzer acılara tanıklık eder ve anlamsız bir şekilde savunmasız kalırsın. Dert aynı derttir ve aynı derde düşenlerin gözü, kulağı pusuya yatıp bekler, o acımasız sesi ve görüntüyü mahşer kalabalığından seçip almak için. Huysuz bir horultuyla uykuya daldığını düşünüp en güvendiğin anda birden gözlerini açıverirsin gerçeğe sonuna kadar. Oysa o çoktan yakını tutmuş, var gücüyle hesap sormaya hazırlanıyordur. O eli tutmaya mecalin de kalmaz, teslim olursun Kevser Nine gibi.

Kevser Nine, bahçede akşam yemeğinden sonra biraz yürüyüş yapıp yanındakilerden izin istedi ve erkenden odasına çekildi. Odaya girer girmez yatağın kenarında duran sandalyeyi iki kapılı kıyafet dolabının önüne doğru çekip yavaşça üzerine oturdu. Dolabın en alt çekmecesinde duran beyaz çiçek işlemeli bohçasını kucağına aldı. Bohçanın içinde, görevlileri sıkıca tembihleyip vefatında kullanılmasını istediği kendi parasıyla alınmış malzemeler vardı. Her yıl yaptığı gibi her birini tek tek açarak kontrol edip, tekrar katlayıp

yerine koydu, kendi ördüğü kazak ve liflerden kazandığı son parası hariç. Beynini uğultuya boğan o sesle elinde tuttuğu para kesesine bakıyordu. Sonra bakışlarıyla odanın içini süzdü. Ne yana baksa kapı önünde ağlayan kızın hayali belirliyordu. Oturduğu sandalyeden, kısa süren sessiz bir bekleyişin sonunda bardaktaki suyunu içip namazını kılmak için kalktı. Namazın ardından yatağına uzandı. Oda bir anda kalabalıklaşmaya başladı. Gözlerini sıkıca yumdu. Elinde sıkıca tuttuğu tespihinin tanelerini çekmeye başladı: Sübhânallah, sübhânallah, sübhânallah... Gözlerini kapalı tuttuğunda zihni sakinleşip odayı dolduran hayali kalabalık da dağılıyordu. Uykuya dalana kadar gözlerini açmamaya gayret etti. Saba makamında okunan sabah ezanının âleme yayılan sesiyle uyandığında “Elhamdülillah” deyip yerinden doğruldu. Pencereyi açtığına,

yıllar evvel üzerine küçük bir kızın iç çekişleri sinmiş çiseleyen yağmurun tanış sesini duydu.

Geceden beri yağın yağmur yollarda sele sebep olmuş, ilçeye kadar gelen Mürüvvet Teyze, köye gelmekte gecikmişti. Akşama yakın köyün altından duyulan minibüsün sesiyle heyecanla yerinden fırladı. Koşarak mutfakta yemek hazırlayan annesine haber edip kardeşini de yanlarına alarak anneannesinin yolunu tuttular. Köye yakın yerde trafoya isabet eden yıldırım elektrik kesintisine sebep olmuştu. Kesilen elektrik kim bilir kaç gün daha gelmezdi. Bir yandan yağın yağmurun, bir yandan da köpeklerin ürkütücü sesiyle karanlığın içinde annesinin elindeki el fenerinin sönük ışığını takip ederek güçle yürüyorlardı. Aksilik bu ya, henüz altı yaşında olan kardeşinin ayağındaki naylon ayakkabısı kaymış ve yere

düşmüştü. Annesi feneri eline verip tutmasını söyleyerek ağlayan kardeşini ayağa kaldırdı. Kızının üzerindeki kıyafetlerin çamur olmasına aldırmadan kucaklayıp taşımakta zorlansa da anneannesine kadar kucağında taşıdı.

İçeri girdiklerinde Mürüvvet Teyze gelmiş ve anneannesinin pişirdiği yemekleri yemek için birlikte sofraya oturmuşlardı. Annesi kardeşinin çamur olan kıyafetlerini çıkarması gerektiğini ve yanında giydirecek bir şeyin olmadığını söyledi. Mürüvvet Teyze, her zamanki gibi ağrıyan dizine aldırış etmeden yanında getirdiği geniş çuvallardan birinden sarı puantiye desenli bir elbise çıkartıp uzattı ve “Bunu giydir, biraz büyük ama şimdilik bununla idare ediversin kızım.” dedi. Kardeşine elbiseyi giydiren annesi, Mürüvvet Teyze ile de bu bahaneyle sarılıp hasret giderdi. Yemeğin ardından sofrayı kaldırıp cılız mumun ışığında çaylarını içip koyu bir sohbeta daldılar. Büyükler sohbet ederken onun akli acaba kendisine nasıl bir hediye geldiğindeydi.

Mürüvvet teyze, anneanne ve dedesinin uzaktan bir ahbabıydı. Büyük şehirde oturuyor, her sene ziyaretlerine geliyor, gelirken de ihtiyacı olan kimselere verilen kıyafet yardımlarından aile üyelerine hediyeler getiriyordu. Bu sene sadece iki çuvalla gelmişti. Söylediğine göre en çok kıyafeti veren üç çocuklu komşusu taşınmıştı. Her zamanki gibi

getirdiklerini dağıtmaya başladı. Dedesine kazak, gömlek, pantolon ve bir de palto çıkarıp verdi. Palto hariç diğerleri çok kullanılmamış gibiydi. Anneannesine iki tane etek, bir triko bluz ve iki başörtüsü uzattı. Annesine yeni komşularının verdiği hırkayı ve pazen eteği uzattı. Çuvalda kullanılmış bir battaniye, bir de yuvarlak el örgüsü paspasın dışında bir şey kalmamıştı. Herkes elindekilere, kardeşi de üstündeki puantiye desenli elbiseye bakarken Mürüvvet teyze, “Olanlar bunlar, elbiseyi de Kevser’e diye getirdim ama diğerine kısmetmiş, ona da bir sonraki geldiğimde getiririm inşallah.” dedi.

Eve dönerken, ortaokul çağına kadar Mürüvvet teyzenin getirdikleriyle bayram sabahına uyanan Kevser, iki hafta sonra bayramlık giyemeyeceği için ağlamaya başladı. Annesi, geçen senekilerle idare edebileceğini, seneye getirdiklerinden en güzelini ona seçeceğini söyleyip gönlünü almaya çalıştı. Yağmur, o gece bir çocuğun gözyaşlarına eşlik edercesine sabaha kadar yağdı. Aradan tam altı ay geçmişti ki anneanne ve dedesi cenazeye gitmek için hazırlık yapıyorlardı. Mürüvvet teyze vefat etmişti.

Zamanın eksik kaldığı, insana yetişemediği anlar olur. Bir ümide daha tomurcukken ayaz vurduğu da. Dar geçitlerin acımasızca devşirdiği insan tortularının içinde böyle değersizleşir hayat. Hiç tanımadığın kimselerden el

değiştirip üzerine sinen eski kıyafetlerle örülmüş duvarların da kaybolur sonra. Yalın bir hevesin kuru bir yaprak gibi savrulduğunu görürsün. Tutmak için elini uzattıkça hep başka yöne kaçışıyla savaşırsın, o çok sevdiğin rüzgâra da mağlup olursun. Bir vakit sonra kimi yoklukların önünde çaresiz kaldığını anlarsın ve sonraki bayramlarda yeni bir elbisenin gelebileceğini de.

Kahvaltıya inerken koridorda göreve yeni başlayan bakım elemanı Nurten’i gördü. Kısa bir selamlaşmadan sonra odadan çıkarken yanına aldığı para kesesinde kalan kendi emeğiyle kazandığı son parasını Nurten’e uzattı. Şaşkınlık içinde yüzüne bakan Nurten, bu parayı neden verdiğini sorup nazikçe parayı kabul edemeyeceğini söyledi. Kevser Nine, her bayram bir çocuğu sevindirdiğini, çocukların kalbinde bayramlığın çok kıymetli olduğunu ve bu parayla da kızına bayramlık elbise almasını söyledi. Bunun neden olduğunu anlayamayan Nurten, önce utandı sonra da sevinçle Kevser Nine’ye teşekkür edip elini öptü. Ardından kendisine sevgiyle uzatılan parayı kabul etti. Huzurevine geldiğinden bu yana böyle bir şey yaşamamış olan Kevser Nine, içindeki çocuğun sevincine ortak olup gözyaşlarını tutamadı. Sesini güçlükle toparlayıp, “Bu bayram da benden olsun kızım, seneye kim öle kim kala.” dedi. Ümidin kıyısına tutunan çocukluğunun vefasına son bir defa yaslanır gibi.

BIRAK İYİLİKLER ÇOĞALSIN

■ Gülşen ÜNÜVAR

Dinle bekleyen!
Zaman dedikleri nedir ki? Su gibi akan mı yoksa olduğu yerde öylece duran mı? Dünyanın rengine kapılıp, zevki sefayı kendine kanat yapanlara coşkun su gibi geçer zaman. Hızına ne kendisi yetişebilir ne de heves ettiği geçici emeller. Son zamanlarda benim yaşantıma eşlik eden ikinci olasılığı sanırım; olduğu yerde öylece donakalan sular. Ben diyeyim sazlıklarla çevrelenmiş bir gölet, sen de; etrafı bentlerle örülmüş ıssız bir göl. Tek başına suların tam ortasında kalmış bir ağacım; ben diyeyim çınar, sen de söğüt. Belki yüz yıl bekledim belki bin, zamanı tezahür etmek zor! Ondandır mektuplarımın önce seyrekleşmesi, sonra hepten kesilmesi. Yazmayı, anlatmayı diledim ancak elim varmadı, aklım sarmadı, gözüm aymadı. Öylece, uzun uzun suya bakmak istedi gönlüm, ben diyeyim varmak, sen de dalmak. Uzunca bir süreden bahseder gibi yazıyorum sana meramımı

ancak belki de sadece bir an idi yaşananlar. Bir göz kırpış, bir nefes alış, bir çınlayış...

Bunca teferruatın içinde bir gerçek vardı. Beni yanına alıp her an gökyüzüne çıkarmaya hazır bir çift kanat. Issız gölün ortasına kadar süzülerek gelen mavi sandalda bir çift kürek. Rüzgârlarda hasar görmüş dallarıma merhem sürmeye bir bahane. Bahane ki bana ışık, bana yol, bana güneş. Bahane ki susuz kalmış toprağın umuduna eş!

Bir bekleyenim, merak edenim var bilirim. İnsanın bir bekleyeni varsa şayet, yaşamaya ve hayata şevkle tutunmaya da sebebi var demektir. Vakit erdi, işte şimdi bekleyenlerimize güzel, hayırlı haberlerimizi ulaştırma vakti. Mürekkep hokkada, kalem elde, kâğıt desen nicedir hazır oldu. Bir ben eksikmişim meğer şu derli toplu, örümcek ağlarının cirit attığı derme çatma odada.

Hazırım ey bekleyen!
Gönül, sığındığı o sazlıklarla çevrelenmiş göletten çıktı. Ay,

gölgesine çekildi, gün doğdu. Küreklere asılıp kıyıya yanaşma vaktidir artık. Bekleyeni bekletmemek, özleyeni daha fazla özletmemektir bize yakışan.

Bilmem hatırlar mısın, son mektubumda şöyle demiştim; **İnsanın kötüsü yalancı olandır. Kötünün kötüsü sözünden cayandır.*** Sana verdiğim sözü elbette unutmadım. Elim erdiğince yazmaya devam edeceğim! Sözümüzden caymak, kavlimizi yok saymak, sevdiğimizimizi yarı yolda koymak da yakışmaz bize.

Öyleyse yeniden, taptaze bir merhaba! Belki dünden belki yüz yıl öncesinden dopdolu bir merhaba. Satırlar dolusu yazdım, meramımı arz ettim sana. Şimdi hal hatır sorma, iyi dilekleri sunma vaktidir. Sen benim kusuruma bakma, insan yaş aldıkça anlatacakları da çoğalıyor. Kelimeler, tek bir halkadan uzunca bir zincire dönüşüyor.

Dilerim sağlığın sıhhatin yerindedir evlat! Kalbine, niyetine, özüne, tözüne hoş bakmışsındır dilerim. İyilik tohumlarını toprağa saçıp, sabırla beklediğini ümit ederim. Çünkü bilirim ki; **Kötülük tohumu ekersen biter kötülük. O kötülük yarın boynuna olur yük.*** Yük dediğin demirden bir pranga, ne atılır ne satılır. Kurtulman imkânsız, seni ne koyuverir ne adım attırır. Dönenir durursun bir çarkın içinde. Tohum bu, toprağa düşmeyegörsün; bereketlenir, ürer, yayılır, çoğalır. Senin tohumun iyilikten yana olsun evlat. Bırak iyilikler çoğalsın,

bırak iyiler kazansın. Sen sadece vesile ol, niyet al, dua et.

Tohumun hasını seçenler ona göre has ürünle ödüllendirilir; daha gür, daha içli. Ancak tohum dediğin nazlı olur, ihmal etmeye gelmez. Nemli yerde bozulur, havasız kalınca bunalır, ne aşırı sıcağa gelir ne de aşırı soğuğa. Diyeceğim o ki bir çocuk gibi bakım ister, emek ister, zaman ister. Evet, tohumdan daha gayretlisi yoktur şu dünya yüzünde ama dediğim gibi; beslenmek ister her can. İyilik tohumlarına lüzumlu ilgiyi gösterirsen bir değil bin yıl yürür gider bu damar. Kötülük tohumlarını saçarsan etrafa, işte o zaman

vah ki vah! Atanın evlada bırakabileceği en elim mirasların baş çekenı olur çıkar.

Bilirim evlat, senin gönlün hastır. Sana emanet edilen iyilik, güzellik, erdem, tahammül, sadakat tohumlarını üstün bir gayretle muhafaza eder, vakti gelince toprakla buluşturmaya can atarsın. Filizlenip yeşerince bereket, baştan aşağı güneşe boyanır derya, maviye çalar uçsuz bucaksız ovalar, gül rengine döner insanların yüzündeki gülümseme. Çünkü iyilik var işin özünde, emek var, inanç var, saflık var.

Sana itimadım tamdır evlat! Bunu bilir, bunu hissederim.

Gönül dediğin aldatmaz insanı, olanı olduğu gibi açık seçik seriverir gözlerinin önüne de bunu görebilecek göz gerek. Hislerini yorumlayacak öz gerek. Senin diyarından çıkıp benim diyarıma kadar uzanan bu güven duygusu az yol katetmedi, bilirsin. Az sınavdan geçip az engelleri aşmadı. Çalışıp öğrenilecek bir beceri değildi üstelik bu. Tamamen kalbi duyguların rehberlik ettiği, bizim için sonuna kadar aralanan yüksek ve genişçe bir kapıydı. Anladık, hakkını verdik ve vereceğiz. Ne demişler; **Ben insanım diyen insanoğlu, bilip ayırmalı sıcağı soğuğu.*** Bilirim, bilirsin. Ayırmak da marifete tâbi, idrak etmek, tecrübe kazanmak, düştüğün hataya bir daha düşmemek. Ne var ki bunda, sıcakla soğuktan kolay ne ola, deme. Nice insanlar tanıdım ben, aydınlık ile karanlığı ayıramayan, nicelerini gördüm, kuru ile yaşın ayırımına varamayan, nice âmâlar, nice laller, nice hissizler. Kimdir bunlar bilir misin? Hırsı cüssesinden büyük olan beşerler. Her daim oldu böyleleri ve yine olacaklar. Ben gördüm, sen de göreceksin; insanım deyip de sıcak ile soğuğu bile ayıramayanları.

Diyeceğim o ki insandan insana fark vardır, herkesi bir bilmeyesin. Bildiğim bana yeter deyip de bir başkasını hor görmeyesin.

Çok söyledim çok ünledim, vakit susma vaktidir. Sana güzel ömürler diler gözlerinden öperim evlat. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

EVLİLİĞİ BESLEYEN DEĞERLER

■ **Zehra TUNCEL**
Başkanlık Vaizi

Sevinçle, ümitle evliliğe ilk adımı atan eşlerin ortak temennisi mutluluklarının ömür boyu sürmesidir. Atalarımızın deyimiyle “bir yastıkça kocamak” sağlam temeller üzerine kurulan evlilikle mümkün olur. Taze bir fidana benzeyen yeni ailenin hayat yolculuğunda karşılaşılması muhtemel zorluklarla baş edebilecek şekilde güçlendirilmesini karı kocanın bu uğurda çaba ve özen göstermesini gerektirir. Evliliklerini besleyen değerleri ahlak hâline getirebilen eşlerin mutlulukları ömür boyu sürer. Peki bu değerler nelerdir? Rûm suresinin 21. ayetinden hareketle evliliği besleyen temel değerleri şöyle sıralayabiliriz.

Huzur/Sükûnet

Ayette aile ile ilgili birbirini etkileyen üç temel kavrama yer verilmiştir. Bunlardan ilki “dinmek, durmak; ruhi rahatlık, huzur, sakinlik” gibi anlamlarına gelen sükûndur.

İnsanlar ne kadar imkâna sahip olsa da kendisine huzur verecek bir eşe, hayat arkadaşına ihtiyaç duyar. Rabb'imizin ifade buyurduğu gibi bu ihtiyaç eşlerin yaratılışında vardır. Allah Teâlâ insan neslinin devamı için onlara bazı duygular vermiştir. Bu duygular bir kadın ve bir erkeğin dinin ve ahlakın hoş göreceği şekilde kurdukları yuvada yeşerir. Eşlerin birbirinde huzur bulması, onların sadece fiziki ihtiyaçlarının karşılanmasından ibaret değildir. Mutluluk ve sevinçleri paylaşmakla da sınırlı değildir. Hayatın zorluklarını birlikte aşmak, yokuşlarını el ele çıkmak ve düzlüklerinde yan yana yürüyebilmektir. Karşılaşılan fırtınalarda birbirine sığınmak, fırtına sonrası beliren güneşte birlikte ısınabilmektir. Evlilikte huzur eşlerin fiziki ihtiyaçları yanında ruhi ihtiyaçlarının da giderilmesiyle gerçekleşir. Bu sebeple ailenin yaşadığı yer mesken -içinde huzur

sükûn bulunan mekân- olarak adlandırılır. Allah, evleri insanlar için bir huzur ve sükûn yeri hâline getirmiştir. (Nahl, 16/80) Türkçemizdeki “yuva” kelimesi bu anlamda kullanılır. Mimari bir yapı olan evler, eşlerin orada birbirini tamamlamasıyla yuvaya dönüşür. Genellikle yakın zamana kadar birbirini tanımayan iki insan, birbirleri için vazgeçilmez kişilere dönüşerek bir mucizeyi gerçekleştirir, bir bütünü tamamlamış olurlar. Eşler arasında sükûnetin tüm kuşatıcılığıyla gerçekleşmesi aileyi, güvenli bir limana dönüştürür.

Sevgi/Meveddet

Ayette yer verilen ikinci kavram olan “meveddet” istemek, sevmek, istenilen ve sevilen şeyin gerçekleşmesini arzu etmek demektir. Allah, (c.c.) eşler arasına birbirlerini sevip kaynaşmalarını ve sağlam bir beraberlik oluşturmalarını sağlayacak güçlü bir muhabbet yerleştirmiştir.

Mutluluğu besleyen ana kaynak olan sevgi, araya yapay engeller konulmadıkça güçlenerek hayatini sürdürür ve evliliğin her aşamasında eşlerin ihtiyacına uygun şekil alır. Evliliğin ilk yıllarında coşkun akan bir nehirken zaman içinde taraflara huzur ve güven veren bir yapıya bürünür. Ömür boyu sürmesi hedeflenen evlilik hayatında yaşanması muhtemel zorlukların aşılmasında önemli rol üstlenir. Karı-koca, aralarındaki sevgiyi çift yönlü besler ve onu zedeleyecek düşünce ve davranışlardan karşılıklı olarak uzak dururlarsa güçlenen muhabbetleri evliliklerine ömür boyu eşlik eder. Sevginin ifade edilmesi de varlığı kadar değerlidir. Bazı insanlar sevgilerini kolay ifade edemezler. Eşlerden birinin sevilmediğini hissetmesi tarafları mutsuz edebilir. Sevginin sadece sözlerle ifade edilmediğinin farkında olmak yanlış anlamaları engeller. Sevdiği kişiye karşı samimi ve özenli olmak, problemlerine duyarlı olup birlikte çözüm üretmek, imkânlar ölçüsünde sebepli sebepsiz hediyeler almak sevginin ifade yollarındandır. Eşini dua ile uğurlamak, eve geldiği için mutlu olduğunu hissettirmek, eşinin de sevdiği etkinlikler yaparak birlikte vakit geçirmek sevgiyi göstermenin yollarındandır. Eşler bazen duygularını ifade etmek için özel anları bekleyebilir. Oysa ki küçük

Eşlerin birbirinde huzur bulması, onların sadece fiziki ihtiyaçlarının karşılanmasından ibaret değildir. Hayatın zorluklarını birlikte aşmak, yokuşlarını el ele çıkmak ve düzlüklerinde yan yana yürüyebilmektir. Karşılaşılan fırtınalarda birbirine sığınmak, fırtına sonrası beliren güneşte birlikte ısınabilmektir.

fırsatları değerlendirmek, eşinin sevgisini ifade eden davranışlarının farkında olmak, eşler arasındaki sevgiyi çoğaltan inceliklerdir. Bu konuda da en güzel örneğimiz olan Peygamber Efendimiz fedakâr eşi Hz. Hatice'ye olan sevgisini vefatından seneler sonra da "Bana onun sevgisi bahşedildi." (Müslim, Fezâilü's-Sahâbe, 75) sözleriyle dile getirmiş, bu sevginin nişanesi olarak Hz. Hatice'nin dostlarına özel ilgi göstermiştir. Hz. Aişe ile evli olduğu dönemde dünyada en çok kimi sevdiği sorusuna cevap olarak onun ismini zikretmiş ve ona olan sevgisini davranışlarıyla da

göstermiştir. Eşine hoşlanacağı isimlerle seslenmiş, birlikte koşu yapmışlar, eşi omzuna dayanmış olarak Mescid-i Nebî'de mızraklarıyla savaş oyunları oynayan Habeşlileri seyretmişlerdir. (TDV İslam Ansiklopedisi, Aişe md.)

Eşlerin birbirine duyduğu saygı, sevgilerini koruyan, güçlendiren bir davranıştır. Evlilikte saygı, sağlıklı bir ilişkinin temel taşlarından biridir. Saygı; karşılıklı anlayış, hoşgörü ve özenle şekillenir. Eşler yuvaları dışındaki insanlara gösterdikleri saygıyı birbirlerinden esirgememelidir. Karı kocanın birbirlerinin kişiliğine, ailesine saygı göstermeleri, birbirlerine karşı nazik olmaları, kaba söz ve davranışlardan uzak durmaları aralarındaki saygının korunmasını sağlar. Birbirlerine sert ve haşın davranmaları beddua etmeleri, birbirlerini hoşlanmayacakları lakaplarla çağırması aralarındaki saygıyla birlikte sevgiyi de tüketir.

Tüm duygular gibi sevgide de mutedil olmak önemlidir. Aşırılığa varan kontrolsüz sevgi yaşatan bir değer olmaktan çıkar. Evlilikte mutluluk kaynağı olması gereken sevgi, abartılıp muhatabına nefes aldirmayan bir kıskançlığa dönüştüğünde zehirli bir duygu hâlini alır. Maddi olan her şeye dönük abartılı sevginin bir tutkuya dönüşmesi nefret ve şiddete zemin hazırlar. Böyle bir tutku insanı yaratılış amacından

ve sevginin huzur veren ortamından uzaklaştırır. Çünkü "...İman edenler en çok Allah'ı severler..." (Bakara, 2/165)

Merhamet

Ayette üçüncü olarak yer verilen merhamet eşlerin mutluluğunu pekiştiren bir duyguyu tanımlar. "Şefkatli olma, acıma, kalp inceliği ve iyilik yapmak" gibi manaları olan merhamet, insana en çok yakışan duygudur. Sevginin tabii bir sonucudur. Kalbinde meveddet olan insan sevdiğine merhamet eder, onu korur ve kolayca bağışlar. Sevgi gibi merhametin gönle yerleşmesi de emek ve özen ister. Evliliğin başlangıcında sevginin daha önemli olduğu, evliliğin ilerleyen yıllarında eşlerin birbirinin merhametine daha çok ihtiyaç duyduğu yönünde bir kanaat vardır. İnsan yaşlanınca merhamet ve şefkate daha çok ihtiyaç hissettiği bir gerçektir. Bu dönemde eşlerin birbirlerinin desteğine ve merhametine olan ihtiyaçları artar. Sağlıklı ve huzurlu bir evlilik hayatı geçirmişlerse birbirlerine sevgi ve şefkatle bakarlar, birbirlerinin sesini duymak bile onlara mutluluk verir. Bu huzur hâli gençliklerinden beri birbirlerine merhametle muamele eden, ilişkilerinin zeminine sevgiyle birlikte merhameti de yerleştiren eşlerin ulaşabileceği ideal bir durumdur. İnsanlar hayatlarının her döneminde dolayısıyla evliliklerinin ilk yıllarında da eşlerinin

merhametine ihtiyaç duyarlar. Merhamet; kabalık, katı yüreklilik ve sertlikten uzak durmayı, hata ve kusurları affetmeyi, muhabata değer vermeyi gerektirir. Eşlerden biri yorulduğunda diğerinin ona yardımcı olması, hastalandığında sevgi ve ilgi göstermesi, eşinden gücünün yetmeyeceği şeyi talep etmemesi merhametin yansımalarıdır.

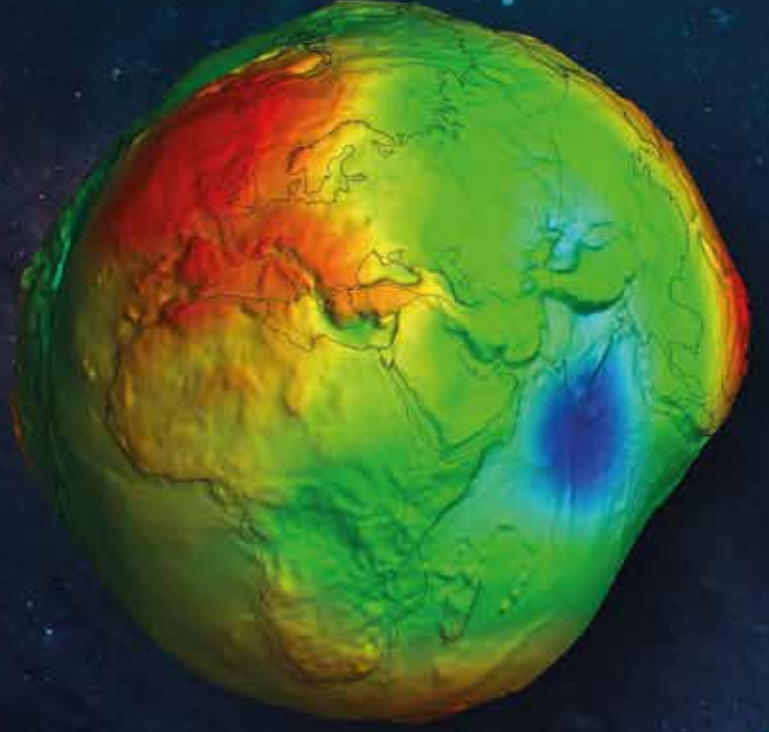
Güven ve Sadakat

Evlilikte huzurun devamını sağlayan korku ve kaygılardan arınmış güven ortamıdır. Bu ortam eşlerin birbirine sadakat göstermeleri ile oluşur. Samimi ve sürekli bağlılık olarak tanımlanan sadakat, evliliğin ve ailenin vazgeçilmez unsurlarındandır. Söz ve inanç bütünlüğüdür; doğru düşünmeyi, doğru konuşmayı, doğru davranmayı, evlilik sırasında karşılıklı olarak verilen sözlere riayet etmeyi gerektirir. Müslümanların tüm insanlarla ilişkilerinde olduğu gibi eşleriyle olan ilişkilerinde de sözlerine ve vaatlerine sadık olma sorumlulukları vardır. Sadakat aile bireylerini birbirine bağlar, karşılıklı güven oluşturur. Bu güvenin sürdürülebilmesi için karı kocanın birbirine karşı dürüst olmaları, eşinin gönlüne şüphe ve korku düşürecek saklı gizli şeyler yaşamamaları gerekir.

Allah Teâlâ'nın insanların güvenli ve huzurlu bir aile hayatı yaşamaları için çizdiği sınırlara uygun davranmak sadakatin gereğidir. Bireylerin

iffetlerini korumaları, eşleriyle aralarına üçüncü şahısları dâhil etmemeleri sadakatin vazgeçilmez unsurlarıdır. "Zinaya yaklaşmayın." (İsrâ, 17/ 32) uyarısı sadakatsizliğe götürecektir yollardan uzak durmayı da gerektirir. Harama bakmayı Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) "gözün zinası" olarak nitelemiştir (Buhari, Kader, 9). Rabb'imiz "Mümin erkeklere söyle gözlerinizi haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar... Mümin kadınlara da söyle gözlerinizi haramdan sakınsınlar, ırzlarını korusunlar..." (Nûr, 24/30-31) buyruğuyla bu konuda erkekleri de kadınları da uyarmıştır. Sınırları ihlal etmenin sonuçları olan sadakatsizlik ve aldatma aile birliğini temelden sarsan davranışlardır. Zira aile fertleri arasında sadakat kaybolduğunda aileyi ayakta tutan sevgi ve saygı gibi diğer değerler de zarar görür.

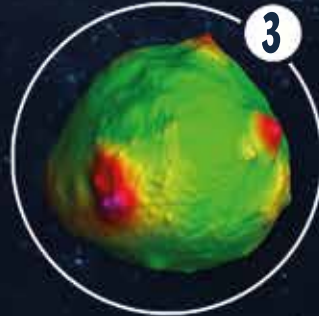
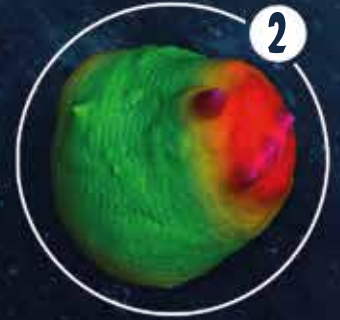
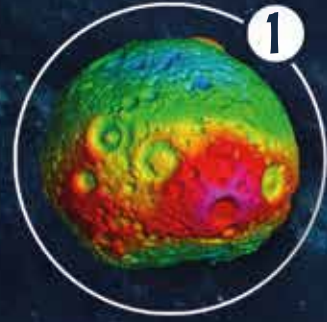
Eşler arasında tabii olarak var olan sevgiyi, merhameti ve evliliği besleyen tüm değerleri korumak eşlerin sorumluluğundadır. Karı kocanın bu değerlerle besleyip güçlendirdikleri evlilikleri onlara huzur ve mutluluk verir, dünyada iken cenneti yaşarlar. Evleri, karşılaşmaları muhtemel zorluklardan, ters esen rüzgarlardan onları koruyan güvenli bir meskene, yuvaya dönüşür. Tüm bu güzelliklere ulaşmak için emek vermeye değer. Mutluluğun resmi ilmek ilmek dokunarak tamamlanır.

DÜNYA YUVARLAK MI?

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

Geçen ay Güneş'i misafir etmiştik köşemizde. Orada Güneş'in neredeyse mükemmel bir küre olduğunu dile getirmiştik. Bu ayki yazımız ise Dünya'nın şekli üstüne. Öteden beri tartışılabilir bu konu: Dünya neye benzer? Ya da başka bir ifade ile Dünya'nın şekli nedir? Yuvarlak mı, elips mi, yoksa geoit mi? Hatta kimilerine göre düz mü? Sorularımızı sorduk. Şimdi sıra cevapları birlikte aramakta. Hazırsanız başlıyoruz. 2024'ün bu ilk akliyat yazısından hepimize merhaba...

DAHA FAZLASINI MERAK EDENLERE

Yanda üç görsel daha var. Yine patates gibi, yamru yumru.

- İlki Dünya'nın yegâne uydusu olan Ay'ın gerçek şekli.
- İkincisi bize en yakın komşumuz Mars gezegenine ait.
- Üçüncüsü ise Dünya'nın ikiz kardeşi olarak adlandırılan Venüs'ün gerçek şekli.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Baştan söyleyelim Dünya kesinlikle yuvarlak değil. Düz hiç değil. Ders kitaplarından aşinalığınız vardır elbet. Dünya'mızın kendine ait bir şekli var: Geoit. Peki nedir bu geoit?
- Basit bir anlatımla geoit; ekvatorun şişkin, kutuplardan basık olarak tarif ediliyor kitaplarda. Şimdi biz bu hususu açalım biraz daha.
- Küre şekilli bir nesne alın elinize, mesela bir top. Ve başlayın döndürmeye. Ortasının daha hızlı, uçlarının ise çok daha yavaş döndüğünü göreceksiniz. Dönme süreleri aynı ama katettikleri mesafe farklı. Bu yüzden kürenin merkezi kenarlarına nispetle çok daha hızlı döner. Tıpkı Dünya gibi.
- Dünya'nın bu dönüşü milyonlarca yıldır süregelir. Ve bu dönüş neticesinde ekvator şişer, kutuplar ise basılır. Topu düz bir zemine koyun ve üzerine bastırın. Orta kısmından şişkince bir hâle gelecek. Bir nevi elips. İşte tam da o.

AMA DÜNYA'NIN ŞEKLİ ÖYLE DE DEĞİL

- Evet, Dünya öyle de değil. Yani üzerine ağırlık konulmuş bir top gibi pürüzsüz değil. Peki ya nasıl?
- Patates gibi. Evet, yanlış okumadınız. Dünya'mız koca bir patates gibi. Yamru yumru. Bazı yerleri de içe çökük.
- Şimdi "Neden?" sorusunu sormanın tam zamanı. Neden böyle, neden pürüzsüz değil?
- Kendimizden, çevremizden hareketle cevaplayalım bunu da. Şimdi etrafa bir bakın. Ufuk çizgisine doğru dağlar göreceksiniz. Dünya'nın sizin yaşadığınız bölgedeki en uç noktası o dağların tepe kısımları. Hepsi düz mü? Ya da hepsi aynı yükseklikte mi?
- Buradan hareketle tüm Dünya'yı düşünelim şimdi de. Anadolu nispeten dağlık bir arazi üzerinde; Avrupa'da aynı şekilde, hatta Himalayalar da öyle. Yandaki görsel bilim insanlarının 15 yıllık çalışmaları sonucunda ortaya çıktı. Ne kadar şaşırtıcı değil mi? Bir o kadar da hayranlık uyandırıcı.
- Görüldüğü üzere dağlık olan kısımlar şişkin bir hâlde iken geniş düzlükler daha pürüzsüz. İşte tam olarak bu şeklin adı geoit. Yani Dünya'nın nevi şahsına münhasır olan şekli.

PROF. DR. ÖZCAN HIDIR İLE KADİM ŞEHİR KUDÜS ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Müslümanların ilk kıblesi ve miracın gerçekleştiği yer olarak biz Müslümanlar için kutsal sayılan Mescid-i Aksa'nın peygamberler tarihindeki önemi nedir?

Mescid-i Aksa, bazı kayıtlara göre Hz. Âdem, bazı kayıtlara göre ise Hz. Nuh'un oğlu Sam b. Nuh -Arapların da dâhil olduğu Sami milletlerin atası- tarafından ilk kez inşa edilmiştir. Her birine iman ettiğimiz ve her biri aslında "ed-dîn" olan İslam'ın temsilcisi peygamberlerin mirasıdır. Kur'an'da "İbrahim ne Yahudi idi ne de Hıristiyan. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslüman'dı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi." (Âl-i İmrân, 3/67) ayetinde buyrulduğu üzere Hz. İbrahim, oraya hicret etmiş, Hz. Lut kavmine gelen azap üzerine Allah onu Kudüs'e göndererek kurtarmıştır. Hz. Davud'un kral-peygamber olarak tebliğ yaptığı; Hz. Süleyman'ın mabedini inşa ettiği, Hz. Zekeriya'nın o meşhur mihrabının olduğu Hz. Musa'nın da kavmine girmelerini istediği mukaddes topraklardır Kudüs.

Bu peygamberler diyarında pek çok mucize de gerçekleşmiştir. Hz. İsa babasız olarak orada doğmuş; Yahudiler onu öldürmek istediğinde Allah'ın onu kendi katına yükseltmesi de (ref') orada gerçekleşmiştir. Hz. Peygamber de isra-miraç ile Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa'yı birleştirmiştir.

Sadece dinî açıdan değil tarihsel açıdan da çok güçlü bağlarla bağlı olduğumuz Kudüs'te Osmanlı Devleti'nin tesiri ve bıraktığı miras hakkında neler söylersiniz?

Hz. Peygamber'den altı yıl sonra Müslümanların yönetimine girip farklılıklarla bir arada yaşama hukuku inşa edilen Kudüs Müslümanların yönetiminde barış ve emniyetin merkezi olmuştur. Hatta Kudüs'teki Hz. İsa'nın göğe yükseldiğine inanılan Kıyamet Kilisesi'ni bile vaktiyle Hristiyanlar aralarında paylaşamamış; bu konuda onlara Osmanlı hakimlik yapmıştır. Bugün Kıyamet Kilisesi'nin anahtarının hâlâ Müslüman bir ailede olduğu bilinir. "Halil" kapısından girildiğinde iç kalenin duvarına Osmanlı "La ilahe illallah, İbrahim Halîlullah" yazmıştır. Yavuz Sultan Selim'in "Hâdimü'l-Haremeyn-

Kudüs-Aksa, yer ile göğün, fizik ile metafizik âlemin buluştuğu yer, hikmetli gece yolculuğu isra ile sırlarla dolu miraç yolculuğunun mekânı ve bütün peygamberlerin "kıblegâh" ıdır.

Hâdimü'l-Kibleteyn" sıfatı, son dönemler hariç, Kudüs kastedilerek de kullanılmıştır. Osmanlı hâkimiyetinde Kudüs alanındaki pek çok mescidin her bir köşesinde dersler ve ilim halkaları oluşturulmuş; Kudüs bir ilim-medeniyet merkezi hâline gelmiştir.

İşkân, nekbe, nekse ve ilhak... Bu kavramlardan hareketle Kudüs'ün işgal serencamını özetler misiniz?

Osmanlı döneminde Kudüs'teki bu sulh-sükûn ve birlikte yaşama bilinci, 1900'lerin başlarında, özellikle de İsrail Devleti'nin yolunu açan 1917'deki Balfour Deklarasyonu ile bozulmuştur. Öncesinde de olmakla beraber bu deklarasyonun ilanından İsrail Devleti'nin 1948'de kurulmasına kadar pek çok ülkedeki Yahudiler bu bölgeye göç ettirilmiştir. Böylece Yahudilerin iskân politikaları devreye sokulmuş ve Filistin-Kudüs adım adım işgal edilerek bugünkü hazin duruma gelmiştir.

Hz. Peygamber'in "Orası mahşer-menşer (diriliş) yeridir." buyurduğu Kudüs'te barışın ve huzurun tesisi sizce günümüzde mümkün mü?

İşaret ettiğiniz hadis-i şerifte Hz. Peygamber "Orası bir mahşer ve menşer (diriliş) yeridir; orayı ziyaret edin; ziyaret edemezseniz, lambalarında kullanılmak üzere yakıt gönderin." (Ebu Davud, Salât, 14) sözünüyle daima Kudüs'ü aydınlık kılmak için çalışmamızı salık vermiş; böylece Kudüs-Aksa

bilincimizi diri-dinamik tutmak istemiştir. Bu sebeple Kudüs Müslümanlar için diriliş yeridir. Zira bu sadece bir mescit, mukaddes mekân bilinci değil, bir tevhit bilinci, bütün peygamberlerin tarihini birleştiren evrensel İslam bilincidir. Müslümanlar için Kudüs'ü vazgeçilmez kılan da bu bilinçtir.

Öte yandan Mescid-i Aksa Resûlullah'ın kendisinden sonra ikamet etmeyi tavsiye ettiği bir yerdir. Bir sahabe ona, "Ey Allah'ın Resulü! Senden sonra başımıza bir bela gelirse nereye yerleşmemi tavsiye edersin?" dediğinde, "Beytü'l-makdis'e git, belki Allah sana o mescide gidip gelen bir zürriyet nasip eder." buyurmuştur. (İbn Sa'd, 1997, s. 7/296) Bazı sahabiler de bu bilinci diri tutmak için Kudüs-Aksa ve Tûr-i Sina yolculukları yapmışlardır.

Neredeyse insanoğlunun dünya serüvenine denk olan Kudüs, Müslüman'ın neden "kırmızı çizgisi" olmalı, Müslümanlar neden buna sadık kalmalıdır?

Yukarıda sözünü ettiğimiz üzere Kur'an, Sünnet ve İslam tarihindeki önemi sebebiyle Kudüs Müslümanlar için "kırmızı çizgi"dir. Zira İslam'ın Kudüs-Aksa meselesi bir yönüyle "itikât", bir yönüyle "kutsiyet" ve bir yönüyle de "şeâir" meselesidir. Kudüs, mukaddes yani "şirkten, küfürden ve zulümden arındırılmış" demektir. O topraklara bu özelliği Allah vermiş, belirttiğimiz üzere,

Hız. Âdem'den bu yana yegâne din (ed-dîn) olan İslam'ın temsilcileri olan Müslümanlara da bunun korunması görevini yüklemiştir. Dolayısıyla İslam'ın Kudüs-Aksa meselesi bir toprak, mülkiyet ve egemenlik meselesi değil; her biri aslında İslam'ı tebliğ-temsil eden bütün peygamberlerin davasıdır.

Kur'an'da bir şeyin mukaddes olması için kullanılan "mukaddes", "mübarek" ve "haram" kelimeleri yer almış; Mescid-i Aksa için daha çok "mukaddes-mübarek" kullanılmıştır. Kudüs-Aksa ve çevresine yetmiş ayette atıf yapıldığı, beş ayette ise oranın "mübarek" kılındığı açıkça zikredilmiştir. Hatta Aksa-Kudüs için "mübevve'e sıdk/sadakatlı sığınak" (Yûnus, 10/93) ifadesi kullanılmıştır. Bu ise bütün Müslümanlara ve insanlığa sıdk-sadakati koruma

misyonu yükler. Bu yönüyle İslam'ın Kudüs davası, bu mekânların bütün âlemler için mübarek kalması meselesidir. Kudüs-Aksa, yer ile göğün, fizik ile metafizik âlemin buluştuğu yer, hikmetli gece yolculuğu isra ile sırlarla dolu miraç yolculuğunun mekânı ve bütün peygamberlerin "kıblegâh"ıdır.

Filistin-Gazze, sizce günümüz Müslümanlarına ne anlatıp hangi dersleri veriyor?

Yukarıda Hız. Peygamber'in "toplanma (mahşer) ve "menşer (dirilme)" yeri olarak vasfettiği Kudüs-Mescid-i Aksa ve mübarek kılındığı belirtilen ve Gazze'yi de kapsadığını düşündüğüm civarı bugün de diriltmeye devam ediyor. O sebeple "Kudüs-Mescid-i Aksa ve Gazze bilincimizi diriltti, diriltiyor" diyoruz. Bu diriltme-dirilme Gazze'ye yönelik barbarlık sonrasında pek çok bakımdan öne çıkıyor. Her şeyden önce zaten bozuk olan İsrail-Yahudi imajının dünyada alabildiğine bozulmasına şahitlik ediyoruz. Bu meyanda İsrail/Yahudilerin Yahudi olmayanları "insanimsı hayvanlar" olarak gördükleri ve bunu bizatihi savunma bakanı ağzından dillendirmeleri bu imajın daha da olumsuzlaşmasına katkı sağlamış; vicdan sahibi insanlık da bunu anlamıştır.

Dirilme-diriltmenin bir başka boyutu küresel düzene ait kurumların işlevsizliğinin Gazze katliamı vesilesiyle çok daha aşikâr olarak görülmesidir. Bu doğrultuda küresel Batılı sözde değerlerin

Hız. Peygamber'den altı yıl sonra Müslümanların yönetimine girip farklılıklarla bir arada yaşama hukuku inşa edilen Kudüs Müslümanların yönetiminde barış ve emniyetin merkezi olmuştur.

(özgürlük, demokrasi, adalet, insan hakları, uluslararası hukuk, hümanizma vb.) iflası, anlamsızlığı ve çifte standartlı ve hatta standartsız kullanılması söz konusu olmuştur. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde kayıtlı hakların sadece "makbul (Batılı beyaz ırk) insanlar ve Yahudiler" için geçerli olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu Batı'da hemen her gün süregelen İslam karşıtı, kültürel ırkçı olaylarda da görüyoruz.

Bu dirilmenin bir diğer boyutu da "merkez-mihver" ülke Türkiye dışında "İslam dünyası" diye bir dünyanın da esasen var olmadığını ortaya koymasındır. Paradoks gibi dursa da, Kudüs-Gazze katliamının en önemli sonuçlarından biri de Batı'da ve dünyada İslam'a ihtidaların artması, Kur'an tercümelerinin en çok satanlar arasında yer almasıdır.

Hz. Peygamber'in namazlarında 14 ay yöneldiği mübarek kılınmış meşit ve kutsal şehir Kudüs, neredeyse yarım asırdır işgal altında. Bu konuda elimizden bir şey gelmez diyenlere Cahit Zarifoğlu aslında yıllar öncesinden cevap vermiş: "Farz et körsün, olabilir / El ele tut / Taş al ve at / Kâfiri bulur..." Ama biz yine de soralım: Kudüs için ne yapabiliriz?

Cahit Zarifoğlu merhum esasen önemli bir olguya işaret ediyor. İslam dünyasının pek de bir şey yapamadığı Gazze için bugün aslında pek çok şey yapılabilir.

Öncelikle Müslümanların, özellikle son yüzyılda, Kudüs'e dair etkin sürekli bir hafızası ve bilincinin olduğu söylenemez. Dolayısıyla Müslümanlardaki "Kudüs ve Aksa ve Gazze bilinci"ni daha da güçlendirmek gerekir. Allah, Kudüs-Aksa'yı "mukaddes" diye nitelemiştir ki zulümden, şirkten arındırılmış demektir. Şu hâlde bugün hangi konumda olursa olsun, bir gün yine asıl sahipleri olan Müslümanların yönetiminde mübarek/mukaddes olacaktır. Ne var ki Allah bunu biz müminlerin başarmasını, aramızdan çıkacak yeni Ömerler, Selahattinler, yeni Fatihlerle Abdülhamidlerle gerçekleşmesini istiyor.

Kudüs "mahşer yeri"dir ve Müslümanları birleştirme fonksiyonu vardır, demiştik. Ümmetin farklı renkleri Kudüs'te birleşir. İki milyara yakın nüfusa sahip Müslüman coğrafyanın nüfuslarını nüfuza çevirme stratejilerine, İslam ülkeleri olarak fiiliyata yol haritası çıkarılacak etkili "Kudüs kriterleri deklarasyonu" vb. bir deklarasyona ihtiyaç vardır. Hatırlanacağı üzere, İslam İşbirliği Teşkilatı Mescid-i Aksa'nın 1969'da "Church of God" isimli tarikat mensubu Hristiyan bir Siyonist-entegrist olan Michael Dennis Rohan tarafından kundaklanması üzerine kurulmuştu. Öyle anlaşılıyor ki Kudüs o dönem nasıl ümmeti birleştirdiyse, bugünün bölünmüş İslam dünyasını da birleştirme potansiyelini "bi'l-kuvve" hâlâ koruyor.

ÖZ GEÇMİŞ

Prof. Dr. Özcan Hıdır, bir yıllık Marmara İlahiyat eğitiminin ardından Medine İslam Üniversitesinde lisansını, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde "Hadis-Yahudilik-Hıristiyanlık İlişkisi" alanında yüksek lisans ve doktorasını tamamladı (2001). 1997-1998 yılları arasında Manchester ve Londra'da doktora tezi ile ilgili araştırmalarda bulundu. 1993-2002 yılları arasında İstanbul'da İSAV'da editör, İlmî-İslami Araştırmalar Merkezinde araştırmacı olarak yer aldı. 2003-2015 yılları arasında Hollanda'daki İUR Uygulamalı Teoloji Fakültesinde dekan yardımcısı ve dekan olarak görev yaptı. 2012-2017 arasında YTB Danışma Kurulu Hollanda üyeliği ve Hollanda YÖK'ü Akreditasyon Kurulu üyeliğinde bulundu. 2010 yılında doçent, 2016 yılında da profesör oldu.

2016 yılından itibaren İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde görev yapan Özcan Hıdır'ın üçü Hollandaca olmak üzere yayımlanan 17 kitabı bulunmaktadır. *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm, Avrupa'da Müslüman Olmak, Avrupa'da İslami Hayat, Hadis Deryasından İnciler, Vakit Disiplini, Yahudi-Hıristiyan Kültürü ve Hadisler, Batı'da Hz. Peygamber İmajı ve İslamofobi 2.0* eserlerinden bazılarıdır.

AĞAÇ İNSANDAN UZUN YAŞIYOR

■ Ayşe ÜNÜVAR

Yaşamı boyunca nereye yürür insan? Kaç kere düşer? Bir sedir ağacı gibi göğe uzanmak derdini ne vakit unuttur? Ağaç insandan uzun yaşar! Ağaç insandan çok üzülür, düşünür ve daha çabuk iyileştirir yarasını. İnsanın ağaçtan öğreneceği ne çok şey var. Ve kuşlardan ve düşlerden ve kaybedişlerden! Sahi hangi cümle yaşamı boyunca eşlik eder insana? Hangi cümle yakasına yapışır kalbine mühürlenir ya da çantasında taşınır...

Yolu kolay kılan, yaşamı anlamlandıran o cümleleri kim kurar onun için? Yol nedir? Nereye varır?

İçimden sessizce geçenler yığını ve düştüğüm yolun soruları bunlar... Önce toprak, sonra ıssızlık ve kuşlar eşlik ediyor yoluma. Birden bir sapakla karşılaşıyorum. Hani dümdüzdü yol? Hani adımlayıp geçip gidecektim. Sırası mı bilinmez şimdi ve sırası mı içime

düşen ürpertici soruların? Damla damla akıp duran bir çeşme. Eskimiş betonunda kırık sevgi cümleleri. Yazdığı gün unutmuş yazan. Öylesine. Gelişigüzel. “Anlamsız tekrarlar yaşantıyı yoluna koyuyor.” derdi bir hocam. İçten duymadığı şeyleri neden yazar ki bir çeşme başına, kendini bilmez insan? Tıp tıp tıp... Suyun tınısıyla zamanın kilidi aralanıyor ve bir rüzgâr çıkıyor. Sapakta beni ilk karşılayan bu çeşme, yola revan olmamı ve içime endişe düşmeden adımlamamı ister gibi. Üç avuç su yutup yürüyorum. Bir bulut, bir kuş, vızıldayıp duran eşek arısı benimle geliyor. Dağların geçit vermediği bu yoldan bunca zaman kaç kişi, neden geçti, diye bir sual dikiliyor karşıma. Gidenler, gelenler, kavuşanlar, ayrılanlar... Şu koskoca sedir ağacı nelere şahit oldu kim bilir? Rüzgâr hızını artırıp tozu dumana katıyor. Sedirin gölgesi yol boyu sallanırken fısıltısını anlamaya kendime yoldaş

bulmaya meylediyorum. Girift bir koyuluk beliriyor yolun sonunda. Varmak mı, geri dönmek mi? Ne varmak ne de dönmek! Yola düşmek. Varırsa varmak, bulursa bulmak, olursa olmak, ölürse ölmek! Öğrendiğim şeylerin yetmediği bu coğrafya önce kokusuyla derinine çekiyor beni. Bilmediğim nebatlardan bilmediğim rayihalar yayılıyor. Yıldırım düşmüş bir alıç ağacıyla karşılaşıyorum. Ortadan ikiye ayrılmış. Düşen taraf kurumuş, diğer taraf al bal alıç. Hem de kırmızı olanından. İnsanın ümüğünde kalanından... Alarsa da olgun değil, besbelli. Zaman erecek ki alıç erecek, diyor içimden babaannem. "Zaman ne vakit erer ki?" diye de ünlüyorum, duyacak olan biri var gibi. Dağlardan ağır bir kuş sesi. İnsana benzer bir ses bu! Çobanaldatan değil ama! Bu kuş gece öter. Yalnızları uçurumlara çağırır, insana kanmamayı öğretir. Akıllı ol sen, kanma kuş aklına diyor yine babaannem! Rüzgâr duruyor. Yol boyu derin koyu yeşil sedir ağaçları. Diplerine tünemiş çekirgeler, el öpenler, yılanı ağı verenler. Çocukluktan bildiklerim ürpertmiyor beni. İçimdeki ürpertinin sebebi gündüz öten gece kuşu. Çobanaldatan değil ama bu. Babaannemin çocukken anlatıp durduğu kuş! Baba ve ana sözü tutmayan çocukları alıp giden, uçurumdan düşüren kuş! Gece değil. Çocuk da değilim. Annemin de babamın da

sözlerini elimden geldiğince tuttum. Annem yok artık! Tutabildiysem ne âlâ, ne güzel. O hâlde neden ürpertim gitgide çoğalıyor? Önümde bir eşek. Başiboş. Ne bağlı ne heybesi var. İnsana alışmış belli. Aldırmıyor geçişime. Bir ses dağlara çarpıp dönüyor, çarpıp dönüyor. Bağırıp duran benim. Sesim kendine yabancı. Sonra bir acı papatya kokusu, kekik ve karamuk üzümü. Kuşlar başına üşüşmüş, üzümüleri didikliyor. Ses çarpıp dönüyor. Bu ben değilim. Yol uzuyor, aksıyor, insan oluyor. İnsan, insanı yol beller mi? Belliyor elbet. Hayat boyu kaç insanın kalbinden, aklından,

ilkelerinden, umutlarından, niyetlerinden geçip yol alıyoruz? Ya da diğerleri, bize ait adımları yol, iz, ülkü belliyor? Öyleyse azami dikkat gerek! Adımlarken iz bıraktığımızı unutmamak! İşte tam da burada duyuyorum önce o kokuyu, sonra o sesi! Koku tanıdık! Yaralı sedir ağacı! Ağaç yaralı değilse duyulmaz bu koku! Demek yaralı! Ya ses! Anlamalı. Anlamsız. Tanıdık. Yabancı... İnsan kaçınıcı sefer alışır ki acıya? Ağacın acısı benim acım. Yarası yaram. Sesi sesim. Yaşı yaşım... Gölgesi? Gölgesiz kaç ağaç kaldı? Öylece yerde. Sessiz. Dünyalık zamanı tamam olmuş. Sereserpe düşen dallarında kuşlar. Renkli, boz, parlak... O kuş yine öttü. Gece kuşu. Gündüzü sürüyoruz ama! Uçurum da yok etrafta. "İnsanın uçurumu kendisidir." diyen de kim? "Seni yol belleyenler olacak." diyen, peki ya o kim? Adımlarım durdu. Olduğum yere çöktüm. Başımı sedirin dallarına koyup daldım. Rüyamda bir yol. Uzun. Upuzun. Ne dal ne ağaç ne kuş ne börtü böcek? Rüzgârı bırak esinti bile yok. Dal ırganmıyor, yaprak oynamıyor diyeceğim ya! Ne dalı ne yaprağı... Koyu, karanlık bir sessizlik ve o kuş! Gece kuşu! Babaannemin anlattığı. Hani, ana babasının sözünü tutmayan çocukları alıp giden. Götürdüğü uçurumdan düşmesine sebep olan. Hangi sözü dinlemedim ki ben? Kimi incittim? Annem yok artık! Olsaydı her sözünü dinlerdim. Dinledim de. Dinlemediklerim de oldu. Kuş sustu. Gelip yanı

»

Ağaç insandan çok üzülür, düşünür ve daha çabuk iyileştirir yarasını. İnsanın ağaçtan öğreneceği ne çok şey var. Ve kuşlardan ve düşlerden ve kaybedişlerden! Sahi hangi cümle yaşamı boyunca eşlik eder insana? Hangi cümle yakasına yapışır kalbine mühürlenir ya da çantasında taşınır?

«

başına tünedi ve insan oldu. İnsanlar oldu. Sen oldu. Ben oldu. O oldu. Öteki, beriki, diğeri oldu işte... İnsan hem yol hem yolcu. Bitmeyecek sandığı dünyanın yolcusu, bilmediği ve ezber ettiği yolların yolcusu... Yürürken, geçerken, severken, anlarken kim olduğunu unutan yolcu! Ağaç insandan uzun yaşar! Ağaç insandan çok üzülür, düşünür ve daha çabuk iyileştirir yarasını. İnsanın ağaçtan öğreneceği ne çok şey var. Ve kuşlardan ve düşlerden

ve kaybedişlerden! Sahi hangi cümle yaşamı boyunca eşlik eder insana? Hangi cümle yakasına yapışır kالبine mühürlenir ya da çantasında taşınır?

Uyandım! Kuş yoktu. İnsan da. İnsanlar da. Uçurum da. Uçurum insanın ta kendisiydi! Yolda bıraktıkları, yolunu değiştirdikleri, yolundan ettikleri, yolunu kestikleri... Ve kuş, gece kuşu bu sebeple insan sesi ile kandırıyordu insanı. İnsan diğerinin

uçurumu olup iz bıraktığında, yolu yürüyen herkes yeni bir uçurum yaratıyordu. Ağaç insandan uzun yaşıyor, acıyor, kanıyor, düşünüyor ama yarasını çabuk iyileştiriyordu! Ağaç insana bir şey söylüyordu ama ne?

Sesi yeniden duymak adına, başımı yerde yatan yaşlı sedire dayadım. Uzunca bir zaman güzel kokusunda dinlenen ruhuma, huzur şefkat ve umut nakışladı. Yeniden güzel kuşlar öttü ve tabiat binbir rayiha ile gönlümü yıkadı. Ses yoktu! Gözlerim dalların heybetine takıldı. Bir vakit sonra toprağa karışacaklardı. Gövdesi, kabuğu, yaprakları da. Ve yaşı ve düşü ve düşüncesü de. Ve göğse uzanmak derdi de. Ve ona insandan kalan her sesi her sözü her dokunuşu her yarası da...

Ağaç insandan uzun yaşarken insanın yaşadığını, yaşattığını, sözünü, türküsünü, sevgisi, nefretini hafızasında taşıyıp, iyileşip iyileştiriyordu. Ağacın yarası insanın yarasıydı! İnsan ise ağacın yarasına ne aldırıyor ne de onu yaralamaktan ar ediyordu. Yol boyunca yıkılan sedirin fısıltısını çok sonraları duydum ve duyduğum gün unuttum! Ya da unuttum saydım. Zira insan, bırak ağacı diğerrinin yarasını sarmaktan bile acizdi artık! Yaşlı sedire gelince, dünyalık zamanı tamam olmuş, insan yarasına merhem olmak için kökü toprağa veda etmiş, bir vakit önce esip duran rüzgârla ruhu uçup gitmişti! Annem gibi sessizce yapmıştı bunu!

ZENGİN MİRASIYLA EGE'DE BİR İNCİ DENİZLİ

■ Zeynep KAYSERİ UZUN

Dolunay geceyi selamlıyor. Yıldızlar yavaş yavaş yüz görümlüklerini kaldırıyorlar. İstanbul geceye teslim olmuş durumda. Bense yolların çağrısına kulak kabartıp tüm heyecanımla bavulumu hazırlıyorum. Bu seferki rota Denizli. Denizli'nin nasıl bir yer olduğuna dair hiçbir öngörüm ya da tahminim yok. Tekstili ve horozuyla ünlü olduğunu kulak dolması bilgilerle anımsıyorum. Görelim bakalım bu defaki yol bizi nasıl evirecek.

Denizli'ye Varış

Denizli'ye uçakla geldim. Tan yeri henüz ağarmaya başlamadı. Konaklayacağım otele doğru gidiyorum. Otelim tam merkezde bulunuyor. Gezi planımda Pamukkale, Antik Kent, Müze ve Seyir Tepesi var. İki günlük ziyaretimi bu şekilde değerlendireceğim.

Pamuk Ülkesini Adımlamak: Pamukkale Travertenleri

İlk durağımız Pamukkale. Mineral bakımından oldukça zengin olan Pamukkale travertenleri, her yıl yerli ve

yabancı binlerce turiste ev sahipliği yapıyor. Sağlık turizmi açısından oldukça önemli olsa da Roma döneminde inşa edilmiş antik havuzlar, hamam kompleksleri ve antik tiyatrolar gibi tarihî hazinelerle de çevrelenmiş olması onu daha da çekici kılıyor. Bu doğa harikasını deneyimlemek için ayakkabılarımı çıkarıp zemine basıyorum. Kaygan zeminin üzerinde yürürken uçsuz bucaksız bir pamuk ülkesi gözlerimi alıyor. Parmaklarımın arasından süzülen serin sularsa içimi ürpertiyor. Güneş ışıklarıyla birleşen devasa beyazlık insanı âdeta içine çekiyor. Travertenlerin gün batımıyla ettiği dansı fotoğraflamak isteyen birçok kişi buralara akın etmiş durumda. Şükür ki bu büyüleyici anı ben de yakaladım. Yavaş yavaş ve derinden hissederek adımladığım travertenleri kuş bakışı seyretmek isteyenler için balonlarla da turlar yapıyor.

Bir Dünya Mirası Hierapolis Antik Kenti

Travertenleri gezdikten sonra bir köşeye çekilip biraz dinleniyorum. Gezi planıma göre sırada Hierapolis Antik Kenti var. Suyun etkisinden olacak enerjimin biraz düştüğünü hissediyorum. Hemen yanı başımda Denizli'ye has nar suyu satan dükkânlar mevcut. Taze sıkılıp verilen nar suyu hem çok leziz hem de insanı bir anda titreterek kendine getirme potansiyeline sahip. Yoğun, ekşimtirak bir

tadı var. Buraya gelerseniz muhakkak tatmalısınız. Hierapolis buraya yürüme mesafesi. Giderken kentin tarihçesini de araştırıyorum. 2000 yıllık uzun bir geçmişe sahip olan antik kent, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alıyor. Bergama Krallığı'nın şifa merkezi durumundaymış. Antik kente ulaştığımda çevredeki irili ufaklı eski taşlar dikkatimi çekiyor. Kent hâlâ sit alanı durumunda. Kazılar yapılıyor. Roma Dönemi sütunlarını süsleyen taş oymaları birer sanat harikası. Apollon Tapınağı'nı ve kokusu hâlâ genzi sızlatan eski hamamları tek tek geziyorum. Fakat beni en çok etkileyen, büyük tiyatro alanı oluyor. Tarihi gözlerimin önünde canlanıyor birden. 1800 yıllık tiyatronun yapımına; MS I. yüzyılın ikinci yarısında başlanmış, eser, III. yüzyılın başlarında da tamamlanmış. Yani inşası yaklaşık 150 yıl sürmüş. Devasa sütunlarda

yer alan heykeller ve resimler çeşitli manalar taşıyor. Tiyatro alanında bir süre dinleniyorum. Lakin üzüldüğüm bir nokta var. Onu da paylaşmadan edemeyeceğim. Burası şimdilerde konser alanı olarak kullanılıyor. Göreceği zararı tahmin etmek zor değil. Ayrıca Denizli'de bu kadar şahane bir tarihî eser bulacağımı da beklemiyordum açıkçası. Görülmeye değer. Antik kentin sınırları içerisinde bir de arkeoloji müzesi bulunuyor. Oraya doğru yol alıyorum.

Yüzyıllık Eserlerle Hierapolis Arkeoloji Müzesi

Müze, 1970'li yıllarda yapılmış, Hierapolis ören yerinde bulunan Roma hamam yapısının restorasyonu sonucu, başta Hierapolis kazılarında çıkan ve diğer ören yerlerinden getirilen eserlerin teşhir ve düzenleme çalışmaları tamamlanarak 1 Şubat 1984 tarihinde açılmış. Çeşitli lahit, heykel

ve kabartmaların bulunduğu müzede mitolojiye dair epey hikâye öğrenebilirsiniz. Bu hikâyeler, kabartmalar yoluyla çağdan çağa aktarılıyor. Lahitler ve heykellerin bulunduğu salona girdiğimde özellikle gladyatör dövüşleri ve boğa mücadelelerinin konu edildiği kabartmalar ilgimi çekiyor. Bir sonraki salonda ise benim görünce daha çok dikkatimi çeken gündelik hayata dair eşyalar bulunuyor. Pişmiş toprak kaplar, idoller ve taş eserlerle birlikte Frig, Helenistik, Roma ve Bizans Dönemlerine ait pişmiş toprak kandiller, cam eserler, kolyeler ve madenî takılar bunlardan bazıları.

Mestanağa Camii

Denizli'de Selçuklu ve Osmanlı'ya ait eserler yok denecek kadar az. Ayakta kalanlarsa genellikle camiler. Mestanağa Camii de bunlardan biri. Tavas'taki Mestanağa Camii'ne girdiğimde dikkatimi ilk çeken yer ahşap oymalar ve sütunlar oldu. Sütunlar arasındaki oymalı kemerler balkona apayrı bir güzellik katmış. Genellikle ahşap dekor kullanılan cami 1768 yılında Hacı Muhammet Ağa'nın eşi Ümmühan Hatun tarafından yaptırılmış. Caminin şadırvanı 2004 yılında onarımdan geçirilmiş. Diğer camilerde yetişen vaizler bu camide beratlarını aldıklarından, "Usta Vaizler Camisi" olarak tanınıyormuş. Tavas'a gelip bu 2,5 asırlık camiyi ziyaret etmenizi tavsiye ederim.

Horoz Heykelli Denizli Seyir Tepesi

Denizli'nin en güzide mekânı olduğunu düşündüğüm seyir terasının manzarası özellikle akşam saatlerinde muhteşem. 26 ton demir kullanılarak inşa edilen 27 metre uzunluğundaki ihtişamlı dev horoz heykelinin sizi karşıladığı bu alan son derece büyüleyici. Devasa horozun renkleri sürekli değişiyor ve bu alana canlılık katıyor. Yeşilin göz alıcılığının yanında macera parkurları, dağ kızıağı, 5 kuleli zipline ve kayak parkuru ise adrenalini tutkunlarının ilgisini çekebilir diye düşünüyorum. Yapay şelalede su sesleri arasında vakit geçirmek eşsiz manzarada kenti yüksekten görmek inanılmaz keyif

Şifa Kaynağı Kleopatra Havuzu

Mısır kraliçesi Kleopatra'nın bu havuzda yüzdüğüne inanıldığından bu ismi almış. Dünyanın sağlığa faydalı olan sayılı havuzlarından biri olan antik havuzun su sıcaklığı, vücut sıcaklığı da olan 36 derece. Kalp hastalığı, damar sertliği, tansiyon, romatizma, felç, sinir ve damar hastalıklarına, içildiğinde ise spazmlı midelere çok iyi geldiği söyleniyor. Antik kent ve travertenlerin bulunduğu bölgede yer alıyor. Şifa için gelenlerin doldurduğu havuza girerken güneş kremi kullanmak yasak. Havuz suyunun bozulması istenmiyor. Bununla birlikte iki saatten fazla kalmanın zararlı olduğunu söyleyenler de var.

Güneş ışıklarıyla birleşen devasa beyazlık insanı âdeta içine çekiyor. Travertenlerin gün batımıyla ettiği dansı fotoğraflamak isteyen birçok kişi buralara akın etmiş durumda.

verici. Denizli'ye gelirsiniz buraya uğramadan asla gitmemelisiniz.

Bir Not: Denizli Horozu Gibi Ötmek

Bu tabiri ilk duyduğumda zihnimde gereksiz konuşmak anlamına geldiğini düşünmüştüm. Ama işin aslını öğrendiğimde hem eğlendim hem de şaşırdım. Denizli horozu ötmeye başladığında onu durduran tek şey bayılarak düşmesiymiş. Kendinden geçene kadar ötermiş. Denizli horozlarının birinci yılda ötüş uzunlukları 20-25 saniye arasında olmuştur. Ben de Denizli horozu gibi ötmek tabirini kendimce yeniden yorumladım ve işini hakkıyla yapmakla aynı manaya geldiğine kanaat getirdim. Öyle ya, horozlar hakkında genel kanı, görevlerinin sabahın erken saatlerinde öterek insanları uyandırmak olduğudur. Denizli horozları bu işi bayılana kadar yapıyor muş meğer. "Her horoz kendi çöplüğünde öter ama Denizli horozu her yerde öter." tabiri de yine Denizli horozunun kabiliyetini ve gücünü temsil ediyor. "Horoz ölür, gözü çöplükte kalır. Vakitsiz öten horozun başını keserler." gibi horozla ilgili pek çok atasözümüz mevcut. Horozun kültürümüzde önemli bir yere sahip olduğu aşikâr.

Son olarak Denizli, Ege Bölgesi'nde tarihî, kültürel ve doğal zenginlikleriyle ziyaretçilerini bekleyen harika bir şehir. Gelip görülmeli ve bürülcesinden de yenmeli. Tavsiyemdir.

GEVHER NESİBE SULTAN

Dünyada İlk Tıp Fakültesinin Kurulmasına Vesile Olan Kadın

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

Mükerrerem bir varlık olarak yaratılan insanın en temel vazifelerinden biridir yeryüzünü iyilikle güzellikle ihya ve inşa etmek. Bu minvalde İslam medeniyetinin inşasında vakıfların rolü yadsınamaz bir gerçeklik olarak çıkar karşımıza. Zira ihtiyacı olana el uzatma, hayırda yarışma, salih amelleri çoğaltma mümin olmanın gereğidir aynı zamanda. İyilik yapma ilkesinin ete kemiğe bürünmüş hâli olan vakıflar, geçmişten günümüze nice yaralara merhem olmuş, bireyi ve toplumu ihya ederken şehirleri de mamur etmiştir. Tüm mahlukata merhametle şefkatle yaklaşmayı şiar edinen Müslümanlar, tarihsel süreçte ihtiyaca binaen farklı alanlarda pek çok vakıf kurmuşlardır. Hayrat ilkesi kapsamında başta mektep, medrese, hamam, cami gibi çeşitli yapılar inşa edilmesinin yanı sıra bilhassa Selçuklular Dönemi'nde her şehirde bir darüşşifa yaptırılmasına özen gösterilmiştir. Döneminin hastaneleri olan

bu müesseselerin kuruluş amacı öncelikle garip ve kimsesizlere ücretsiz sağlık hizmeti vermektir. Ayrıca yolcu, tüccar gibi yolda kalmış insanlar da din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin darüşşifalarda tedavi edilirdi. Kuşkusuz bunlar içerisinde Kayseri'de inşa edilen Gevher Nesibe Darüşşifası döneme ait en eski hastane ve dünyanın ilk tıp fakültesi olması hasebiyle bir hayli önemlidir. Söz konusu darüşşifanın yapımına hüzünlü bir hikâyenin vesile olduğu rivayet edilir.

Gevher Nesibe Hatun, Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın on iki çocuğu içerisinde tek kız evladı olup I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in de kız kardeşidir. 1165 yılında dünyaya gelen Gevher Nesibe, genç bir kız iken saray başıpaşisine sevdalanır. Ancak ağabeyi bu duruma karşı çıkar, evlenmelerine müsaade etmez. Nihayetinde sevdiği genç bir sefere gönderilir ve ardından şehit olduğu haberi ulaşır saraya. Bir kor ateş daha düşmüştür Nesibe'nin yaralı yüreğine. Ancak bu keder, ne sevdanın acısına

ne de hasretliğe benzer, tüm varlığını eritir. Yeme içmeden kesilir, "ince hastalık" denilen vereme yakalanır ve gün geçtikçe durumu kötüleşir. Nesibe, ölüm döşegindedir hassas ruhu, narin bedeni çektiği acılara daha fazla dayanamamıştır. Gıyaseddin Keyhüsrev, çok pişmandır, perişandır. Son nefesini vermek üzere olan kız kardeşinden özür diler ve kendisinden bir isteğinin olup olmadığını sorar. Gevher Nesibe Hatun da nihai arzusunu şu sözlerle dile getirir:

"Ben devası olmayan bir derde düştüm, kurtulmama imkân yok. Hiçbir hekim derdime çare bulamadı, ben artık ahiret yolcusuyum. Eğer dilersen benim servetimle benim adıma bir darüşşifa yaptır. Bu darüşşifada bir taraftan dertlilere şifa verilirken, diğer yandan da devası olmayan dertlere şifa aransın. Burada ünlü hekimler ve cerrahlar yetişsin. Kimse bir kuruş ödemesin, bu benim adıma bir vakıf olsun." (Mustafa Hayırlıdağ, Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, s.219-232.)

Gıyaseddin Keyhüsrev, genç yaşta hayata gözlerini yuman biricik kız kardeşinin vasiyetini yerine getirmek üzere 1204 yılında darüşşifanın inşaatını başlatır. İlk olarak kendi adıyla anılan medreseyi (Gıyâsiyye), arkasından da darüşşifayı (şifaiyye) yaptırır. Dar bir koridorla birbirine bağlanan bu tıp kurumunda teorik eğitim medresede, pratik eğitim ise şifaiyyede hasta başında verilirdi. Tarihte birçok hastane ve tıp okulu kurulmuştur, ancak aynı binada hem tıp eğitimi hem de hastane hizmetinde bulunan bir külliye'nin varlığı bilinmemektedir. Bu özelliğiyle Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası bir ilktir ve kendisinden sonra kurulan tıp fakültelerine de öncülük etmiştir.

Gıyâsiyye'de öğrencilere felsefe, din ilimleri, Arapça ve Farsça, anatomi, fizyoloji dersleri verilirdi. Ebu Bekir er-Razi ve İbn Sina'nın eserlerinin yanında devrin en önemli tıp kitaplarıyla, eski Yunan ve Roma kaynakları ve bunlara yazılan reddiyeler okutulurdu. İleri sınıflardaki öğrencilere "danişment" denilir ve bunlara diğer öğrencilerden farklı ödeme yapılırdı.

Şifaiyyede, üç ameliyat odasının yanı sıra karanlık bir oda mevcuttu. Bu odada eczacılar tarafından ışığa hassas olan ilaçlar hazırlanırdı. Bir başhekim, başhekim yardımcıları, en az iki dâhiliyecisi, iki cerrah, asistanlar ve bir eczacı da şifaiyyenin çalışma kadrosunda yer almaktaydı. Gevher Nesibe Tıp Medresesi ve Darüşşifası, Muzaffer el-Kureşi, Abdüllatif el-Bağdadi, Ekmeleddin en-Nahcivani, Ebubekir Sadreddin Konevi, Kutbüddîn-i Şirazi gibi birçok kıymetli hekim yetiştirmişti.

Çok amaçlı hizmet vermesi düşünülerek inşa edilen külliyyede hastalar için hamam da yapılmıştı. Binaların ısıtma sistemi de hamamdan getirilen buharla alttan merkezî bir sistemle gerçekleştirilirdi. Darüşşifada yer alan bimarhane (akıl hastanesi) bölümünde

hastalar musiki ile tedavi edilirdi. İhtiyaç sahiplerinin reçetelerinin ücretsiz karşılandığı; hastaların din, dil, ırk ayrımı yapılmadan ücretsiz tedavi edildiği darüşşifa, Nesibe Hatun'un vasiyet ettiği gibi yıllarca bedelsiz hizmet verdi. (DİA, Gevher Nesibe Darüşşifası ve Tıp Merkezi md.)

Kendi derdine çare bulunmayan yüce gönüllü Sultan, ardında bıraktığı sadaka-i cariyeye ile nice dertlere derman oldu, nice gönüllerde taht kurdu. Gevher Nesibe Sultan, kurulmasına vesile olduğu tıp fakültesinin bahçesi içerisinde yer alan türbesinde medfundur. Günümüzde tıp müzesi olarak kullanılan bu hayrat külliyesini ziyaret edenlerin dualarında yer alan Nesibe Sultan, dünyadan geçerken güzel ve unutulmaz bir iz bıraktı.

BİR ACIYI *Fotoğraflamak*

Bu Denizin Tuzu / Milh Haza'l - Bahr / Salt of This Sea Filmi

■ İshak KOÇ

Maruz kalınan ya da şahit olunan dehşet karşısında çaresizlik, insanın düşsel alana yönelişini engeller. Soykırım, katliam, cinayet türü alışılmadık “gerçeklerin” aktörü olan insanla beraber hayaller de ölür. Filistin halkının yaşadıkları dolayısıyla onlarla ilgili görseller için toplum hayalini yansıttığına dair nitelemeler yapmak beyhude bir saptama olur. Zira böyle bir durumda kalan mağdur, ancak kurtuluşa, felaha, özgürlüğe yönelik umut geliştirir. Yahut da boyutunu yansıtmaya bile (sinematografik olarak) yaşanan acının yeniden

oluşturulmuş görüntülerini sunar. Sunmalıdır.

Dünya siyonizminin bugüne değin propaganda aracı olarak yaptığı iletişimsel çalışmalar karşısında, direniş tarafında da savaşın görsellerle belgelendiği görülür. Aksi takdirde düşman manipülatif davranıp işlediği vahşeti karşısına izafe etmek gibi bir fırsatı kaçırmaz. “Ünlü savaş yorumcusu Ernst Jünger’in 1930’da gözlemediği gibi, fotoğrafsız savaş olmaz; bir nesneyi ‘çeken’ (shooting) kamerayla bir insana ‘ateş eden’ (shooting) silah arasında önüne geçilemez bir özdeşlik şekillenmektedir. Savaş yapmak ile resim çekmek birbirine uyumlu şeylerdir.” (Susan Sontag, *Başkalarının Acısına Bakmak*, Çev: Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, İstanbul 2004, s. 67) Bir yandan da savaş hakkında olan her film savaş karşıtıdır. Günün propagandası ise savaşın kutsal olduğu yönündedir. (Gönül Dönmez-Colin, *Öteki'nin Sinemaları: Ortadoğu ve Asya Sinemalarında Kişisel Bir Yolculuk*, Çev: Maral Jefroudi, Agora Kitaplığı, İstanbul 2006, s. 29) Ancak filmler onun yıkıcı, trajik, kötücül tarafını anlatır.

Her şeyiyle hep genç kalan Filistin’in, sineması da genç sayılır. Bu gençlik elbette yeşerip serpilmeye teşnedir. Sinema üstüne yine İsrail’in ifade kabiliyeti ve imkânı çok daha yüksekken Filistinliler için sinemanın sadece bir direniş biçimi ya da direniş

metotlarından biri olarak işe koşulduğu söylenebilir. Bir kültür aktarım aracı niyetine kullanımı ise seyirlik malzeme zannedilmek dışında, kendisine doğru yönelen gözlerin dikkatini çektiği zamanlara rastlar. Geç olur da güç olmaması düşünülemez. Binaenaleyh Filistin sineması için Filistin’in daha genel düzlemdeki başka kültürel ifade yollarıyla birlikte direnişin ayrılmaz bir parçası ya da varoluş mücadelesinin araçlarından biri olduğu görülür.

“Geçen yıl kısa bir kurmaca film çekip Ben Gurion Havaalanından yola çıkmadan önce, İsrail havaalanı güvenliği yetkilileri çantamdaki ham filmlere el koymuşlar ve ülkeden çıkarmama izin vermemişlerdi. Özel bir odada uzun bir sorgulamaya maruz kalıp üç defa bütün vücudumun tepeden tırnağa aranmasının ardından, yetkililerin bu tutumlarının sadece güvenlik kaygılarına bağlı olmadığını açık bir şekilde anladım. Güvenlik memurları başka şeylerin yanı sıra benden, filmin çekim senaryosunu, benimle birlikte çalışmış olan oyuncuların ve çekim ekibinin isimlerini, hatta nerelerde oturduklarına dair doğrudan bilgileri istediler. Birkaç saat sonra (uçayım çoktan hareket etmişti) beni serbest bırakmaya karar verdiler, fakat filmin kopyasını, güvenlik tehdidi bulunup bulunmadığını araştırmak üzere bir gün daha

kendilerinde alıkoydular. Durum besbelli ortadaydı ki havaalanı güvenliği açısından birincil kaygı uçağın güvenliği falan değildi, bir Filistinlinin basitçe bir film çekmiş olmasının yarattığı derin huzursuzluktu.” şeklinde anlatır Filistinli yönetmen Annemarie Jacir kendi topraklarına girip çıkmak için yaşadığı rutini! (Annemarie Jacir, Filistin Sineması: Bir Ulusun Hayalleri, Derleyen: Hamid Dabaşı, Çev: Osman Akınhay, Agora Kitaplığı, İstanbul 2009, s.8) 2008 yılında vizyona giren ilk uzun metrajı *Milh Hazal -Bahr/ Bu Denizın Tuzu*, bu anlatıyla başlar. Daha doğru ifadeyle; yönetmenin yaşadığı olay, filmin ilk sekansını oluşturur. Yani bir nevi gösterdiğini bizzat yaşadığıyla temellendirip “bundan sonra göstereceklerim de buna benzer gerçeklerin temsilleri” demiş olur.

Fantastik ya da abartılı görünen herhangi bir kurgu, yaşanan şiddeti, acıyı yahut kötülüğü tam anlamıyla yansıtmaz. Zira gerçeklik şerik tanımaz ve gerçeğin iz düşümü olan unsur, ancak onun baskılanmış, kısıtlanmış, kompoze edilmiş hâlini kadraja sığdırabilecek kadardır. Bir nevi acıyı fotoğraflamak gibidir ki acı vizöre sığdırılmaz.

İşgal yıllandıkça, yahut dışarıdan bakanların gözünde doğallaştıkça maruz kalanların acısı hiç dinmese de gerçekliğin üstü usul usul kapanır. Hele de Nekbe

Günü’nden şimdiki zamana nesillerin değişmesi tüm sözel anlatıları acıklı öykülere, kurmacaya, efsaneye çevirir. Toprağından ayrı düşürülen insanlar, bir başka memleketin mülteci kampında dramatik hatta trajik bir yaşamı tamamlayıp gider. Onlardan geriye anlattıkları birkaç anekdot kalır. Sonraki nesil vicdanını işe koşup meseleyi dava edinirse atalarının anlattıklarını doğrulamaya çalışır. Bu doğrulayı da çok lokal kalır ve aslında hiç kimseye, hiçbir kuruma, hiçbir kuruluşa ispatlanamaz. Muhtemelen elde görsel doküman olsa bile bir şey değişmez. Nitekim işgal devam etmektedir, işgalci işgal ettiği topraklarda elan mukimdir.

Annemarie Jacir, başından geçen olayla giriş yapıp yine yaşanmış bir hikâyeyi yaşamakta olan maceraya, film içre gerçek zamana bağlar. Bu bir nevi Fransız Yeni Dalga Kuramı’nın modern zamana tatbikidir. Yeni Dalga sinemasında senaryosuz sokağa vurup doğaçlama yapan oyuncuyu takip eden kamera gibi Jacir de günlük hayatın doğallığını yahut olağan dışılığını kadraja alır. Gerçi uygulanan bir senaryo, takip edilen bir hikâye mevcuttur ve hatıralara yaslanan ânın gerçekliğini filmsel olarak bütünler. Üstelik bunu gerçek zamanlılık izlenimi dışında salt gerçeklikten hiç kopmadan yapar. Şöyle ki filmin iki başrolünden birini oynayan Süreyya (Süheyr Hammad)

profesyonel oyuncu değildir. Ürdün’de bir mülteci kampında doğmuş, beş yaşına kadar Amman’da yaşamış, daha sonra ailesiyle birlikte Amerika’ya taşınmış ve hâlâ orada yaşayan bir şairdir. Filmin ana hikâyesi de esasen onun Nekbe Günü işgalciler tarafından Hayfa’daki evine el konup Ürdün’e sürülen dedesinin anlatısıyla şekillenir. Ve belki sonradan eklenti mahiyetinde banka macerası, dedesinin British Filistin Bankasındaki hesabında kalan meblağın sorgusu senaryoya girer. Bunun haricinde film âdetâ yaşanan zamanın set esnasında kurguyla yönlendirilişi gibidir ve oyuncuların, yönetmenin, teknik ekibin karşılaştığı zorluklar işgalin süreğenliğini doğrular. Filmin diğer başrolü İmad (Salih Bekri) ise uzun metrajda varlık gösterişinin ilklerinden olmasına rağmen oyuncu bir aileden gelmenin avantajıyla filmi oyunculuk açısından beğenilir hâle getirir.

Süreyya, İmad ve zaman zaman Mervan üçlüsüyle ilerleyen filmde, yerleşik (ya da yerinden edilen hatta kökleri kazınmak istenen) Filistin kültürüne dair simgesel anlam taşıyan, sembolik yahut imgesel her ne varsa kullanılır. Temsilde, popülist davranan ve davranışına karşılık bulan bazı filmler gibi tiyatral bir havadan söz edilemez. Süreyya, kloströfobik görünen bir daire kiralar; kısa süre sonra ev sahibi tarafından çıkarılır. Tıpkı atalarının yurdundan çıkarıldığı gibi

onun yerleşmesine, dönüşüne, tutunmasına izin verilmez. Esasen evin netameli görünmesi, güvensizliği yansıtmaya, rahatsız edici bir izlenim bırakması ve bu durum karşısında oyuncunun rahatlığı (aktris insiyakı göstermesi) filmin sanatsal beklentileri karşıladığını ispatlar. Zaten ikamet mümkün değildir ve İmad'ın Kanada'ya vize başvurusu hep reddedildiği gibi Süreyya da evden, işten, ülkeden; yerleşmeye kalktığı her yerden çıkarılır. Bizzat kendi varlığı sorundur ve işgalci, mukim sevmek bir yana misafir kabul etmez.

Bu Denizin Tuzu, "deniz"e dair her şeyin metafor olarak kullanıldığı bir kolaj gibidir. İçsel çalkanırlar dalgaların hırçınlığıyla, savrulular ne yapacağını kestirememekle hatta denizin kendisi bile özgürlük anlamıyla tek tek işlenir. Sonra simgeler şeridi gibi duvarlar, yıkıntılar, harabeler, kontrol noktaları, tel örgüler, aramalar, xraylar, askerler, kipalar, tanklar, helikopterler, tarihî binalar, metruk evler, kaktüsler, portakallar, Teodor Herzl heykeline kadar her şey birer birer temayüz eder. Uzun namlı silahlarla dolaşan sivil Yahudiler, Balata mülteci kampına saldırı haberleri, "israel is behind you" yazan tişört ve Zeytindağı'ndan şehri seyretmek... Şeria Nehri'nin batısı başta olmak üzere, Ramallah, Kudüs, Hayfa, Yafa, Devayime neşeyle gezilir. Ve yaşamın ritmi hâlâ Ümmü

Gülsüm, Marsel Halife, Asmahan şarkılarıyla yakalanır. Hemen herkesin bildiği üzere, işgalcilerin Filistin halkına karşı tasallutu, belli zaman dilimlerinde artış gösterir. Sair zamanda azalmaz ama söz konusu saldırgan tutumun tanımı ve ifşası yeterince yapılmadığından, mütemediyen işleyen zulüm çarkı, genele teşmil edilecek şekilde insanlığın dikkatini celbetmez. Hem de muhatapta, yani izleyici konumundaki dünya halklarında, kör alanları fark edip kadraja alınmayı tamamlayacak bir müktesebat yoktur. Bu durum işgal güçlerinin izlediği politika, enformasyon ve iletişimin sınırsız, sorunsuz kullanımına yorulabilir. Nitekim işgalci (ya

da yerleşimci), tüm haksızlığa, sınırsızlığa, kan dökücülüğe rağmen dünya kamuoyunca mağdur görünür. Zulmetmek de mağduru oynamak da onların vadedilmemiş ama yine de doğal sanılan hakkıdır! Şairin "*Haksızlık et, haksız olduğun anlaşılın / Yaşamak bir sanrı değilse öcalınmak gerektir*" (İsmet Özel, Erbain: Esenlik Bildirisi, Şule Yayınları, İstanbul 1997, s. 174) dizelerine müstenit, haksız olanın haksızlığı hiç anlaşılmadığı gibi görünen hâliyle yanına kâr kalır. Haksız; yerlileri yerinden sürmek, katletmek, hapsetmekle de geçmişte diasporada yaşamış olmanın öcünü aldığını sanır! Nihayet Filistin gerçeğine dair kanıtlar ne minvalde seyrederse sinemasının yansıttığına dair inanışlar da öyle şekillenir.

Orijinal İsmi

The Salt Of This Sea

Süre

109 dk.

Tür

Dram, Romantik

Yönetmen

Annemarie Jacir

Senarist

Annemarie Jacir

Yapımı

2008 - Belçika, Fransa, İspanya, İsviçre

HİKÂYELERİN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

■ Sema BAYAR

Hepimiz bir hikâyenin içine doğarız. Kendi hikâyemize bir parantez açmadan önce insanlığın büyük hikâyesinde soluk alıp veririz. Onunla göz göze gelir, çoğu zaman anlamlandırmakta zorlanır, orasını burasını çekiştirir, dış geçirmeye çalışır, boyumuzu aştığı anlarda da ürkeriz. İşte o zaman önümüze tam da dışımıza göre konan küçük lokmalardan tadarız. O küçük lokmalar, eğlendirmenin yanında anlamlandırma, açıklama, öğretme fonksiyonlarını barındırır. Yakın ya da uzak geçmişten atalarımızla insanlık ordusunun yitlik neferleriyle hikâyeler kanalıyla bağlantı kurar; topluma, kültüre, medeniyete mikro ölçekte de olsa ekleniriz. Zira medeniyetin bizatihi kendisi de uç uca eklenmiş hikâyeler dizisidir. Hikâyeler;

hayalleri masalların ucuna iliştiren, dertleri ninnilerin ritminde uyutan, manilerle deyişlerle kırgın gönülleri avutan annemizdir. Bizi hayata hazırlayan, çocukluk kaygılarımızı müşfik sesinde yatıştıran annemiz. İçimizdeki korkuyu da cesareti de sevgiyi yahut nefreti de bulup çıkardığımız aynalarımız.

İnsan doğduğu andan itibaren kendi hikâyesini arar. Annesinden dinlediklerinde, ninesinden bellediklerinde kendi öyküsünün izini sürer. Alasdair MacIntyre, öykülerin insan üzerindeki tesirini tersinden bir okumayla şöyle yorumlar: "...çocukları öykülerden mahrum ederseniz, konuşmalarında olduğu kadar eylemlerinde de kaygılı ve kekeme olacaklardır. Bu nedenle, kendimizinki de dâhil, bizlere, herhangi bir toplumun anlayışını

kazandırmanın, bu toplumun ilk dramatik kaynaklarını oluşturan öyküler stoku dışında başka bir yolu yoktur.”

Robert Fulford *Anlatının Gücü*'nde "Hikâyecilik tüm edebî sanatların anasıdır." der. Annemizin sesine kulak vererek insana, eşyaya, ölüme dair ilk bilgilerimizi ediniriz; heybesindeki masallarla dış dünyadaki karmaşayı zihnimize istiflemeyi öğreniriz. Fulford'un ifadesiyle "İletişim kurma yöntemlerimiz arasında, hikâyeye en rahat, en işlevsel ve belki de en tehlikeli olanıdır." Onun tehlikesi, doğrulanamaz ve bir miktar da güvenilmez olmasında gizlidir. Zira her anlatımda olaylar yeniden kurgulanır, eksiği gediği doldurulur, fazlalıkları atılır. Her annenin tarifi biriciktir. O bir demirci ustası gibi hikâyeyi kızgın ateşe yatırır ve örsüyle ona istediği formu verir. Böylelikle Aristoteles'in anlatı tanımına uygun olarak hikâyeye, aşinalığı ve bilinmezliği birlikte barındırır.

Anlatıcı, o büyük hikâyede bildik yollardan geçerken bilinmedik patikalara göz diker, sonra dilediği parçayı koparır, ona şekil verir ve önümüze sürer. Hazırlanan her lokma, önüne lokma konan çocuk kadar biriciktir. İnsanı çocukluğun kaosundan yetişkinliği kozmosuna

geçişinde destekleyen güç, tarihin ilk söylemlerinden biri olan hikâyeler ve masallardır. Türk halkbilimcisi Pertev Naili Boratav'ın dediği gibi: "Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki alet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren, kişiye kendi dilini konuşmayanlardan uzaklaştırıcı, onu konuşanlara yakınlaştırıcı duyguyu-ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yanı başında, ama herhalde onlardan daha geniş ölçüde - ilk aşıl原因an masaldır."

Türk edebiyatının mihenk taşlarından Ömer Seyfettin de kimi zaman annesinin kimi zaman evin emektarı Abil Ana'nın dizi dibinde hayata dair ilk bilgilerini masallarla hikâyelerle edinmiştir. Abil Ana'nın her gece anlattığı hikâyeleri kendi muhayyilesinde defalarca yeniden yazmış, biraz ürpertici ve çokça heyecan verici bu çocukluk anılarını "Ant" öyküsünde ölümsüzleştirmiştir. Ömer Seyfettin, Abil Ana'nın o öykülerinin baş aktörü ayıyla düşlerinde onulmaz bir mücadeleye girdiğini anlatır. Zorlukla mücadeleyi, yeri geldiğinde temkini elden bırakmamayı, yeri geldiğinde ise cesaret göstermeyi masalların diliyle kavramıştır. Ömer Seyfettin 4 Eylül 1918'de anı defterine şu notu düşecektir. "...Beş sene evvel

Hikâyeler;
hayalleri masalların
ucuna iliştiren, dertleri
ninnilerin ritminde uyutan,
manilerle deyişlerle kırgın gönülleri
avutan annemizdir. Bizi hayata
hazırlayan, çocukluk kaygılarımızı
müşfik sesinde yatıştıran annemiz.
İçimizdeki korkuyu da cesareti
de sevgiyi yahut nefreti de bulup
çıkardığımız aynalarımız.

annem öldü. Babam evlendi. (...) Tabii ocağımız dağıldı." O, artık ilk namaz öyküsünü yazdığı yeşil başörtülü, müşfik elleri duaya açılan masalını, bizi hayata hazırlayan annemizin/hikâyenin sesini yitirmiştir. Hayatında ne annesi vardır artık ne de Abil Ana. 1918 ve 1919, Ömer Seyfettin'in durmaksızın kalem oynattığı, bütün tutkularını yazıya bağladığı, hikâyeden hikâyeye koştugu yıllardı. Hatıralarını, ilk masalı annesini, onu imar ve inşa eden hikâyeleri, kendi dil ve üslubuyla yeniden yorumladıktan sonra bir başka annenin sesine kulak verir Ömer Seyfettin. Ömer Seyfettin'in o yıllarda kaleme aldığı halk hikâyelerinin membası, yakın arkadaşı Ali Canip'in annesiydi. Ali Canip, *Ömer Seyfettin* kitabında, bir gece Ömer Seyfettin'in, annesinden bir masal söylemesini rica ettiğini

anlatır: "Fatin bir eski Türk hanımı olan anam, ona bir masal söyledi ki, külliyyatının altıncı fasikülünde 'Kurumuş ağaçlar' ünvanıyla basılmıştır."

Hikâyeler bizi yaşama hazırlarken öğreticiliklerini yanında hayatın açtığı yaralara karşı da şifa kapılarını aralar. Kitaplar ruhumuzu sağaltır, her öykü her roman her masal okuruna bir katharsis imkânı sunar. İskenderiye Kütüphanesinin üzerinde şöyle yazdığı rivayet edilir: "Ruhu sağaltıcı mekânlar"

Nedir kitaplarda bizi çeken, ruhumuzu sağaltan? Cemil Meriç'in dediği gibi bir kaçış yeri midir kitaplar yoksa bizi hem inşa hem imar eden bir dünya mı? Yahut soruyu şöyle değiştirelim: Edebiyat bir terapi olabilir mi? Sanırım bu sorunun cevabı: "Neden olmasın?" Çünkü hikâyelerin hem öğretici hem de iyileştirici gücü vardır. Doğduğumuz andan itibaren hayatı, bu hayatın kendisinden öğreniriz. Fakat insan ömrü, hayatı bütün veçheleriyle tecrübe edecek kadar uzun değildir. Literatürümüze giren ve psikoloji ile edebiyatı sıkı bağlarla buluşturan "bibliyoterapi" de hikâyelerin öğretici ve iyileştirici gücüne vurgu yapar. Kitaplar bazen kaçış, bazen kendine gelme yerimizdir. Dünyanın acısından kitaplara sığınırken onlardan da bir şeyler öğreniriz.

Katharsis trajedinin izleyici üzerindeki etkisi, bir tür arınma, duygudaşlık kurma biçimidir. Bu bağlamda edebiyat hem yazarı hem de okur açısından çift yönlü bir katharsis gerçekleştirir. Yazmak çoğu edip için, dünyanın acısına karşı duruştur; bir var olma biçimidir, başkaldırıdır, itirazdır; tarihe, insanlık hâllerine düşülen nottur. Memnuniyetsizlik duyulan gidişata şerh düşmektir. Bu yönüyle edebî eserler bazen bir duyguya, bir yaraya, insanlığın toplumsal yahut bireysel travmalarına mercek tutar. Yazan kadar okuru da yüzleşmeye, düşünmeye davet eder.

Sait Faik, *Son Kuşlar* kitabında görüp de geçemediği bir olayı anlatır. Balıkçıların ağları temizlemesine yardım eden zayıf çelimsiz bir adamdan hakkı olan küçük bir dülger balığı dahi esirgenir. Olaya tanık olanlar arasında bir adam “Ayıptır, yahu!” dese de balıkçılardan hiçbiri o adama merhamet göstermez. İşte bu tanıklık Sait Faik’e “yazmasam deli olacaktım” sözünü söyler. Kalem kâğıt alır, çakısıyla kalemini yontar hatta oper kalemini. Çünkü dünyanın acısına kalemiyle cevap verecektir. “Haritada Bir Nokta” öyküsünü yazar. Bu, vicdanı huzursuz bir edibin eyleme geçmesi, kendi silahına sarılması, yuvasına sığınmasıdır. Yazar için bir arınma söz konusudur, okur da kurduğu duygudaşlıkla yazarın ve hakkı yenen öykü kişinin acısını paylaşır, satır aralarından kendine bir ders çıkarır.

Ömer Seyfettin masalının, annesinin sesine kulak verdiği gibi yaşadığı çağın ızdırplarına da bigâne kalamamış, tanıklıklarını edebiyatına katık etmiş bir isimdir. “Bomba”, “Primo Türk Çocuğu”, “Hürriyet Bayrakları” bu ana damardan beslenir. Onun Rıza Tevfik’ten esinlenerek yazdığı karakter Efruz Bey de bir tipoloji üzerinden topluma seslenmiştir. Ömer Seyfettin’in “Hürriyete Layık Bir Kahraman” öyküsünün başına koyduğu not, yarattığı karakterin hem hiç kimse hem de herkes olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir: “Sevgili Efruz! Hayatından şu birkaç levhayı yazarken ihtimal biraz mübalağacı göründüm. Ne yapayım? Bu benim mizacım... Bunun için kızma. Beni affet! Hem emin ol ki maksadım ne seni tahkir, ne de maskara etmek... Hakikati görüldüğü gibi, edebiyat yapmadan yazmak istedim. Muvaffak oldum mu? Bilmiyorum. Fakat okuyunca samimiyetimin derecesini herkesle beraber sen de anlayacaksın. Herkes seni -bizzat kendi kadar- tanır, Efruzcuğum, bugün hiç kimse sana yabancı değildir; çünkü sen ‘hepimiz’ değilsen bile ‘hepimizden bir parça’sın.” Ömer Seyfettin, okuruna Efruz Bey üzerinden bir yüzleşme teklif eder, sivri yanlarını törpülemesi gerektiğini hatırlatır. Çıkarıcı insanların düştüğü trajikomik duruma ışık tutar.

Katharsis ve ikili sağaltıma bir diğer örnek ise Kafka’nın bebeğidir. Kafka’nın

hastalığının oldukça ilerlediği zamanlardır. Kafka ve Dora temiz hava almak için sık sık Steglitz parkında gezintiye çıkarlar. Bu park gezintilerinin birinde ağlayan bir çocuğa rastlarlar. Gözleri boncuk boncuk yaş dolu küçük kız oyuncak bebeğini kaybettiğini söyler. Kafka bebeğin kaybolmadığını, onunla tanıştığını hatta mektuplaştıklarını söyler ve her gün o parka gelerek çocuğa bebeğinin dilinden mektuplar okur. Bebek kaybolmamış, dünyayı görmek, tanımak için bir seyahate çıkmıştır. Üç dört hafta boyunca her gün bebeğin dilinden küçük çocuğa macera dolu mektuplar yazar. Hastalıklı bedenini zorlayarak ciddiyet ve büyük bir iştihayla kaleme alır mektupları. Amacı küçük kızı kandırmak değil ona yeni bir gerçeklik vermektir. Küçük kız artık eskisi kadar bebeğini özlememekte, mektupların ona anlattığı hikâyelerde acısını dindirmektedir. Kafka ise ömrünün son demlerinde yine yuvasına, yazıya sığınmış, onun için bir var olma biçimi olan kaleme kâğıda sarılmıştır. Kafka ve çocuk el ele gerçek dünyanın acısından kurmacaya sığınır. Böylece ikili sağaltım “bibliyoterapi” gerçekleşmiş olur.

Edebî eserlerin hemen hemen her türünde bir katharsis gerçekleşebilir. Biri yazarı, öbürü okuru ilgilendirir. Birinde üretimle arınma söz konusudur. Diğerinde özdeşlik, duygudaşlık kurma yoluyla... Edebiyatın iyileştirici ve öğretici gücü işte tam olarak burada neşet eder.

ÇEVRE SORUNLARININ BAŞ AKTÖRÜ KAPİTALİZM

■ Şule TÜZÜN

Günümüz dünyası, kapitalizmin refah vaadi ile çevre krizleri arasında bir labirente dönmüş durumda. İnsanlık, artan refaha paralel olarak tüketim alışkanlıklarının değişmesiyle doğal kaynakların tükenmesi, iklim değişikliği, çevresel kirlilik ve ekosistemin zarar görmesi gibi çevresel tehditlerle karşı karşıya. Kapitalizm, daha fazla üretim ve tüketimi teşvik ederken aynı zamanda doğal kaynakların sömürülmesine ve çevresel zararlara yol açıyor. Tüketim kültürü, kaynakların hızla tükenmesine ve doğal denge bozulmasına sebep olurken karbon emisyonlarıyla mücadele çabaları kirlenmenin büyüklüğünün karşısında çok küçük kalıyor. Bu durum, ekonomik büyüme ile çevresel

sürdürülebilirlik arasında bir denge arayışına işaret ediyor. Kapitalizmin sınırsız büyüme hedefi ile çevre koruma ve sürdürülebilirlik arasındaki gerilim günümüzde önemli bir tartışma konusu hâline geldi.

Kapitalist düzenin sürekli büyüme arzusu, doğal kaynakların aşırı kullanımına yol açıyor. Endüstriyel üretimin artması, fosil yakıtların yoğun kullanımı ve artan atık üretimi, ekosistemlere ciddi zararlar

veriyor. Orman tahribatı, su kaynaklarının kirlenmesi, biyoçeşitlilik kaybı ve plastik gibi atıkların doğaya salınması bu durumun en başta gelen unsurları arasında yer alıyor. Genellikle kısa vadeli kâr odaklı olan kapitalizm, uzun vadeli çevresel zararları göz ardı ediyor. Şirketlerin kârlarını artırmak için çevresel maliyetleri azaltma eğilimi, düşük çevresel standartlara, doğal kaynakların aşırı kullanımına ve atık yönetimindeki sorunlara sebep oluyor.

Çevre sorunlarının temel kaynaklarına dair temelde iki yaklaşım bulunmakta. Bunlardan biri Marksist yaklaşım. Marksist bakış açısına göre çevre sorunlarının kaynağı, sadece kâr hırsı ve sınırsız büyümeye odaklanan kapitalist düzendir.

Doğa, insanın sadece kâr elde etmek için kullanılmaya başlandığı 17. yüzyıldan bu yana sürekli bir tahribata uğramış durumda. Tabiatın sınırlı kaynaklarıyla evrende şatafatlı yaşamı arzulayan insan, hem kendi fitratından uzaklaşarak âdeta kimlik arayışına girdi hem de üzerinde yaşadığı somut dünya kaynakların aşırı kullanımı nedeniyle error vermeye başladı. Yine, Bacon'ın doğayı insanın gücünü sergileyeceği bir hâkimiyet alanı olarak göstermesi, 17. yüzyıl insanının doğaya olan manevi bakışını değişime uğrattı. Bu mekanik sistem tarzındaki evren anlayışı -başka bir deyişle maddede hiçbir hayat olmadığı anlayışı- tabiatın sömürülmesi için bilimsel bir dayanak ortaya koydu. Bu süreçte bilimsel gelişmeler, insanın doğaya egemenlik kurma arzusunu artırdı. Ancak insanlık, bu mekanik evren anlayışının, çevre sorunlarına dair önemli bir eksiklik ve ihmalkârlığı da beraberinde getirdiği gerçeğini iskaladı.

Kısaca gerçekte çevre sorunlarının temelinde kapitalist sistemin varlığı göze çarpıyor. Bu konuyu dert edinen bilim insanlarının temel görüşü, insan ve tabiat arasındaki bütünsel dengeyi korumanın önemine işaret ediyor. Ancak, kendini sadece kazanca odaklayan kapitalist büyük şirketler, doğayı tahrip ederek ve kaynakları tüketerek ürün elde etme haklarını, arkalarına aldıkları kapitalizmin kuklacısı olan medya gücüyle daha çok

savunmaya devam ediyor. Bu sürdürülemez ve artık önüne geçilemez gibi duran anlayış, suni ihtiyaçlar yaratarak insanların taleplerini yönlendiriyor, gelecek nesillerin yaşam haklarını tehlikeye atıyor.

Günümüzdeki yaşanan bu paradoks, çevresel sürdürülebilirliğin kapitalizmle olan çatışmasında yatıyor. Kapitalizm, sürekli büyümeyi ve kâr hırsını teşvik ederken çevre koruma ve sürdürülebilirlik arasında dengeyi bulma çabası, insanlığın önünde duran en büyük zorluklardan biri hâline geldi. Ancak, bu zorluklarla baş etmenin yolu, sadece sistemi suçlamak ya da sorumluluğu tek bir kesime atmak değil, toplumsal farkındalık ve iş birliği ile mümkün olabilir.

Yalnızca kapitalizmi ya da belirli bir kesimi suçlamak, çözüm getirmez. Çevre sorunlarına karşı mücadelede toplumsal bir bilinçlenmeye, sürdürülebilirlik konusunda farkındalık oluşturmaya çalışmak, politika ve endüstriyel uygulamalarda değişikliklere gitmek gerekiyor. İnsanlık, çevresel tehditlerle mücadelede ortak bir sorumluluğa sahip. Bu, sadece bireysel değil, aynı zamanda kurumsal ve küresel bir çaba gerektiriyor. Neticede bireysel çabalar toplumsal çabalar hâline dönüşebiliyor.

Kapitalizmin getirdiği tüketim kültürüne meydan okuyarak, kaynakları daha sürdürülebilir ve bilinçli bir şekilde kullanmak, çevre

konusunda atılacak önemli adımlardan biri. Özellikle çevresel sorunların belki de en büyük paya sahip olan büyük şirketlerin, kâr elde etme hırsından önce çevresel sorumluluklarını benimsemelerinin, doğal kaynakların korunmasına ve gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakılmasına büyük oranda yardımcı olacağı aşikâr.

Bu zorlu süreçte, çevresel etkilerin azaltılması için teknoloji ve inovasyon da büyük bir öneme sahip. Sürdürülebilir enerji kaynakları, geri dönüşüm sistemleri, atık yönetimi gibi alanlarda yapılan çalışmalar çevre kirliliği noktasında olumlu adımlar atılmasına yardımcı oluyor. Hızlı çözüm odaklı bu ilerlemeler ve insanların bu gelişmelere kolay adapte olabilmesi bireysel anlamda en çok üzerinde durmamız gereken konulardan biri. Fakat bu adımların yoğun çevre kirliliği karşısında etkili olabilmesi için küresel ölçekte ve kalıcı bir şekilde uygulanması gerekiyor.

Özetle, kapitalizmin doğal kaynakların tükenmesine ve çevresel sorunlara yol açtığı gerçeği ile çevresel sürdürülebilirlik arasındaki dengeyi bulmak insanlığın ortak sorunudur. Bu dengeyi sağlamak için bireysel çabaların yanı sıra, kurumsal ve küresel düzeyde iş birliği ve politikaların hayata geçirilmesi gerekiyor. Bu şekilde, gelecek nesillere daha yaşanabilir bir dünya bırakmak mümkün olabilir.

Lambalı Radyo

■ Seher MERİÇ

Neden eski mobilyalı radyoları severiz hiç düşündünüz mü? Belki de bu sorunun ilk aklımıza gelen cevabı “Radyolar bizi düne, çocukluğumuza götürdüğü için.” olabilir. Madem öyle, sizlerle geçmişe kısa bir yolculuk yapalım mı? Şöyle elinizi ısıtan bir bardak çay ya da kahve size bu yolculukta eşlik ederse, hem elinizin hem de yüreğinizin sınımsız olacağına eminim.

Çocukken en mutlu olduğum zamanlar hafta sonları dedemin bahçesine gittiğim anlardı. Yemyeşil ağaçların gölgesinde tavukların peşinde koşmak, dedemle beraber ağaçları ve çiçekleri tanımak, bahçeden nane ve maydanoz toplamak dünyayı yeni yeni öğrendiğimiz bu çocukluk yaşında bulunmaz bir nimetti. Bütün gün koşturup yorulduktan sonra akşam ezanıyla eve gelirdik. Dedemlerde kaldığımızda akşam yemeği denildiğinde hâlâ aklıma anneannemin

kokusu bütün konağı saran tereyağlı pilavı gelir. Üç katlı bir konaktı dedemin evi. Yengeler, dayılar, kuzenler hep birlikte yemek yenirdi. Tam bir cümbüş. Hatıralarımın en güzel mekânıdır bu konak. Akşam iyice ilerledikten sonra herkes kendi odasına çekilirdi. Ben hep salondaki koltukta uyumayı severdim. Çünkü orada o kocaman radyo vardı.

Sabah uyanıp gözlerimi hafiften araladığımda dedemin her zamanki gibi erkenden kalktığını görürdüm. Sırtında gri yeleş, ayağında hafiften sürüklediği siyah deri terlikleri ile salonun baş köşesinde duran lambalı radyonun önüne gelir, radyonun kocaman yuvarlak düğmesinin sağa doğru bükürdü. O zaman çıkan ses her daim aklımdadır: Tok bir “tıkır” sesi. Düğmeyi açtıktan sonra yine geldiği gibi yavaş yavaş balkondaki sardunyelerini görmeye giderdi. Ama benim gözüm hep lambalı

radyodaydı. Artık öğrenmiştim. Radyonun hemen önünde açma düğmesinin simetrik olarak tam karşısında bir lamba vardı. Radyoda konuşan insanların sesinin gelmesi için bu lambanın renginin koyulaşması yani dedemin söylediğine göre ısınması gerekiyordu. Ses, önce derin bir kuyudan çıkar gibi biraz boğuk ve karmaşık olarak gelir, sonra yavaş yavaş netleşirdi. Ama dedem her hâlükârda yine radyonun yanına gelir ve kanal ayarı yaptığı düğmeyi hafifçe sağa sola oynatırdı. Benim için bu kanal düğmesi vizesiz, biletsiz dünyada yapılan bir yolculuktu. Radyonun hemen önünde ışıklı alanda hareket eden bu çizgi her kıpırdanışında anlamadığım dillerde konuşan insan seslerini bizim evimize getiriyordu. Ne büyük heyecan.

Radyo salonun tam ortasında herkesin topluca dinleyebileceği büyük bir komodinin -daha sonraları bunun bir plakçalar

olduğunu öğrenmiştim-
üzerinde dururdu. Anneannem
ara sıra gelir radyonun
üzerindeki ketenden yapılmış
etrafi dantelle süslenmiş örtüyü
düzeltirdi. Biz küçük çocukların
ulaşabileceği bir yerde değildi.
O vakitler dedemler daha
televizyon almamışlardı o
yüzden çok kıymetliydi.

Belki bütün bu hissettiklerimden
dolayı her zaman radyoyu
ve radyo programlarını hep
dinledim ve takip ettim. Hafta
sonları öğle olmadan başlayan
radyo tiyatrolarını annem ve
kardeşlerimle beraber büyük bir
heyecanla dinlerdik. Okuldan
döndüğümde “Çocuk Saati”ni
hiç kaçırmazdım. Hafta sonları
hariç her gün yayımlanan
“Arkası Yarın” programı,
çarşamba akşamları saat
dokuz gibi polise ve macera
konulu radyo tiyatroları benim
en çok sevdiğimimdi. Bir de
“Şimdiki Aklım Olsaydı” diye
bir program vardı. Bazen bizim
evimizde bazen ise komşu
bir teyzenin evinde bütün
hanımlar oturur, bu programı
dinlerlerdi. Program bittikten
sonra, ellerinde ince belli
cam bardaklarıyla bir yandan
çaylarını yudumlarlarken bir
yandan da heyecanla dinledikleri
programın kritiğini yaparlardı.

Aradan yıllar geçse de benim
radyoya olan sevdam bitmedi.
Hatta daha da arttı diyebilirim.
Üniversite yıllarımda da
yanımdan hiç ayırmadığım,
avucum kadar bir radyom
vardı. Hatta çalışma hayatına
başladığımda anneme hediye
olarak minik sevimli bir radyo
almıştım.

Eminim yaşları biraz bana
yakın olanların benim gibi
hatıraları vardır. Bugün
dedemin o lambalı radyosu
benim evimin yine en güzel
yerinde. Lambası bozulduğu
için çalışmıyor ama ben çalışan
bir başka radyo satın aldım.
Bugünlerde böyle eşyalara retro
yada nostaljik diyorlar. Ama
benim için radyo, mükemmel
bir halk üniversitesiydi. Bazen
bir okuldu, icabında bir milleti
başına toplayabilecek bir
toplantı mekânıydı.

Neden hâlâ radyo dinliyorum ya
da neden hâlâ radyo bu kadar
revaçta diye düşünebilirsiniz.
Çünkü radyo hayal gücümüzü
çalıştırıyor. Düşünmemizi
sağlıyor. Televizyon bize
ne seyredeceğinizden ne
düşüneceğiniz kadar hepsini
hap olarak veriyor. Ama radyo
öyle mi? Radyo, romandan
uyarlanmış bir filmi seyretmek
yerine kitabın aslını okumak
gibidir. Biz sadece sesi duyarız.
Geri kalanı bizim hayal
gücümüze kalmıştır. Mekânlar,
kostümler, hava durumu,

duygular, karakterler... Hepsini
gözümüzde biz canlandırırız. Ve
bu dünyanın içinde hissederiz
kendimizi. İlk çıktığında içinde
acaba küçük insanlar var mı diye
düşünülen radyo, aslında büyük
bir özgürlüktür.

Neden eski mobilyalı radyoları
severiz hiç düşündünüz mü?
Belki de bu sorunun ilk aklımıza
gelen cevabı ‘radyolar bizi düne,
çocukluğumuza götürdüğü için’
olabilir. Madem öyle, sizlerle
geçmişe kısa bir yolculuk
yapalım mı?

Şöyle elinizi ısıtan bir bardak çay
ya da kahve size bu yolculukta
eşlik ederse, hem elinizin
hem de yüreğinizin sınırsız
olacağına eminim.

Çocukken en mutlu olduğum
zamanlar hafta sonları dedemin
bahçesine gitmekti. Yemyeşil
ağaçların gölgesinde tavukların
peşinde koşmak, dedemle
beraber ağaçları ve çiçekleri
tanımak, bahçeden nane ve
maydanoz toplamak dünyayı
yeni yeni öğrendiğimiz bu
çocukluk.

SAĞLIKLI BESLENİYOR MUYUZ?

■ **Merve Bilge ATALAY**
Diyetisyen

Her gün mutlaka bir şeyler yiyip içtiğimizi düşündüğümüzde hepimiz bir şekilde az-çok-fazla ya da eksik besleniyoruz. Ve bunu pek de farkında olmadan yapıyoruz. Peki ama "Beslenme" ne demektir?

Tanım olarak beslenme; sağlığı korumak, geliştirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek için vücudun gereksinimi olan besin öğelerini yeterli miktarlarda ve uygun zamanlarda almak için bilinçli yapılması gereken bir davranıştır. Tanım, çok açık ve her şeyin özeti niteliğindedir. Fakat bizim her gün yaptığımız beslenme bu tanımın ne kadarına uyum sağlıyor, bunu gözden geçiresek, günlük yaşantımızı farkındalıklı bir şekilde ele alsak, sağlığımızı korumak ve geliştirmek

için neler yediğimizi sorsak kendimize nasıl olur? Ve aynı zamanda yaşam kalitemizi iyileştirmek için neler yiyoruz? Peki ne kadar, ne zaman yiyoruz? Bilinçli mi yiyoruz, bilinçsiz mi? Geçıştirmek için mi yiyoruz? Zevk aldığımız için doyduğumuz hâlde fazlasını mı yiyoruz? Yoksa gün boyu açlığımızı, yani aslında günlük enerjimizi, iyi olma halimizi-yaşam kalitemizi hiç önemsemeden aç kalıp akşam ani ve hiç doymayacak gibi mi yiyoruz? Beslenmenin en önemli noktası bunun farkında olmaktır. Aslında her şeyde farkındalık önemlidir. Farkındalığınız yemekte olmazsa ne yediğimizi bilmezsiniz. Bu yüzden ayakta yediğimiz yemekler, koştururken ağızımıza attığımız simitler bizi pek de tok tutmaz.

Bazen ayrıntılarda kayboluruz. Yemekten önce su içmememiz gerektiğini bir yerlerden duymuşuzdur. Bu belki bir alışkanlıktır ama bu bizim günlük almamız gereken su miktarını önemli ölçüde azaltıyordur. Ve günlük su içme rutini oluşturmadan sonra yapılacak kısmı yapmaya başladığımızda günlük almamız gereken suyu da içememiş oluyoruz. Bu yüzden beslenme konusunda hepimiz çok fazla ama bazen de gerekli olmayan bilgilerle yüklüüz. İsterim ki bu ve bundan sonraki yazılardan sonra kolaylıkla başlayabileceğiniz, rahat ilerleyebileceğiniz düzenlerle hayatınızı tanımdaki gibi kaliteli hâle getirebilelim.

Beslenmeye en başından başladığımızda aklımıza ilk gelecek nokta karbonhidrat grubudur. Bu grup, bize en kolay enerji sağlayan, yani vücudun ilk etapta kullandığı yakıttır. Peki, karbonhidratlar nelerdir? Aslında hayatımızda yediğimiz çoğu şeyde karbonhidrat vardır. Örnek verecek olursak: tüm unlar ve bundan elde edilen ürünler, beyaz ekmek, tam buğday ekmeği, çavdar, arpa, yulaf ezmesi, patates, pirinç, bulgur, meyveler, sebzeler, kurubaklagillerin

ve kuruyemişlerin içinde de karbonhidrat bulunur. Süt ve süt ürünlerinde de karbonhidrat vardır. Ama biz karbonhidatlara örnek verirken her zaman ilk sırayı tahıllara veririz çünkü içeriğinde en çok karbonhidrat olan grup onlardır. Ve pek tabii meyveler, bal, şeker. Karbonhidratlar enerji olarak beyin tarafından kullanılır. Vücut için olmazsa olmazdır. Fakat her şeyde olduğu gibi azı karar, çoğu da, çok zarardır. Neden mi? Fazla karbonhidrat vücutta yağ olarak depolanır. Yıllarca en çok yağ grubundan korkuldu ve yağlardan sakınıldı ama esas kiloyu karbonhidratlardan aldığımız ve pek çok hastalığın temel taşının fazla karbonhidrat alımına bağlı olduğu ortaya çıktı. Eski zamanlarda böyle problemler yoktu çünkü insanların ekmeğe ulaşımı oldukça zordu. Onu kazanabilmek için zaten fazlaca enerji harcıyorlardı. Herkes egzersiz yapmadan, yapmaya da ihtiyaç duymadan sağlıklı kiloda kalabiliyordu. Fakat şu anda, karbonhidratlara kolay ulaşım, masa başı işler veya çoğu işimizi oturarak halletmemizden kaynaklı, yanlış ve fazla karbonhidrat tüketimine bağlı dünyada ve Türkiye’de obeziteyi ciddi bir sorun olarak karşımıza

çıkarıyor. Bu yüzden enerji olarak bizim için çok önemli olan bu grubu yeterli ve doğru kullanmamız çok önemli.

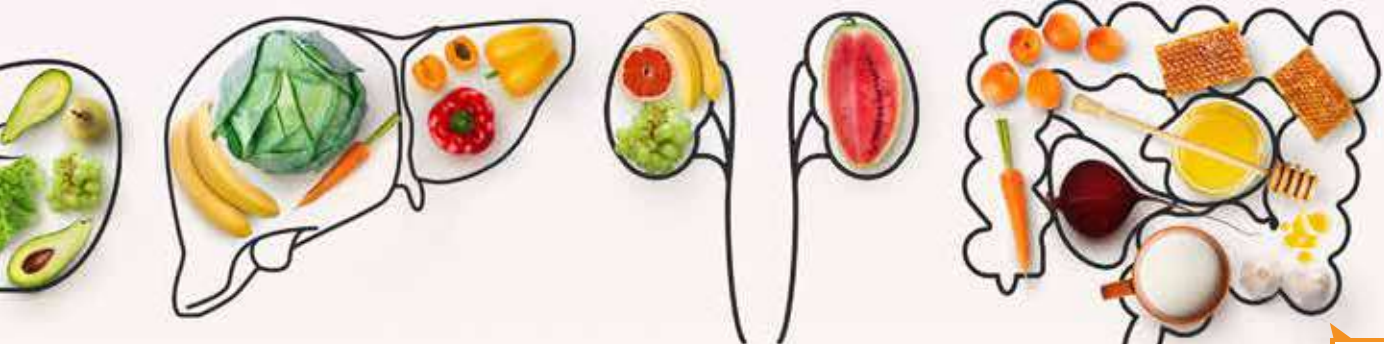
Örneğin, vücudumuzun rafine şekerlere ihtiyacı yoktur. Bir çikolatayı, kurabiyeyi ya da keki besin değerine ihtiyacımız olduğu için değil, sevdiğimiz için yeriz. İhtiyacımız yoktur cümlesi hiç yememeliyiz anlamına gelmez. Tabii ki yemeliyiz fakat sabah poğaça, öğle pilav, akşam bolca ekmekek yemek yanlıştır. Porsiyonlara dikkat etmemiz gerekir.

Özellikle sabah kahvaltısını her gün poğaça, simit, tost ile yapmak, sabah yeni uyanan metabolizmaya yapılan büyük bir yanlıştır. Peki, kahvaltıda ne yemeliyiz? İşte burada devreye hayati önem taşıyan diğer bir önemli grup olan proteinler giriyor.

Proteinler, bizim vücudumuzun yapı taşlarıdır. Süt, yoğurt, peynir, yumurta, et, tavuk, balık, kuru baklagiller önemli protein kaynaklarıdır. Proteinler, hem uzun süre tok kalmamızı sağlar, hem de içerdikleri değerli vitamin ve minerallerle vücudumuzun sağlıklı, zinde ve iyi kalmasını sağlarlar. Vücudumuzun küçük yapı taşları olan hücrelerin büyümesinde ve gelişmesinde rolü vardır. Büyüme çağındaki

çocukların yeterli karbonhidrat alamaması durumunda proteinler enerji için kullanılır, büyüme ve gelişim zarar görür. Bu yüzden bir besin öğesinin diğerinden daha üstün bir tarafı yoktur, hepsi birlikte ve doğru alındığında vücut için çok değerli ve önemlidir. Yumurta, anne sütünden sonra biyoyararlanılabilirliği (vücutta kullanılabilirliği) en yüksek proteindir. Bu sebeple kahvaltılarda düzenli şekilde yumurtanın kullanılması önemlidir. Et, tavuk, balık, kurubaklagiller de dönüşümlü olarak haftanın belirli günlerinde kullanılırsa vücut için yeterli protein alımı sağlanır. Tabii ki haftanın bazı günlerinde menümüze sağlık ve şifa deposu, pişmiş ve taze sebzeleri katmayı da ihmal etmemeliyiz.

Vücudumuz için çok önemli iki gruptur karbonhidratlar ve proteinler. Ama yeterli mi? Tabii ki değil. Doğru bir beslenme için yağlar da en az bu iki grup kadar önemli. Ve tabii ki bu grupların içerdiği vitamin ve mineraller. Bir sabah bile yoldan geçerken aldığımız bir poğaça yerine 1-2 yumurta, biraz yeşillik, biraz zeytin ve peynir yemeyi deneyebiliriz. Belki de günümüzü çok daha verimli geçiririz.

DOĞU'NUN KURTARICI FİĞÜRÜ SELAHADDİN EYYUBİ VE KUDÜS ALGISI

■ Doç. Dr. Derya COŞKUN

Kudüs işgal altındayken ben nasıl gülebiliyim ki...

(Selahaddin Eyyubi)

Me Mehmet Akif Ersoy'un, şiirinde "Şarkın En Sevgili Sultanı" olarak yücelttiği Selahaddin Eyyubi, Haçlıları ve Haçlı zihniyetini anlamak adına önemli

bir isimdir. Kim olduğu, nerede doğduğu nasıl bir zekâ ve merhamete sahip olduğuyla ilgili fazlasıyla bilgilendirici olan kaynaklar, ona duyulan hayranlıktan da bahsetmektedirler. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet adına farklı anlamlar ifade eden Kudüs'ü haçlı

zulmünden kurtarmış olması da tarihsel süreçte onu farklı bir konuma yerleştirmektedir. Sahip olduğu dinî kimlikler dolayısıyla barışın ve kardeşliğin sembolü olması gereken Kudüs, tarih boyunca hak ettiği sükûneti ve barışı görememiş âdeta kan ve gözyaşının temsili bir mekân

haline gelmiştir. Kudüs'te görünürde her ne kadar din odaklı mücadeleler dikkat çekse de asıl mesele siyasi güçlerin var olma savaşıdır. Siyasi teşekküller tarafından yıkılıp yıkılan, işkence ve zulümlere şahit olan Kudüs, dönemin güçlü hükümdarlarından Selahaddin Eyyubi tarafından Latin Krallığının elinden alınarak İslam topraklarına katılmıştır. Selahaddin Eyyubi ile özgürlüğüne kavuşan Kudüs'ün bu rahatlama süreci uzun sürmemiş, dönemin siyasi güçleri tarafından tekrar ele geçirilerek istikrarsız bir sürece dâhil edilmiştir.

Selahaddin Eyyubi'nin Kudüs'ü Kurtarma Ülküsü

Selahaddin Eyyubi, siyasi hayatı boyunca Kudüs'ü haçlılardan temizlemeyi hedeflemiş ve bu ülküsünü arkadaşı Kara Sungur'a şu sözlerle anlatmıştır: "Bak Kara Sungur, Biz Kudüs gibi bir yârin hasretiyle yanan âşiklarız. Ona kavuşuncaya kadar bize rahat yoktur. Hatta ona kavuşmak bir zorluk ise onu elde tutmak başka bir zorluktur. Ama aşk ehli bunlara bakmaz, nazlı Kudüs şimdi ne hâldedir; hiç onun güzel yüzünü görüp ona bakabildik mi?"

Kudüs'ün Selahaddin Eyyubi tarafından ele geçirilme sürecine bakıldığında oldukça meşakkatli bir yol karşımıza çıkmaktadır. Kudüs'e giden bu yolun ilk basamağı Hittîn Savaşı oluşturmaktadır. Hittîn Savaşı Haçlıların ağır bir hezimete uğramasıyla

sonuçlanınca Haçlı gücü büyük ölçüde kırılmış, bir de buna Kudüs Krallığında meydana gelen olağan dışı gelişmeler eklenince Selahaddin Eyyubi'nin beklediği uygun ortam oluşmuştu. Hittîn Savaşı sonrası birçok şehir ve kaleyi ele geçiren Selahaddin Eyyubi'nin hedefi artık Kudüs'tü. Kudüs Kralı IV. Baudouin'in 4 Nisan 1185 tarihinde ölmesiyle yerine henüz çocuk yaşta olan yeğeni V. Baudouin'in geçmesi Kudüs için kısa vadede bir otorite boşluğuna neden oldu. Siyasi boşluk, idari kaos da beraberinde getirince Selahaddin Eyyubi'nin aradığı ortam böylelikle oluşmuş oldu. Kudüs Krallığı bünyesindeki kuvvetler, daha önceki mücadelelerde yorgun düştüğünden Haçlı güçleri iyice zayıflamıştı. Kudüs nüfusundaki orantısız artış, şehrin mülteci barınağı hâline gelmesine neden olmuş, bu durum Haçlılar aleyhine gelişen başka bir durum olarak kendini göstermiştir. Selahaddin Eyyubi'nin öncelikli amacı, Kudüs'ün daha fazla zarar görmemesi için barışçıl yollarla ele geçirilmesi şeklindeydi. Bu amaç doğrultusunda da Haçlı heyeti ile Askalân'da görüşmüş fakat tüm çabalarına rağmen Hristiyanlar, şehri teslim etmeye yanaşmamışlardı. Selahaddin Eyyubi uygun ortam oluşur oluşmaz harekete geçmesi gerektiğinin artık farkındaydı. Mısır'dan bir donanma getirterek hazırlıklara başladı, Frankların

da yolunu keserek onları saf dışı bıraktı.

Kudüs'ün fethi sırasında Selahaddin Eyyubi'nin karşı karşıya geldiği kişilerden biri de Balian b. Barzan'dı. Hittîn Savaşı sonrasında Sûr'da mülteci olarak kalan ve Hristiyan halk tarafından oldukça sevilen bir kişi olarak bilinen Balian, Kudüs'ün fethi öncesi halkı için kaygılanmaya başlamış, Selahaddin Eyyubi tarafından özel bir izin almak suretiyle Sûr'dan ayrılarak Kudüs'e gitmek istemişti. Merhametli bir yapıya sahip olan Selahaddin Eyyubi, Balian'ın bu isteğini geri çevirememiş ve özel şartlar çerçevesinde kısa süreliğine onun Kudüs'e gitmesine izin vermişti. Selahaddin Eyyubi, tamamen iyi niyeti ve merhameti dolayısıyla bu izni vermişti. Fakat Balian bu iyi niyeti suistimal etmiş, Kudüs'e gittikten sonra halkın çaresizliğini öne sürerek Selahaddin Eyyubi'ye vermiş olduğu sözü tutmayacağını bir mektup vasıtasıyla bildirmişti. Buna rağmen bile Selahaddin Eyyubi, onun bu davranışını anlayışla karşılamıştı. Düşmanına dahi merhametini esirgemeyen ve kendisine karşı savaşaacağını bile bile ona anlayış gösteren Selahaddin Eyyubi gibi bir liderin insani yaklaşımları takdire şayandır.

Balian, Kudüs'e geldikten kısa bir süre sonra halkı için hazırlıklara başladı. Savaş konusunda yetenekli kişileri seçerek onları şövalye ilan eden Balian, Haçlı ordusuna taze kan bulmaya çalıştı. Zira

Balian, bunun bir ölüm kalım savaşı olduğunun fazlasıyla farkındaydı. Haçlıların 1098 yılında yapmış oldukları katliam sonucunda Selahaddin Eyyubi'nin Müslümanların intikamını almaya ant içtiğini bildiğinden bu mücadelenin ne gibi ağır sonuçlar getireceğini de tahmin etmekteydi. Yapılacak savaş için maddi arayış içine giren Balian, Mezar Kilisesi'nin üzerindeki gümüşleri söktürerek savaş hazırlığında harcanmak üzere hazır hâle getirtti. Balian, Patrik Héraclius'un da kendisine eşlik etmesiyle artık mücadelenin tek komutanı durumundaydı.

İslam Topraklarına Katılma Sürecinde Kudüs

Kudüs'ün idaresi Balian ve Patrik Héraclius elinde bulunuyordu. Selahaddin'in Kudüs'e yaklaştığı sırada öncü birliklerinden ayrılan Emir Cemaleddin, Haçlıların baskını neticesinde şehit düşmüş; bu olay, Selahaddin Eyyubi'nin hızlı bir şekilde harekete geçmesine neden olmuştu. Artık büyük gün gelmiş Selahaddin 20 Eylül 1187 tarihinde askerî karargâhları belirlemişti. Oldukça korunaklı surlara sahip olan şehrin kuzeyine mancınıklar yerleştirildikten sonra savaş başladı. Savaş başladığı sırada savunmada kalan Haçlılar, bu stratejiden olumsuz yönde etkilenince ordu içinde çözümler meydana geldi. Selahaddin'in ordusu karşısında aciz kaldıklarını kabul etmek zorunda kalan Balian, Selahaddin

Eyyubi ile görüşerek aman diledi. Selahaddin Eyyubi, Müslümanlara daha önce yapılan kıyımı hatırlatarak aman vermeyeceğini, Müslümanların kanının her bir damlası için hesap soracağını bildirdi. Bu sözler üzerine dehşete kapılan Balian son çare olarak Selahaddin Eyyubi'ye şu cümleleri söyledi:

“Ey Sultan! İyi bil ki, biz bu şehirde Tanrı'dan başkasının bilemeyeceği kadar büyük bir kalabalığa sahibiz. Bu topluluk aman almak umuduyla savaşa ara verdi. Sen diğer şehirlerin halkına aman verdiğin gibi onlara da aman verirsin zannettiler. Onlar yaşamak istiyorlar, ölmek istemiyorlar fakat ölümden başka çare olmadığını görürsek Tanrı'ya yemin ederiz ki çocuklarımızı ve kadınlarımızı öldürüp mallarımızı ve eşyalarımızı ateşe veririz. Size bu mallardan istifade ettirmeyiz. Ne bir erkeği ne de bir kadını esir alamazsınız. Kubbettü's Sahra'yı, Mescid-i Aksa'yı tahrip eder daha sonra esir Müslümanları öldürürüz. Bunların sayısı beş bindir. Sonrada size karşı saldırıya geçer, canını ve kanını müdafaa etmek isteyen insanlar gibi savaşıyoruz. O zaman öldürülenlerin sayısı kadar adam öldürmedikçe ölmeyiz. Ya şerefimizle ölür ya da şerefli şekilde muzaffer oluruz.”

Bu sözlerin içeriğine bakıldığında Haçlı ordusunun bu mücadeleyi kaybettiği ve aciz durumda olduğu ortadadır. Savaş sırasında gerek Selahaddin Eyyubi gerekse

Balian'ın orduları ağır zayıat vermişlerdi. Selahaddin'in askerleri şehrin ana surlarına dayanarak surlardan içeri girmeyi başarmışlardı. Bu nedenle Selahaddin Eyyubi, Balian'a dönerek kararlı bir şekilde; “Sancaktarlarım ve askerlerim içeriye girdikten sonra bana ne diye şehri teslim etmeyi ve sulh yapmayı teklif ediyorsunuz? Çok geç. Görüyorsunuz ki şehir artık benim.” ifadelerini kullandı. Sonrasında da Müslümanların surlardan atıldığını görünce savaşın seyrini değiştiğini fark ederek Balian'ın ertesi gün yanına gelmesini söyledi. Balian ertesi gün Selahaddin Eyyubi'nin yanına gelerek Kudüs'teki Hristiyanların canlarının bağışlanması karşılığında şehri ona teslim edeceğini bildirdi. Şehrin tam teslimiyeti anlamını taşıyan bu görüşme sonrasında Selahaddin Eyyubi, onun bu teklifini erkeklerden on dinar, cinsiyet fark etmeksizin çocuklardan ikişer dinar, kadınlardan da beşer dinar alınmak suretiyle bu meblağın kırk gün içinde verilmesi şartıyla kabul etti. Selahaddin Eyyubi, insani kimliğini bir kez daha ön plana çıkarmak suretiyle belirlenen parayı ödeyemeyecek durumda olan yaklaşık yedi bin kişinin otuz bin dinar ödemesi karşılığında serbest bırakılmasına karar verdi. 2 Ekim 1187 tarihinde şehir, Selahaddin Eyyubi'ye teslim edildi.

Yaklaşık yüzyıl boyunca Hristiyan güçler tarafından

zulüm ve adaletsizlik ekseninde idare edilmeye çalışılan Kudüs, artık refah bir döneme girmişti. Selahaddin Eyyubi'nin iyi bir strateji izleyerek Ortodoks Hristiyanlarıyla iş birliği yapması, başarıyı kaçınılmaz hâle getirmişti. Cuma günü şehre giren Selahaddin Eyyubi ve Müslümanlar, Kubbetü's-Sahra'nın üzerindeki altın yaldızlı haçı sökmüşler ve akabinde sevinç çılgınlıkları atarak bu başarıyı kutlamışlardı. Sadece Müslümanların değil Hristiyan halkın da çılgınlıkları şehri yerinden oynatmıştı. Tek fark, onların çılgınlıklarında üzüntü ve serzenişin olmasıydı.

Kurtuluş fidyelerini veren Hristiyanlar, güvenlik tedbirleri altında şehirden çıkarıldılar. Selahaddin Eyyubi onların şehirden çıkartılması sırasında gereken tüm tedbirleri almış, can ve mal güvenliklerini sağlamıştı. Dul ve yetimlere hazineden hediyeler verilmesi üzerine çeşitli suistimaller meydana gelmiş, bu duruma kayıtsız kalmayan Selahaddin Eyyubi, durumdan sorumlu olan kişileri en ağır şekilde cezalandırmıştı. Patrik ise sadece on dinar ödeyerek sahip olduğu altın, gümüş ve arabalar dolusu servetiyle Kudüs'ten ayrılmıştı. Selahaddin'in bu insanca davranışı, Kudüs'ü zapt eden Haçlıların vahşetiyle tam bir tezat teşkil etmektedir.

Templier, Hospitalier ve Balian idaresinde olmak üzere üç grup hâlinde yola çıkan Haçlılardan ayrı olarak Ortodoks ve

Yakubîler, cizye ödemeleri mukabilinde Kudüs'te kalmışlardı. Miraç Kandili'ne denk düşen 2 Ekim 1187 Cuma günü Selahaddin Kudüs'e girdi. Haçlıların seksen sekiz yıl önce kana buladıkları şehirde hiçbir taşkınlık yapılmamasına dikkat edildi. Hristiyanlara ait kutsal yerlerin idaresi, Ortodoks kilisesine teslim edildi. Bir süre Kudüs'te kalan Selahaddin Eyyubi, Haçlılar tarafından saray olarak kullanılan Mescid-i Aksa'yı camiye çevirdi. Zarar gören surlar ve burçlar tamir ettirilerek çevresine derin hendekler kazıldı. Selahaddin Eyyubi, Kudüs'ün idaresini Fakih Ziyâeddin İsâ'ya vermişse de onun 585/1189 yılında ölümüyle yönetime Hüsâmeddin en-Necmî getirildi. Haçlıların Kudüs'ten ayrılmasıyla harekete geçen Selahaddin, burada dua etmeden önce Dimaşk'a haber gönderip dört-beş deve üzerinde Mescid-i Aksa'yı yıkamaya yetecek kadar gül suyu getirtti. Mabed, gelen bu

gül sularıyla yıkandıktan sonra tepesindeki dev haç, yerinden söküldü. Müslümanlar yere düşen haçı, Davud Kulesi'ne kadar yerlerde sürükleyip parçaladılar. Selahaddin, Mescid-i Aksa ve çevresindeki temizlik işlemleri bittikten sonra bu zaferi kendisine bahsettiği için Allah'a dua edip şükretti. Şehirden ayrılan Hristiyanlar gidene kadar da Kudüs'te kaldı.

Yüz yıla yakın bir zaman, Haçlı işgal ve hâkimiyetinde kalan Kudüs'ü onların elinden kurtaran Selahaddin Eyyubi'nin İslam'a olan bağlılığı bu fethin gerçekleştirilmesini sağlayan en önemli etkidir. O, hükümdar ailesinden gelmemesine ve saltanatını babasından miras olarak almamasına rağmen, kendi şahsiyet ve dehasıyla insanların güvenini kazanmayı başarmış önemli bir kişiydi. Halkın ona duyduğu sevgi ve bağlılık onun en yüksek makama ulaşmasını sağladı.

Tarihte bu ay neler oldu?

Türk Lirası'ndan altı sıfır atıldı. **(1 Ocak 2005)**

Soyadı Kanunu yürürlüğe girdi. **(2 Ocak 1936)**

Arif Nihat Asya vefat etti. **(5 Ocak 1975)**

Ahmet Hamdi Akseki vefat etti. **(9 Ocak 1951)**

Mîsâk-ı Millî kabul edildi. **(28 Ocak 1920)**

BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi yürürlüğe girdi. **(12 Ocak 1951)**

Sarıkamış Harekâtı sona erdi. **(5 Ocak 1915)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

İlk kiblemiz	Serbest bırakmak	Bir sure adı	Bir nota	Kur'an cümlesi	Esas, asıl	Alaylı anlatım
Dağ kırtangıcı	İtaat			Taze, cedit	Ezilmiş olan	
Soylu		Lale bahçesi		Lanetti		
		Taat				
İbadet için toplanılan büyük alan			Nefer	Gelecek		Bir hayvan
				Burmali çivi		
					Damarda dolaşan sıvı	
Kitap satılan yer, kitapçı	İşaret, ipucu				Çanakkale'nin bir ilçesi	Bir nota
Eğik olmayan		Füsüsü'l-bedâ'î isimli eserin müellifi, Osmanlı âlimi Molla	Eksik, tamam olmayan	Uyarı aracı		
				Güzel, pek güzel		Nezle
Eksen, dingil	Temel içeceğimiz				Lahza	
		Uzaklık belirtir		Gelenek		
		Gayret		Metal olmayan		
Cürüm			Adet		Sözleşme	Burçlu yapı
Bir seslenme edatı						
	Taharri				Büyük erkek kardeş	
	Terslik				Eylem, amel	
Bir şeyin esas tutulan yüzü	Eski dilde su	Kuzu sesi		Uyarı		
		Boyun egen				
	Mücevher ölçüsü, kırat			Güney Amerika'da bir ülke		
	Sihhat					
		Yardım ünlemi			İnsan saçındaki her bir ipçik	
		Geceler				
Kur'an-ı Kerim'in son suresi			Aktinyum simgesi			
Sinema eseri						
			Gözde bir tabaka	Üretim		
Sıkıntı						
Yeme işini yapan						
				Data, done		
Evli olmayan	Sancak					
	Arapça'da birinci tekil şahıs zamiri					
Büyük tepsi	Belirti, iz	Su taşkını				
		Duman lekesi				
			Arjantin plaka kodu			
Namaz kılan yer, küçük cami						

BİR MİRAS OLARAK AİLE DEĞERLERİ

■ Süreyya MERİÇ

İnsan, anlam dünyasını içine doğup büyüdüğü sosyal çevresiyle inşa ve imar eder. Aile bu bağlamda çocukluktan itibaren değerlerin hem öğretildiği hem boy verip yetiştirildiği, kök salarak güçlendiği ve zamanı gelince meyveye durduğu ocaktır. Kişi, aileden edindiği kök değerlerle onlardan öğrendiği tutum ve davranışlarla dünyayı algılar ve anlamlandırır. Aileden topluma, ferdi hayattan içtimai hayata doğru akan bir süreçtir bu. Çocuklukta edinilen ilke ve değerler, insanlığın bir neferi olan birey tarafından içinde yaşadığı topluma bir değerler manzumesi olarak sunulacaktır. Tarihin en güçlü ve köklü kurumu olan aile, zamanın ruhu kendi normlarını dayatadursun, insanın fitratına nakşolan özü koruyacak ve nesiller arasında sağlam köprüler örecektir. Bilhassa üç kuşağın birlikte yaşadığı geniş ailelerde dede/nine-torun arasında kurulan iletişim kültürel, tarihî mirasın, millî ve manevi değerlerin aktarımı konusunda yeni nesle rehberlik edecektir.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarından neşredilen Bir Miras Olarak Aile Değerleri kitabı kuşakları merkeze alarak ailenin kültürel aktarımdaki rolüne temas ediyor. Büyük ebeveynlerin, torunlarının yaşantısında aktif rol oynamalarını hareket noktası seçen eser, yaşları 55 ila 81 arasında değişen büyükanne-büyükbaba ve yaşları 12 ila 24 arasında değişen torunların görüşünden istifade edilerek hazırlanmıştır.

Bir Miras Olarak Aile Değerleri, bir saha çalışmasının ürünüdür. Değerlerin aktarımında

ve çocukların yetiştirilmesinde büyükanne ve büyükbabaların rolü, torunların yaşantısında merkeze aldıkları değerleri kimden ve nasıl edindikleri, büyük ebeveynlerine yaptıkları atıflar, anne ve babanın söz konusu iki kuşağı buluşturma noktasında üstlerine düşen görevler araştırma konusunun merkezini oluşturur. Kitabı değerli kılan nitelikli bir alan çalışması yanında, araştırma sonucu elde edilen verilere dayanarak okura bir teklif sunmasıdır. Kitabın son bölümü olan “Sonuç ve Öneriler” kısmında “Büyükanne ve Büyükbabaların Değer Atıflarının Kaynakları”, “Torunların Değer Atıflarının Kaynakları” verilmiş, aile değerlerinin kuşaklara aktarımında büyük ebeveynlerin rolü mercek altına alınmıştır. Bilhassa yakın akraba ve yakın çevre ile ilişkilerde büyükanne ve büyükbaba etkisi işlenmiştir. Zira gençlerle yapılan görüşmelerin çarpıcı sonuçlarından biri de sadece değer aktarımında olmamıştır. Torunların farklı sorularda verdikleri cevaplarda önemle değindikleri hususlardan biri aileleriyle birlikte geçirdikleri en mutlu anların büyükanne-büyükbaba evinde bir araya geldikleri anlar olduğudur. Büyük ebeveynler geniş aileyi bir araya getiren ocak görevindedir, böylelikle yakın çevre ile ilişkileri düzenler, sağlamlaştırır ve varsa pürüzleri gidermede etkin rol oynarlar. Sonuç olarak torunlar için büyük ebeveynler, büyük ebeveynler için de torunlar büyük kazanımdır, yeter ki karşılıklı anlayış ekseninde doğru ve sağlıklı bir iletişim kurulsun. Bu iletişim çift yönlü bir kazanca kapı aralayacaktır.

DIYANET TV

ANADOLU'NUN İZLERİ

Perşembe

19.00

FREKANSLAR

4A(HD) FREKANS: 12.380 MHZ
POLARİZASYON: DİKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

4A(SD) FREKANS: 12.422 MHZ
POLARİZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

Digitorik - 68. kanal

Diyinet - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

TV+ - 133. kanal

TV Bil - 49. kanal

 diyanettv

 diyanettv

 diyanettv

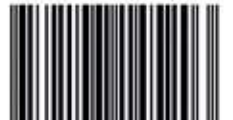
 diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında muişavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203